

Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saresma,
Paula Haara, Reeta Pöyhtäri

Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

Valtioneuvoston
selvitys- ja tutkimus-
toiminnan julkaisusarja

2017:57

ISSN 2342-6799

ISBN PDF 978-952-287-786-4

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57

Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

Alexi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saresma, Paula Haara, Reeta Pöyhkäri

Valtioneuvoston kanslia

ISBN PDF: 978-952-287-786-4

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia	4.10. 2019	
Tekijät	Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saesma, Paula Haara, Reeta Pöyhtäri		
Julkaisun nimi	Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57		
ISBN PDF	978-952-287-786-4	ISSN PDF	2342-6799
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4		
Sivumäärä	130	Kieli	Suomi
Asiasanat	Vihapuhe, demokratia, työsuojelu, julkinen keskustelu, osallistuminen, tutkimus, tutkimustoiminta		
Tiivistelmä	<p>Tutkimuksessa selvitettiin yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttavan vihapuheen laajuutta, luonnetta ja vaikutuksia. Tutkimusaineisto koostuu teemahaastatteluista (14 kpl), laajasta Twitteristä kerätystä aineistosta sekä kuntiin ja eduskuntaan lähetetyn kyselyn vastauksista (N=1393).</p> <p>Kyselyn mukaan vihapuheen kohtaaminen on yleistä: Kolmannes kuntapäätäjistä on ollut työnsä vuoksi vihapuheen kohteena. Kaksi kolmasosaa päätäjistä arvioi vihapuheen lisääntyneen viime vuosina. Vihapuheen taustalla voi olla impuusiivista toimintaa, mutta sitä käytetään myös tietoisesti poliittiseen painostukseen, jonka tavoitteena on jonkun henkilön tai poliittisen näkemyksen vaientaminen. Poliittisten vastakkainasettelujen kärjistyminen on yksi syy vihapuheen lisääntymiselle.</p> <p>Tutkimuksen perusteella vihapuhe vähentää sen kohteiden osallistumista politiikkaan ja julkiseen keskusteluun. Vihapuhetta kokeneista kuntapäätäjistä 28 % kertoi halunsa osallistua päätöksentekoon vähentyneen. Puolet kuntapäätäjistä kertoi, että vihapuheen kokeminen heikensi heidän luottamustaan tuntemattomiin ihmisiin.</p> <p>Nykyiset vihapuheen vastaiset toimenpiteet ovat sekä kyselyn että haastattelujen pohjalta riittämättömiä. Etenkin vaaliehdokkaat ja kunnanvaltuutetut jäivät usein ilman tukea joutuessaan vihapuheen kohteeksi. Tutkimuksen mukaan oikeudellisten toimien lisäksi myös muiden toimenpiteiden avulla voidaan torjua ja ehkäistä vihapuhetta. Ehdotamme toimenpiteiksi päättäjien vahvempaa arvojohtajuutta ja vihapuheen tuomitsemista, hyväksytyt puheen rajojen määrittelyä poliittisessa toiminnassa sekä sosiaalisen median alustojen vastuunkantoa.</p>		
Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. (tietokayttoon.fi) Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.			
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådets kansli	4.10. 2019	
Författare	Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saesma, Paula Haara, Reeta Pöyhtäri		
Publikationens titel	Inverkan av hatprat av samhälleliga beslutsprocesserna		
Publikationsseriens namn och nummer	Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2019:57		
ISBN PDF	978-952-287-786-4	ISSN PDF	2342-6799
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4		
Sidantal	130	Språk	Finska
Nyckelord	Hatretorik, demokrati, arbetarskydd, offentlig debatt, deltagande, forskning, forskningsverksamhet		
Referat	<p>I studien utreddes omfattningen, karaktären och effekterna av hatretorik som påverkade de samhälleliga beslutsprocesserna. Studiematerialet bestod av temaintervjuer (14 st.), Twitter-diskussioner och svaren på en enkät som sänts till kommunerna och riksdagen (N=1393).</p> <p>Enligt enkäten är det vanligt att bli utsatt för hatretorik: En tredjedel av de kommunala beslutsfattarna hade varit utsatta för hatretorik på grund av sitt arbete. Två tredjedelar av beslutsfattarna bedömde att hatretoriken ökat under de senaste åren. Bakgrunden till hatretoriken kan vara en impulsiv handling, men hatpropaganda utnyttjas även medvetet för politiska påtryckningar i syfte att tysta ner en person eller en politisk åsikt. En orsak till den ökade hatretoriken är de allt skarpare politiska motsättningarna.</p> <p>Utgående från studien minskar hatretoriken de utsattas medverkan i politiken och den offentliga debatten. 28 procent av de kommunala beslutsfattare som utsatts för hatretorik uppger att deras vilja att medverka i beslutsfattandet har minskat. Hälften av de kommunala beslutsfattarna förklarade att upplevelsen av hatretorik sänkte deras förtroende för okända personer.</p> <p>Både enkäten och intervjuerna ger vid handen att de nuvarande åtgärderna mot hatretorik är otillräckliga. Framför allt kandidater i val och kommunfullmäktigeledamöter förblir ofta utan stöd när de utsätts för hatretorik. Studien utvisar att man förutom på rättslig väg även genom andra åtgärder kan bekämpa och förebygga hatretorik. Våra förslag till åtgärder är att beslutsfattarna med större bestämdhet ska styra samhällsvärderingarna och fördöma hatretorik, att gränserna för retorik som accepteras inom politiken definieras samt att de sociala mediernas plattformar tar sitt ansvar i frågan.</p>		
	Den här publikation är en del i genomförandet av statsrådets utrednings- och forskningsplan. (tietokaytoon.fi) De som producerar informationen ansvarar för innehållet i publikationen. Textinnehållet återspeglar inte nödvändigtvis statsrådets ståndpunkt		
Förläggare	Statsrådets kansli		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Prime Minister's Office	4.10. 2019	
Authors	Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saesma, Paula Haara, Reeta Pöyhtäri		
Title of publication	The impact of hate speech on public decision-making		
Series and publication number	Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2019:57		
ISBN PDF	978-952-287-786-4	ISSN PDF	2342-6799
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4		
Pages	130	Language	Finnsih
Keywords	hate speech, democracy, labour protection, public discussion, participation, research, research activities		
<p>Abstract</p> <p>This research examines the impact of hate speech on public decision-making processes as well as its scale and quality. The research is based on 14 semi-structured interviews, a database of discussions from Twitter and a survey sent to Finnish councils and the parliament (n=1393).</p> <p>According to the survey experience of hate speech is widespread: A third of municipal decision-makers had been targeted by hate speech because of their work. Two thirds of respondents believed that the amount hate speech had increased in the past few years. Hate speech can result from impulsive behaviour, but can also be used deliberately as a means of political pressuring, to silence individual people or a political view. Increasingly adversarial relations between political groups are one reason for the increase in hate speech.</p> <p>The research suggests that hate speech reduces the political participation of its victims. Of the municipal decision-makers that had been targeted by hate speech 28 % said their motivation to participate decision-making had decreased. Half of the respondents said that their experiences of hate speech reduced their trust in strangers.</p> <p>Current policies for preventing hate speech and supporting its victims are insufficient. Especially candidates during elections as well as municipal councillors are often without support when targeted with hate speech. The research suggests trying out other approaches to preventing hate speech in addition to legal measures. We propose more leadership and clear statements against hate speech from decision-makers, a clarification on the boundaries of acceptable speech in politics and improved accountability of social media platforms.</p>			
<p>This publication is part of the implementation of the Government Plan for Analysis, Assessment and Research. (tietokaytoon.fi) The content is the responsibility of the producers of the information and does not necessarily represent the view of the Government.</p>			
Publisher	Prime Minister's Office		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Mitä vihapuhe on?	10
1.2	Mitä tiedämme vihapuheen laajuudesta?	12
1.3	Vihapuheen tuottajat ja levittäjät	14
1.4	Miten tutkittiin	16
1.4.1	Kysely	16
1.4.2	Haastattelut	17
1.4.3	Sosiaalisen median aineisto	18
2	Vihapuheen laajuus ja kohdistuminen	19
2.1	Vihapuhekokemusten laajuus	19
2.2	Vihapuheen erilaiset muodot	21
2.3	Vihapuheen kanavat	23
2.4	Vihapuheen kohdistuminen sukupuolen mukaan	25
2.5	Vihapuheen kohdistuminen etnisiin ja muihin vähemmistöihin	27
2.6	Vihapuheen kohdistuminen puolueiden mukaan	29
2.7	Alueellisia eroja vihapuheen kohtaamisessa	29
2.8	Vihapuheen määrän ja laadun muutos	31
3	Vihapuheen syyt ja tekijät	34
3.1	Vihapuheen kohteeksi joutumisen syyt	34
3.2	Kiistanalaiset päätökset	36
3.3	Turhautuminen politiikkaan	37
3.4	Puoluejäsenyys leimaavana piirteenä	38
3.5	Vihapuheen tekijät	40
3.6	Päätäjät vihapuheen tuottajina	43
3.7	Järjestäytynyt toiminta vihapuheen taustalla	44
4	Vihapuheen vaikutukset	47
4.1	Vihapuheen uhan vaikutukset	50
4.2	Vihapuheen ja sen uhan vaikutuksista avovastauksissa ja haastatteluissa	52
4.2.1	Fyysinen ja psyykinen terveys	52
4.2.2	Turvallisuudentunne ja suojautumisen tarve	53
4.2.3	Läheisiin ja toisiin poliittikkoihin kohdistuneen uhan vaikutukset	55

4.2.4	Vaientava vaikutus	57
4.2.5	Politiikasta vetäytyminen	59
4.2.6	Vaikutukset ovat yksilöllisiä	61
5	Toimenpiteet ja tuki	63
5.1	Vihapuheesta ilmoittaminen	63
5.2	Vaihtelu puolueittain ja kunnittain	65
5.3	Julkinen tuomitseminen	67
5.4	Vihapuheen kitkeminen poliittisen järjestelmän sisältä	68
5.5	Viranomaisiin ei aina luoteta	69
5.6	Kenen vastuulla on tuen tarjoaminen?	71
5.7	Vihapuhetta kohdanneiden päättäjien omatoimisuus	72
5.8	Koulutusta ja tiedotusta	75
5.9	Vihapuheen selkeä määrittely	76
6	Päättäjiin kohdistuvat vihamieliset viestit sosiaalisessa mediassa	78
6.1	Vihamielisten viestien yleisyys	80
6.1.1	Yksittäisten poliitikkojen väliset erot	81
6.2	Vihamielisten viestien lähettäjät	84
6.3	Lähettäjien ryhmittymät	86
6.4	Anonyymit ja nimellään esiintyvät käyttäjät	87
7	Yhteenveto	90
8	Toimenpide-ehdotukset	94
Lähteet	97
Liite 1	Tutkimusetiikka	102
Liite 2	Haastattelujen toteutus	103
Liite 3	Kyselyn toteutus	105
Liite 4	Kyselylomake	109
Liite 5	Sosiaalisen median viestien luokittelun toteutus	127
Liite 6	Hälytyssanojen lista	127

ESIPUHE

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2018 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa (www.vn.fi/teas). Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat Hanna-Miina Sihvonen (ohjausryhmän puheenjohtaja), Milla Aaltonen, Henna Huttu, Maija Lummepuro, Tarja Mankkinen, Anna Mikander ja Yrsa Nyman. Haluamme kiittää kaikkia ohjausryhmän jäseniä erittäin rakentavista keskusteluista, palautteesta ja huomioista, joiden pohjalta kehitimme tutkimusta. Kiitos Antti Knuutilalle suuresta avusta kyselyn toteuttamiseksi. Lisäksi tutkimusryhmä haluaa kiittää projektitutkija Urho Tulosta sekä Jyväskylän yliopiston Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitosta. Kiitämme myös Open Knowledge Finlandin Teemu Ropposta avusta hankkeen valmistelussa ja aikaisemmasta työstä vihapuheen parissa Helsingin yliopiston ja Futuricen kanssa. Arvostamme myös Jessica Parland-von Essenin sekä Sirpa Vehviläisen pikaista apua käännöstyössä.

Syyskuu 2019

1 Johdanto

Vuonna 2015 monissa kunnissa jouduttiin tekemään nopeasti päätöksiä vastaanotto-keskusten perustamisesta turvapaikanhakijoita varten. Joidenkin valtuustojen ilmapiiri oli tulehtunut, ja monet valtuutetut myös kohtasivat painostusta ja uhkauksia. Lappajärveläistä valtuutettua uhattiin tämän ollessa huoltoasemalla, ja myös hänen poikaansa uhattiin pahoinpitelyllä sen jälkeen kun tältä oli kysytty kannattaako hän pakolaisten tuloa maahan. Keuruulla valtuustokokous pidettiin poliisien turvaamana. Keuruun kunnanhallituksen jäsen arvioi, että päättäjiin kohdistuvat uhkaukset muuttivat kunnan kannan vastaanottokeskuksesta. (Hämeen Sanomat 2015.)

Uutinen kuvaa vihapuheen niin sanottua vaientavaa vaikutusta. Sen avulla jotkut henkilöt tai näkemykset pyritään sulkemaan pois politiikasta. Hiljentävä vaikutus voi heijastua sekä poliittiseen päätöksentekoon että julkiseen keskusteluun. Esimerkiksi maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta tutkineen sosiaalipsykologi Sirkku Varjosen mukaan jotkut maahanmuuton tutkijat eivät enää halua osallistua julkiseen keskusteluun heihin kohdistuvan loannheiton pelossa (Petäjä 2016). Toimittajat ilman rajoja -järjestön lausunnossa (2018) huomautetaan, että vihapuhetta käytetään keinona painostuskampanjoissa, joiden tavoitteena on arkaluontoisia asioita käsittelevien toimittajien mustamaalaaminen ja hiljentäminen, toimittajien itsesensuuri.

Julkisen keskustelun ja poliittisen osallistumisen on demokratiassa oltava kaikille mahdollista, mieluiten myös palkitsevaa tai motivoivaa. Muutoin erilaiset näkökulmat ja intressit eivät tule edustetuiksi yhteisistä asioista päätettäessä. Jos julkinen keskustelu jakautuu kahtia ja siitä tulee aggressiivista, myös eturyhmien väliset kompromissit ovat vaikeampia.

Toimittaja Johanna Vehkoo (2017) kuvaa, kuinka sosiaalinen media on mahdollistanut vihan levittämisen yksittäisten viestien muodossa, viharyhmien mobilisoimisen ja suoraisten verkkovihahyökkäysten kohdistamisen päättäjiin, tutkijoihin ja toimittajiin. Vihan leviämisen verkossa ja sen tihkumisen myös netin ulkopuolelle mahdollistaa vihapuheelle otollinen mielipideilmasto, jota puolestaan ruokkii ääriryhmien suosion nousu ja vastakkainasetteluille perustuvan populismin valtavirtaistuminen. Erityisesti maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen sekä naisten ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin liittyvä vihapuhe on lisääntynyt Suomessa viime vuosina keskusteluilmapiiriin kiristettyä. (Saresma 2017; Ruotsalainen 2017.)

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden strategiassa demokratian heikkeneminen mainitaan globaalina megatrendinä. Julkiseen keskusteluun sekä julkishallinnon toimintaan vaikuttava vihapuhe kuvastaa demokratian uhattua tilaa. Se on myös yksi niistä

mekanismeista, joiden kautta demokratiaan kohdistuvat uhat toteutuvat. Demokrati-
aan kuuluvat erimielisyydet sekä tunteikas viestintä. Demokratian elinehto on, että
päättäjien mielipiteitä voi kyseenalaistaa. Samalla suoranaisten vihapuhe ja uhkailu,
jota digitaalinen media vahvistaa, uhkaa sananvapauden toteutumista sekä kaventaa
mahdollisuutta osallistumiseen, johon kansanvalta perustuu.

Vihapuhe on monimutkainen ilmiö, jonka torjumiseen tarvitaan monenlaisia toimenpi-
teitä. Näitä ovat medialukutaidon parantaminen ja verkkoalustojen sekä työyhteisöjen
vihapuheen vastaisten käytäntöjen tukeminen. Julkishallinnon toimenpiteet voivat mo-
nella tavalla ehkäistä poliittisten ääriilikkeiden vetovoimaa. Poliisin tulisi puuttua sel-
viin vihapuheherikoksiin tehokkaasti. Myös muiden asianosaisten, kuten puolueiden,
kuntien ja eduskunnan, olisi kyettävä toimimaan yhtenäisesti ja systemaattisesti viha-
puhetta vastaan. Jotta vihapuheeseen ja sen vaikutuksiin voidaan puuttua toimivalla
tavalla, täytyy sen ilmenemismuodoista ja yleisyydestä olla saatavilla ajantasaista laa-
dullista ja määrällistä tietoa.

Työnantajilla on periaatteessa velvollisuus huolehtia omien työntekijöidensä turvalli-
suudesta ja terveydestä ja varmistaa, että työolosuhteet ovat turvalliset. Jos vihapuhe
aiheuttaa työntekijöille vahinkoa, on työnantajien myös tarjottava tukea työntekijöille.
Käytännössä useissa ammattiryhmissä työnantajat eivät ole varautuneet vihapuheen
kaltaisen häirinnän uhkaan. Lisäksi esimerkiksi kunnanvaltuutettujen tai eduskunta-
vaaliehdokkaiden kohdalla vastuutahot ja keinovalikoimat tuen järjestämiseen voivat
olla epäselvät. Koska ehdokkaat ja luottamustehtävissä toimivat eivät ole työsuh-
teessa, eivät myöskään työturvallisuuslain säännökset päde heihin.

Tässä selvityksessä tarkastelemme yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttavaa
tai vaikuttamaan pyrkivää vihapuhetta. Tällaisen vihapuheen kohteena ovat viran-
omaiset ja poliittiset päättäjät. Näihin ryhmiin viittaamme puhuessamme tutkimuksen
kohderyhmästä. Selvitämme tällaisen vihapuheen laajuutta ja sen vaikutuksia sekä
sitä, millaiset tahot tuottavat sitä. Tarkastelemme myös päättäjien saatavilla olevan
tuen ja työkalujen riittävyttä. Lopuksi esitämme toimenpide-ehdotuksia niiden paran-
tamiseksi.

1.1 Mitä vihapuhe on?

Vihapuheelle ei ole olemassa yhtä, esimerkiksi laissa annettua, määritelmää. Tässä
tutkimuksessa tarkoitamme vihapuheella halventavia, uhkaavia tai leimaavia ilmai-
suja, jotka liittyvät joko puheen kohteen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai joiden
taustalla on suvaitsemattomuus. Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla tarkoitamme esi-
merkiksi henkilön ikää, kieltä, vakaumusta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista,

etnistä taustaa tai ruumiin toimintakykyä. Vihapuheen kohteena voi olla myös ryhmä. Silloin puhe leimaa tiettyä ihmisryhmää tai kohdistuu yksilöön sen perusteella, että hänen oletetaan kuuluvan johonkin kansalliseen, rodulliseen, etniseen, uskonnolliseen, seksuaaliseen tai muuhun leimattavaan ryhmään.

Tunteet liittyvät oleellisesti vihapuheeseen ilmiönä. Vihapuhe ei kuitenkaan välttämättä ole tunnesisällöltään vihaista tai edes sisällä voimakkaita tunteita. Vihapuhe voi olla tyyliältään neutraalia ja rauhallista siitä huolimatta, että se pyrkii halventamaan tai leimaamaan. Joissakin tapauksissa vihapuhe on laitonta tai rangaistavaa. Vaikka Suomen lainsäädännössä ei ole suoraan määritelty rikosta, jonka rikosnimike olisi ”vihapuhe”, yksilöön tai ihmisryhmiin kohdistuva vihapuhe voi täyttää rikoksen tunnusmerkit. Tällöin rikosnimikkeenä voi olla esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan, kunnianloukkaus tai laitton uhkaus. Vihapuhe voi olla laitonta myös silloin, kun se on yhdenvertaisuuslain tai naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain tarkoittamaa häirintää.

Emme tarkoita tässä tutkimuksessa vihapuheella pelkästään sellaista puhetta, joka olisi kiellettyä. Määritelmämme vihapuheesta kattaa myös sellaisen puheen, joka ei ole laitonta tai rangaistavaa. Vaikka kaikkia vihapuheen muotoja ei ole laissa kielletty, ne eivät silti monissa tilanteissa ole toivottavia. Julkishallinto tai kansalaisyhteiskunta voivat pyrkiä ehkäisemään myös sellaisia vihapuheen muotoja, joita ei ole määritelty laittomiksi. Kaikilla viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Vihapuhetta pyritäänkin ehkäisemään esimerkiksi puheen sisältöä haastavalla ”vastapuheella” tai pyrkimällä tasoittamaan vihapuhetta synnyttäviä yhteiskunnallisia konflikteja.

Tämän tutkimuksen kohteena on yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttava vihapuhe. Vaikutus voi olla epäsuora, kuten esimerkiksi silloin, kun julkisuudessa muihin kohdistettu vihapuhe estää ihmisiä osallistumasta politiikkaan. Vihapuheella voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan päätöksentekoon suoraan. Näin tapahtuu silloin, kun se on osoitettu tai kohdistettu päättäjille esimerkiksi heille lähetetyssä sähköpostissa tai leimaavassa julkisessa viestissä, joka nimeää tietyn päättäjän.

Päättäjät voivat olla ryhmään kohdistuvan vihapuheen kohteena, vaikka eivät itse kuuluisikaan kyseessä olevaan ihmisryhmään. Esimerkiksi kuntapäättäjä, joka on tekemässä kiistanalaista päätöstä vaikkapa turvapaikanhakijoille rakennettavasta vastaanottokeskuksesta, voi joutua uhkaavien ja leimaavien viestien kohteeksi. Tällöin viestit eivät välttämättä liity päättäjän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, mutta niiden taustalla voi olla suvaitsemattomuus.

Päättäjät toimivat julkisissa tehtävissä. Heidän toimintaansa pitää pystyä arvostelemaan julkisesti, myös kärkevästi. Laissa on määritelty tilanteita, joissa esimerkiksi

kunnianloukkauksen täyttymisen kynnys on julkisissa tehtävissä toimivilla korkeampi. Rikoslaisissa (24 luku 9 §, 9.6.2000/531) mainitaan, että julkisessa tehtävissä toimiviin kohdistuva, hyväksyttävä arvostelu ei ole kunnianloukkaus: “kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä”. Arvostelun on kuitenkin koskettava päättäjän toimintaa yksinomaan hänen roolissaan päätöksentekijänä. Kritiikki ei saa kohdistua hänen yksityiselämäänsä tai siihen, millainen hän on ihmisenä. Siksi esimerkiksi poliitikkoon kohdistuva halventava arvostelu, joka liittyy esimerkiksi hänen suomenruotsalaisuuteensa, lasketaan määritelmämme mukaan vihapuheeksi.

Vihapuheen määrittelystä huolimatta on todettava, että joissakin tapauksissa rajanveto hyväksyttävän ja asiattoman kielenkäytön välillä on vaikeaa.

1.2 Mitä tiedämme vihapuheen laajuudesta?

Vihapuheen laajuutta ja sen vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan on tutkittu eri ta-
hoilla. Poliisin viharikostilastot kertovat vihapuheen yleistymisestä. Vuonna 2017 poliisille tehtiin 1165 rikosilmoitusta, joissa epäiltiin viharikosta. Noin 70 prosenttia ilmoitettuista rikoksista sisälsi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä rikoksia, kun taas uskonnollinen tausta liittyi 20 prosenttiin tapauksista. Yleisimmin näissä rikosepäilyissä oli kyse sanallisista loukkauksista, uhkauksista ja häirinnästä, mutta myös pahoinpitelyrikokset ovat yleisiä (Rauta 2018). Poliisin tietoon tulleiden viharikosten määrä on ylimalkaan kasvussa. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan -nimikkeellä varustettujen rikosten määrä lisääntyi vuonna 2017 (Sisäministeriö 2018, s. 9). Tämä ei välttämättä liity pelkästään vihapuheen määrän kasvuun, vaan voi liittyä myös poliisin tehostuneeseen toimintaan (Mäkinen 2019) tai ilmoituskynnyksen madaltumiseen. Kuitenkin vain pieni osa vihapuheen kohteista ilmoittaa viranomaiselle tapahtuneesta - joidenkin arvioiden mukaan vain noin joka viides (Korhonen et al. 2016).

Vihapuheen laajuutta on tutkittu tilastoinnin ohella myös kyselyin. Hate Communities - tutkimushankkeessa (Kaakinen Oksanen & Räsänen 2018) kartoitettiin verkkovihan yleisyyttä Suomessa, Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa ja Saksassa 15-30-vuotiaille tehdyillä kyselyillä (Hawdon et al. 2015). Tämän tutkimuksen mukaan vihapuhe on verrattain yleistä Suomessa: Vuonna 2013 peräti 48 % suomalaisista nuorista kertoi kohdanneensa vihapuhetta verkossa. Suomen prosentti on lähempänä Yhdysvaltojen korkeita nettivihan kohtaamisen lukuja kuin Saksan tai Iso-Britannian. Vihapuheen määrän lisääntymisestä niin kutsutun pakolaiskriisin aikaan on merkkejä: Vuoteen

2015 mennessä suomalaisista nuorista 74% kertoi kohdanneensa vihapuhetta. (Hawdon mt.)

Myös vihapuheen vaikutuksia on kartoitettu kyselyin. Oikeusministeriön selvitys vihapuheen ja häirinnän vaikutuksista vähemmistöryhmiin valmistui vuonna 2016 (Korhonen et al. 2016), ja Uskot-foorumin viharikosten uhreille kohdistettu kysely valmistui vuonna 2019 (Nokso-Koivisto 2019). Oikeusministeriön kyselyn mukaan vähemmistöillä vihapuhe vaikutti eniten yleiseen turvallisuudentunteeseen ja psyykkiseen terveyteen, osin myös luottamukseen viranomaisiin.

Ammattiryhmiin kohdistuvasta vihapuheesta ja häirinnästä on tehty selvityksiä. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta on tehnyt seurantatutkimusta tutkijoiden saamista palautteista heidän julkisten esiintymistensä perusteella (TJNK 2015), minkä lisäksi Journalistiliitto on kartoittanut toimittajien kohtaamia painostusyrityksiä (Hiltunen 2017). Tämän lisäksi on selvitetty vihapuheen vaikutuksia sekä toimittajiin ja uutismediaan että verkkokeskusteluun (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013; Vainikka & al. 2013; Hiltunen 2018). Poliitikkoihin kohdistuvan vihapuheen vaikutusta tutkittiin haastattelujen avulla vuonna 2011 osana tutkimushanketta, joka selvitti julkisuuden seurauksia poliitikoille sekä aktivisteille (Reunanen & Harju 2012). Myös Kansainvälinen lehdistöinstituutti on selvittänyt suomalaisiin toimittajiin kohdistuvaa häirintää verkossa. Instituutin mukaan turvapaikanhakijat, maahanmuutto sekä Venäjä ovat aiheita, joista kirjoitaviin kohdistuu usein verkkohäirintää (IPI 2018).

Kuntapäätäjiin kohdistuvaa häirintää on tutkittu aiemminkin, joskaan tällöin kyselyä ei rajattu koskemaan vain vihapuhetta. Kuntajohtajille lähetetyn työhyvinvointikyselyn raportin (Pekola-Sjöblom & Airaksinen 2018) mukaan 41 prosenttia kuntajohtajista oli kokenut uhkailua tai häirintää. Koettu häirintä oli vähäisempää kuin kymmenen vuotta aiemmin tehdyssä tutkimuksessa. Kuntaliitto tutki osana ARTTU2-tutkimusohjelmaa kunnanvaltuutettujen ja viranhaltijoiden kokemuksia ”väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän” kohteeksi joutumisesta. Kuntaliiton kyselyssä neljännes vastaajista kertoi kokeneensa tällaista häirintää tai uhkailua (Sandberg 2015).

Syyttäjähdistyksen vuonna 2018 tekemästä kyselystä käy ilmi, että myös syyttäjiin kohdistuva vihapuhe sekä heidän *maalittamisensa* on yleistynyt. Maalittamisella tarkoitetaan tapaa, jolla tietty henkilö nostetaan maalitauluksi, esimerkiksi joukkoistetun vihapostin kohteeksi sosiaalisessa mediassa. 40% syyttäjistä kertoi olleensa työnsä vuoksi epäasiallisen käytöksen kohteena. Vastaajat myös arvioivat, että heihin kohdistuvasta häirinnästä on tullut järjestelmällisempää, ja että häirintään osallistuu yhä useammin myös ulkopuolisia toimijoita, jotka eivät suoraan liittyneet niihin oikeusjuttuihin, joiden parissa syyttäjät työskentelivät. Tuomariliiton vuonna 2019 toteuttaman kyselyn tulokset olivat samankaltaisia. Kaksi kolmannesta suomalaisista tuomareista kertoi joutuneensa ”epäasiallisen käytöksen tai vaikuttamisen kohteeksi”. Häirinnän

määrä on lisääntynyt, ja siitä on tullut tavoitteellisempaa ja järjestäytyneempää. (Lakimiesliitto 2019.) Myös poliisien kohtaama verkkohäirintä, esimerkiksi ylikomisario Jari Taposen ja valvonta- ja hälytystoimintasektorin johtaja Jussi Huhtelan saamat vihamieliset Twitter-viestit, ovat olleet esillä valtakunnan mediassa syksyllä 2019. Syyttäjiin, tuomareihin ja poliiseihin kohdistuva häirintä voi heijastaa sitä, että luottamus viranomaisten toimintaan on heikentynyt (Kaakinen, Räsänen, Näsi, Minkkinen, Keipi & Oksanen 2018). Jos viranomaisten koetaan toimivan puolueellisesti, saatetaan ottaa käyttöön poikkeuksellisia keinoja, kuten uhkailua ja halventamista.

1.3 Vihapuheen tuottajat ja levittäjät

Vihapuheen taustalla voi olla monenlaisia tarkoitusperiä, tavoitteita ja toiminnan muotoja. Näiden välinen erottelu on tärkeää vihapuheen ehkäisyn keinojen valinnassa. Esimerkiksi järjestäytyneen vihapuheen torjumiseen tarvitaan erilaisia keinoja kuin spontaanien, turhautumisesta syntyvien yksittäisten uhkausten torjumiseen.

Vihapuheen tuottajat voivat pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Vihapuheen tavoitteena voi olla tiettyjen henkilöiden poliittisen osallistumisen estäminen, tai se voi olla keino vaikuttaa yksittäisiin poliittisiin päätöksiin. On esimerkiksi havaittu, että ääri liikkeitä pyrkivät yhteiskunnallisen keskustelun kärjistämiseen hyökkäävän puhetyylin avulla ja maltillisten kantojen edustajien hiljentämiseen kohdennettujen hyökkäysten avulla (Ebner 2018, 170-172).

Hiljentämiseen ei välttämättä tarvita henkilökohtaista kokemusta vihapuheesta. Pelkästään sen uhalla voi olla vaientava vaikutus. Keskustelun kärjistyminen voi heikentää ihmisten halua osallistua julkiseen keskusteluun ja yhteiskunnalliseen toimintaan (E2 2016). Vaiennusvaikutus voi johtaa siihen, että tietyt näkemykset ja tutkittu tieto jäävät kuulematta yhteisistä asioista päätettäessä. Tuloksena voi olla ilmiö, jota tutkijat ovat kutsuneet *hiljaisuuden spiraaliksi*: jos pelkästään epäasiallista kieltä käyttävät ovat äänessä, vaikuttaa siltä, kuin tämä olisi yleinen ja ainoa mielipide (Noelle-Neumann 1977). Oma mielipide saatetaan kätkeä, jos se ei ole oletetun yleisen mielipiteen mukainen. Oman mielipiteen kaltainen julkisuudessa esitetty näkemys taas voi lisätä kovaäänisyyttä. Vihapuhe näyttäisi tutkimuksen mukaan vaientavan tehokkaimmin valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia (Savimäki et al. 2018).

Yksilöitä tai ryhmiä leimaava kielenkäyttö on keino vahvistaa oman viiteryhmän kiinteyttä ja päättäväisyyttä (Palonen & Saresma 2019). Kärjistävä puhe voi luoda uhkakuvia ja vaikutelmaa yksilöistä tai ryhmistä "toisina" ja kannustaa siten muitakin vastustajan toiminnan torjumiseen (Rinne 2012). Vihapuheen tavoitteena on usein herättää vastapuolella reaktio, joka vahvistaa heistä levitettyjä väitteitä. Esimerkiksi toimet

vihapuheen hiljentämiseksi saatetaan tulkita merkiksi siitä, että valtio yrittää sensuroida poliittista toimintaa. Vihapuheen kohteiden mahdollisesti halventavat vastaukset voidaan tulkita todisteena näiden moraalista heikkoudesta.

Vihapuhe voi olla joko tavoitteellista tai suunnittelematonta, vailla selkeää päämäärää. Spontaanit aggression purkaukset ovat esimerkki jälkimmäisestä. Suhteellisen uusi ilmiö on mainittu maalittaminen, jossa ihmisiä tietoisesti usutetaan vihakampanjaan tiettyä henkilöä kohtaan. Maalittamiseen voi osallistua jopa tuhansia ihmisiä. Verkossa käytävä keskustelu voi tällöin äityä "kivityskampanjaksi" myös ilman ulkopuolista koordinaointia. Tällaisiin kampanjoihin osallistumisen kynnyks voi olla matala: ihmiset voivat kirjoittaa tai levittää hyökkäviä viestejä hetken mielijohteesta, ymmärtämättä viestien olevan vahingollisia ja käsittämättä syyllistyvänsä itse haavoittavaan toimintaan.

Vihapuheen tekijöistä on olemassa niukasti tutkimustietoa. Helsingin poliisilaitoksella toiminut VIPU-ryhmä tutki etenkin verkossa tapahtuneita viharikoksia. Ryhmän tutkimien tapausten pohjalta vihapuheen tekijänä oli useimmiten keski-ikäinen mies. Vihapuheen taustalla olevista ihmisistä 98 prosenttia oli yli 30-vuotiaita ja 85 prosenttia miehiä. Selvityksen mukaan verkossa vihapuhetta levittävät myös toimivat usein julkisuushakuisesti omalla nimellään (Mäkinen 2019). VIPU-ryhmä kirjasi tutkimansa tapaukset pääsääntöisesti viharikoksina, vain harvoin ekstremistisenä rikoksena. Jälkimmäinen kategoria olisi edellyttänyt näyttöä suunnitelmallisuudesta ja yhteyksistä järjestäytyneisiin ääriliikkeisiin. Suoraan ekstremistisiin järjestöihin liittyviä rikoksia, joihin voi liittyä vihapuhetta sekä fyysistä väkivaltaa, kirjataan tilastoihin vuosittain alle sata. Suurin osa niistä liittyy muukalaisvastaisuuden ideologisena suuntauksena. (Sisäministeriö 2018.)

Olemassa olevien tilastojen pohjalta on vaikea päätellä, kuinka merkittävä osuus vihapuheesta on järjestäytyneen, suunnitelmallisen toiminnan tulosta. Teemu Tammikko (2019) on esittänyt, että nykyajan poliittisesti suuntautuneelle väkivallalle on ominaista löyhempien verkostojen merkityksen kasvu muodollisten organisaatioiden kustannuksella. Nykyisessä mediaympäristössä pienikin epämuodollisesti toimiva ryhmä, joka toimii määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti, voi tavoittaa suuren yleisön ja vaikuttaa julkiseen keskusteluun. Digitaalisen median työkalut myös mahdollistavat yhteistoiminnan ja epämuodollisten ryhmien nopean syntymisen. Esimerkiksi verkon kuvalauta-foorumeilla täysin nimettömästi toimivat henkilöt, jotka eivät välttämättä tunne toisiaan, voivat järjestää parvimaisia häirintäkampanjoita.

1.4 Miten tutkittiin

Selvitimme poliittisiin päättäjiin kohdistuvan vihapuheen laajuutta, laatua ja vaikutuksia kyselyllä, sosiaalisen median keskustelujen analyysillä ja haastatteluin.

1.4.1 Kysely

Pelkkien rikostilastojen pohjalta ei saa kokonaiskuvaa vihapuheen laajuudesta. Niiden avulla ei myöskään voi ymmärtää vihapuheen laatua. Vihapuheen laajuuden sekä vaikutusten arviointia varten on tarpeen tehdä niin kutsuttua uhritutkimusta, jossa vihapuheen mahdollisilta kohteilta kysytään heidän kokemuksistaan. Kyselyllä voidaan selvittää sellaisen vihapuheen määrää, joka ei tule viranomaisten tietoon. Lisäksi kyselyllä voidaan saada tietoa sellaisesta häirinnästä ja vihapuheesta, joka ei ylitä rangaistavan vihapuheen kynnystä.

Tekemämme kyselyn tavoitteena oli selvittää poliittisiin päättäjiin kohdistetun vihapuheen laajuutta, vaikutuksia sekä sitä, kuinka vastaajat toimivat kohdatessaan vihapuhetta. Kutsuimme kyselyyn mukaan sadan suomalaisen kunnan kunnanvaltuutetut, kunnanhallituksen jäsenet sekä toimialojen johtajat. Lähetimme linkin kyselyyn myös kaikille eduskuntaryhmien jäsenille eli kansanedustajille sekä näiden avustajille. Kysely toteutettiin verkossa huhti-toukokuussa 2019. Siihen vastasi 1307 kuntapäättäjä ja 86 eduskuntaryhmien jäsentä.

Kyselylomakkeen yhteydessä määrittelimme vihapuheen, jotta kaikki vastaajat ymmärtäisivät sen mahdollisimman samalla tavalla. Määritelmässä vihapuhe nähdään käyttäytymisenä tai puheena, joka

- liittyy henkilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin (kuten sukupuoleen, kieleen tai etnisyyteen) tai on suvaitsemattomuuden motivoimaa;
- luo halventavaa tai uhkaavaa ilmapiiriä.

Kysymykset rajattiin koskemaan sellaista vihapuhetta, joka liittyy erityisesti vastaajien luottamus- tai virkatehtäviin. Esimerkiksi kunnanvaltuutetuilla on myös muita sellaisia työtehtäviä, joiden parissa he saattavat kohdata vihapuhetta. Toteuttamaamme kyselyyn sisältyi useita avoimia tekstikenttiä, jossa vastaajat saattoivat omin sanoin kuvata kokemuksiaan.

1.4.2 Haastattelut

Kyselyaineistolla kerättävä tieto on usein rajallista. Kyselyiden sekä sosiaalisen median pohjalta luotua kuvaa vihapuheen luonteesta ja vaikutuksista täydentämään ja syventämään tehtiin myös haastatteluja sekä kohderyhmän että vihapuheen asiantuntijoiden kanssa.

Haastattelujen tarkoituksena oli ensinnäkin kerätä sellaista laadullista tietoa vihapuheesta, joka mahdollistaisi sen yksilöllisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin. Poliittisiin päättäjiin kohdistuvaa vihapuhetta ei ole vielä tutkittu, joten myös ne tavat, joilla vihapuhe mahdollisesti uhkaa demokraattista päätöksentekoa, ovat selvittämättä. Haastattelujen avulla pyrimme selvittämään, mitkä ovat vihapuheen vaikutukset yksittäisiin vaaliehdokkaisiin ja päättäjiin ja heidän toimintaansa. Meitä kiinnosti myös, ovatko jotkut poliittiset päättäjät toisia haavoittuvammassa asemassa.

Toiseksi tarkoitus oli koota tietoa puolueiden, kuntien ja eduskunnan valmiudesta toimia päättäjiin kohdistettua vihapuhetta kohdattaessa. Näin pyrimme selvittämään sekä nykyisen vihapuheen vastaisten toimenpiteiden tilaa mahdollisine puutteineen että kartoittamaan ja kehittämään sellaisia toimintatapoja, jotka auttaisivat vihapuheen ehkäisemisessä ja siltä suojautumiseksi puolueissa, kunnissa, eduskunnassa ja laajemmin suomalaisessa keskustelukulttuurissa, ja jotka voitaisiin kiteyttää toimenpideehdotuksiksi.

Yhteensä 14 haastattelua tehtiin maaliskuusta kesäkuuhun 2019: seitsemän poliittisten päättäjien haastattelua ja kuusi vihapuheen asiantuntijoiden haastattelua. Poliittisten päättäjien haastattelut kattoivat kaikki muut suuret ja keskisuuret puolueet paitsi keskustan, jonka piiristä emme saaneet yhtään edustajaa mukaan tutkimukseen. Kiinnitimme haastateltavia valitessamme huomiota puolueen lisäksi myös sukupuolijakaumaan ja haastateltavien kokeneisuuteen. Kiinnitimme huomiota myös siihen, että saisimme haastateltaviksemme myös vähemmistöjen edustajia ja sellaisia ehdokkaita, joilla olisi kokemusta vihapuheesta kansalaisaktivisminsa tai vaaliteemojensa myötä. Haastateltavaksi valikoitui lopulta kaksi vasemmistoliiton kunnanvaltuutettua ja eduskuntavaaliehdokasta, vihreiden ja feministisen puolueen vaaliehdokkaat, sosialidemokraattista puoluetta edustanut kansanedustaja sekä kokoomuksen ja perussuomalaisten kuntavaltuutetut. Haastateltavina oli kolme nais- ja neljä miespäättäjää. Kolme haastatelluista edusti etnisiä vähemmistöjä ja yksi lukeutui seksuaalivähemmistöihin.

Asiantuntijoiksi kutsuttiin kaksi ministeriön virkamiestä, poliisin viharikostutkija sekä vihapuheen asiantuntijoita Journalistiliitosta (kaksi haastattelua) ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnasta. Osalla poliittisen päättäjän roolissa haastateltuja oli tutkijatausta.

Raportissa esitämme kyselyn kvantitatiivisten tulosten lisäksi laadullisia tuloksia sekä kyselyn avovastausten että haastattelujen pohjalta. Niihin viitataan usein avovastauksia tai haastateltujen puhetta suoraan lainaamalla. Sisennetyt tai lainausmerkeissä esitetyt katkelmat raportissa ovat suoria lainauksia avovastauksista tai haastatteluista. Avovastausten kohdalla emme anna tunnistetietoja, sillä kyselyyn vastattiin anonyymisti. Haastattelukatkelmia lainatessamme kerromme haastateltavan puolueen, sukupuolen, poliittisen kokemuksen pituuden tai muita tunnistetietoja sikäli kun ne ovat relevantteja esitetyn asian kannalta.

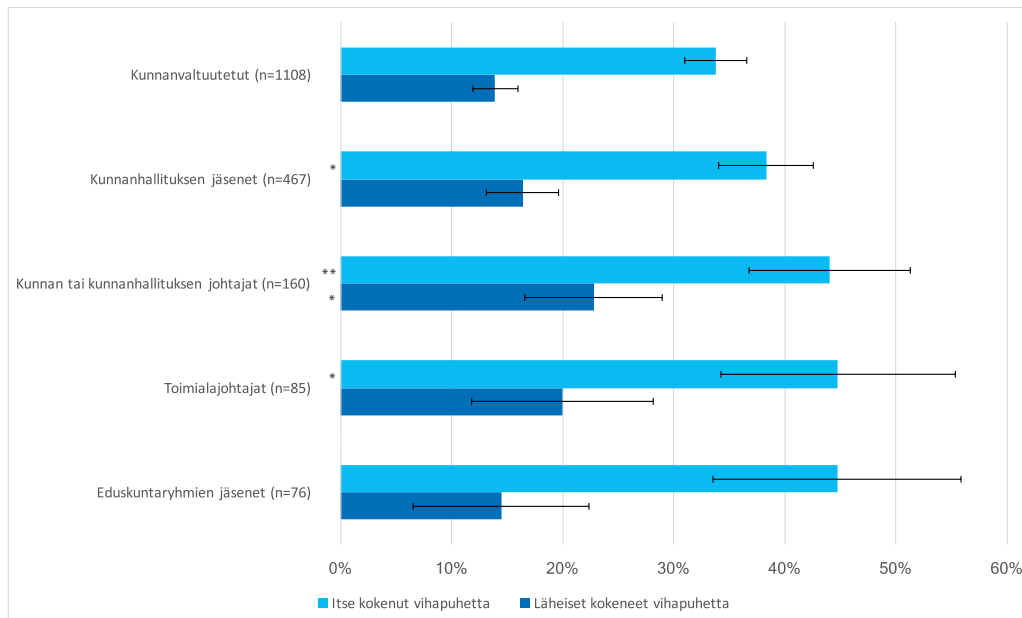
1.4.3 Sosiaalisen median aineisto

Kyselytutkimuksen rajoitteena on, että kyselyt nojaavat vastaajan kykyyn tunnistaa vihapuhe. Vaikka kyselyn yhteydessä määriteltiin, mitä siinä yhteydessä tarkoitamme vihapuheella, on mahdollista, että vastaajien ymmärrys vihapuheesta riippuu henkilöistä tai kontekstista. Tämä on yksi syy sille, miksi käymme raportissa läpi myös julkisia keskusteluja sosiaalisessa mediassa. Tunnistimme verkossa käydyistä keskustelusta vihamielisiä viestejä, joiden laajuutta ja kohdistumista saatoimme arvioida. Käytimme tähän tarkoitukseen poliitikkoihin kohdistettuja, julkisia Twitter-viestejä ajanjaksolta 16.3. - 1.8.2019.

2 Vihapuheen laajuus ja kohdistuminen

2.1 Vihapuhekokemusten laajuus

Kuva 1. Vihapuhekokemukset luottamus- ja virkatehtävissä toimivien parissa.

Kysymys kyselyssä: "Oletteko itse/läheisenne ollut/olleet virka- tai luottamustehtävienne tai niihin pyrkimisen takia häirinnän tai vihapuheen kohteena?" Kunnanhallitukseen johtajiin luetaan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. Palkkien päässä olevat janat kuvaavat 95 prosentin luottamusväliä. Merkitsevyystasot: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Kyselyn perusteella noin kolmannes kaikista Suomen kuntapäätäjistä (34 %) on kokenut luottamus- tai virkatehtäviin liittyvää vihapuhetta tai häirintää. Eduskunnan (kansanedustajiin sekä heidän avustajiensa) piirissä vihapuheen kokemus näyttää olevan yleisempää. 45 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi kohdanneensa vihapuhetta. Tätä lukua voi kuitenkin pitää vain suuntaa antavana, sillä kyselyyn vastasi eduskuntaryhmistä ainoastaan 86 henkilöä. Kuvasta 1 näkyy, kuinka eduskuntaryhmien kohdalla tilastollisesti arvioitu "luottamusväli", eli se väli jonka sisälle todellinen arvo melko varmasti sijoittuu, on melko suuri.

Kokemukset vihapuheesta ovat yleisimpiä näkyvissä asemissa toimiville ja paljon vastuuta kantaville henkilöille. Miltei joka toinen kunnanjohtajista ja kunnanhallituksen puheenjohtajista (45 %) on kokenut vihapuhetta.

Eduskunnasta vastanneista 79 prosenttia oli tietoisia muihin oman eduskuntaryhmän muihin jäseniin kohdistuneesta häirinnästä tai vihapuheesta. Kuntapäättäjien kohdalla vastaava luku oli 55 prosenttia.

Pääsääntöisesti vihapuhe kohdistuu päättäjiin itseensä, mutta merkittävä osuus vihapuheesta ja häirinnästä kohdistuu myös heidän läheisiinsä. Noin 14 prosenttia kuntapäättäjistä kertoo läheistensä kärsineen vihapuheesta tai häirinnästä päättäjien luottamus- tai virkatehtävien vuoksi. Eduskunnan kyselyyn vastanneiden kohdalla luku on lähellä samaa. Kunnan tai kunnanhallituksen johtajilla läheisiin kohdistuva vihapuhe on muita kuntapäättäjiä yleisempää: 23 prosenttia heistä on kokenut läheisiin kohdistunutta vihapuhetta työnsä vuoksi. Avovastauksista käy ilmi, että on esimerkiksi saatettu ”toivo(a) lapselle ikävää asiaa” tai uhkailla edustajien läheisiä suoraan:

Kyseinen henkilö soitti läpi kaikki henkilöt kellä sama sukunimi kuin minulla selvittääkseen kuka on äitini ja sitten soitti hänelle uhkauspuhelun.

Tässä luvussa tarkastelemme vihapuheen erilaisia ilmenemismuotoja erilaisten ryhmien kohdalla vertailemalla esimerkiksi eri sukupuolien vastaanottamaa vihapuhetta. Keskitymme lähinnä kuntapäättäjien kyselyvastauksiin. Eduskunnalle osoitettuunkin kyselyyn vastasi suuri osuus eduskuntaryhmien jäsenistä, mutta kokonaisuudessaan vastaajia on niin vähän, että se tekee tämän aineiston luotettavan tilastollisen käsitteilyn mahdottomaksi.

2.2 Vihapuheen erilaiset muodot

Taulukko 1. Vihapuheen muotojen yleisyys kuntapäätäjien parissa (n=1206)

	Ei koskaan	Yli 12kk sitten	Vähintään kerran viim. 12kk aikana	Useammin kuin kerran viim. 12kk aikana	Vähintään kerran kuussa viim. 12kk aikana	En osaa sanoa
Halventamista tai solvaamista	65.2%	7.8%	8.0%	12.9%	5.2%	0.8%
Uhkaamista tai uhkaavaa käyttäytymistä	76.9%	7.7%	6.9%	5.1%	1.6%	1.7%
Ilkivaltaa tai omaisuuteen kajoamista	93.1%	3.5%	1.1%	1.0%	0.3%	1.0%
Viestejä, jotka sisältävät vihamielisyyttä ihmisryhmiä kohtaan	77.9%	6.0%	5.8%	6.0%	2.8%	1.5%

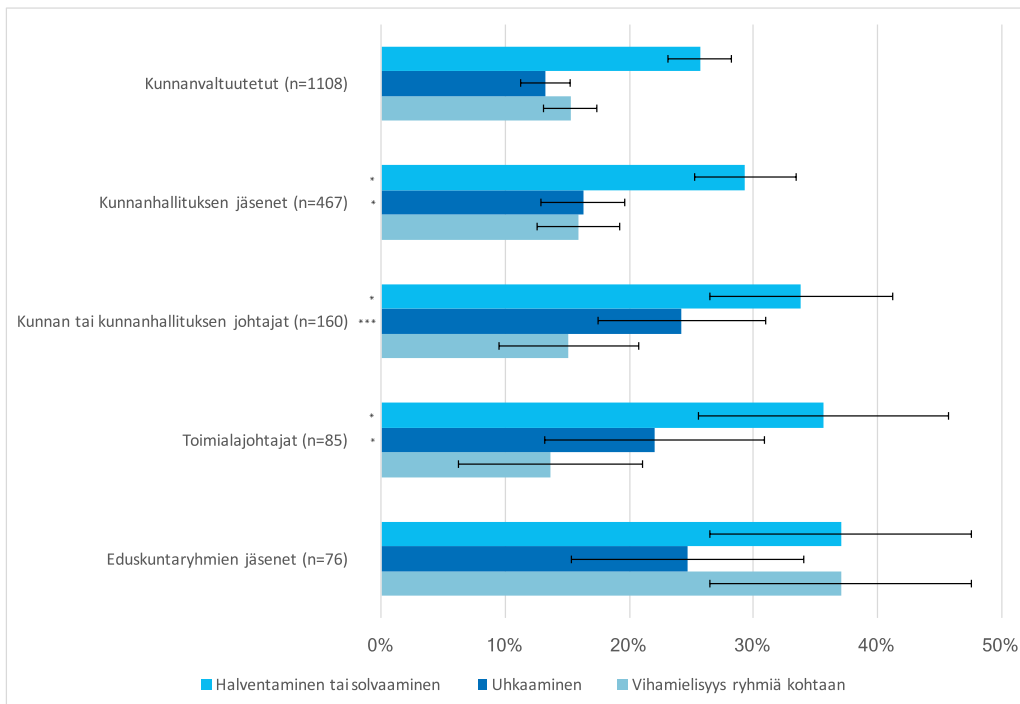
Kyselyssä annettu vihapuheen määritelmä tekee rajanvedon motivaation (henkilökohdaiset ominaisuudet tai suvaitsemattomuus) sekä seurausten pohjalta (luo halventavan tai uhkaavan ilmapiirin). Määritelmään mahtuu potentiaalisesti hyvin erilaista käyttäytymistä ja puhetta. Kyselyssä vihapuheen erilaisia muotoja kartoitettiin pyytämällä vastaajia erottelemaan seuraavia vihapuheen tai häirinnän muotoja: toisistaan erotettiin halventaminen ja solvaaminen, uhkailu, ilkivalta tai omaisuuteen kajoaminen sekä viestit, joissa suhtaudutaan vihamielisesti tiettyihin ihmisryhmiin.

Vihapuhe, joka on halventamista, voi olla esimerkiksi johonkin ihmiseen tämän sukupuolen perusteella kohdistuvaa loukkaavaa puhetta. Viestit, jotka sisältävät vihamielisyyttä ihmisryhmiä kohtaan, voivat leimata ryhmiä esimerkiksi näiden kielen tai alkuperän vuoksi. Päätäjät voivat vastaanottaa tällaisia vihamielisiä viestejä, vaikka he itse eivät kuuluisikaan kyseisiin ryhmiin. Vihaviestien kohdistumisen päättäjiin saattaa aiheuttaa esimerkiksi se, että he kommentoivat ja ajavat vähemmistöjen asemaa ja etuja.

Kysyimme verkkolomakkeessa vihapuheen eri muotojen yleisyydestä. Vastauksissa vihapuheen muodoista yleisin oli halventaminen tai solvaaminen. Noin neljännes (26

%) kuntapäättäjistä oli kohdannut tällaista halventamista viimeisen 12 kuukauden aikana. Uhkaamista tai uhkaavaa käyttäytymistä sekä ihmisryhmiin kohdistuvaa vihamielisyyttä sisältäviä viestejä kuntapäättäjät ovat kohdanneet suunnilleen yhtä usein: noin 14 prosenttia oli tällaisen käyttäytymisen kohteena viimeisen 12 kuukauden aikana. Omaisuuteen kohdistuva ilkivalta, jota motivoi viha, on kyselyn perusteella verrattain harvinaista. Kaiken kaikkiaan on siis suhteellisen harvinaista, että kuntapäättäjät kokisivat heihin tai heidän omaisuuteensa kohdistuvia uhkia. On kuitenkin huomattava, että myös halventavalla kielenkäytöllä voi olla vakavia seurauksia. Näitä kuvaamme luvussa neljä ("Vihapuheen vaikutukset").

Kuva 2. Vihapuheen muotojen yleisyys (vähintään kerran viimeisen 12kk aikana) eri rooleissa toimivilla

Kunnanhallitukseen johtajiin luetaan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. Palkkien päässä olevat janat kuvaavat 95 prosentin luottamusväliä. Merkitsevyystasot: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

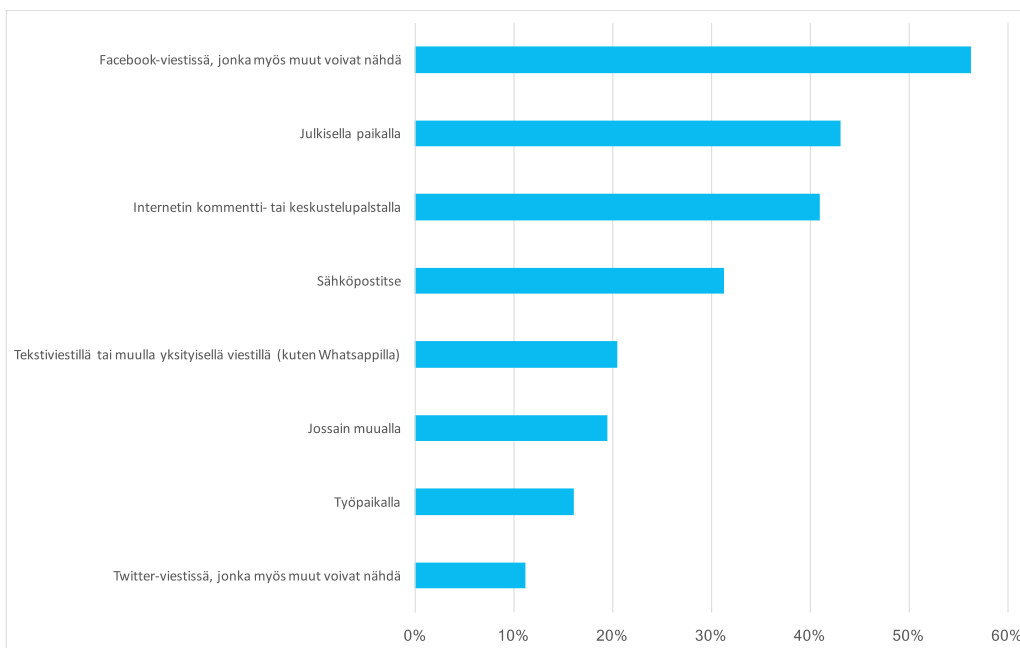
Kuvassa 2 kuvataan kolmen yleisimmän vihapuheen muodon (halventaminen, uhkaaminen ja ryhmiä kohtaan esitetty vihamielisyys) yleisyyttä päättäjän aseman mukaan. Näkyvämmän aseman omaavat kuntapäättäjät kohtaavat etenkin uhkauksen muodon saavaa vihapuhetta muita päättäjiä enemmän. Halventavan kielenkäytön suhteen erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Kunnanjohtajat eivät myöskään vastaanota muita kuntapäättäjiä enempää viestejä, jotka sisältävät vihamielisyyttä ryhmiä kohtaan. Myöskään viestit vihamielisyyttä ryhmiä kohtaan eivät ole esimerkiksi kuntajohtajilla

muita kuntapäättäjiä yleisempiä. Kansanedustajat ja heidän avustajansa sen sijaan kohtaavat verrattain paljon vihamielisyyttä erilaisia ihmisryhmiä kohtaan.

Kyselyyn osallistuneille tarjottiin mahdollisuus kuvata vihapuhetta omin sanoin avovastauksissa. Vastausten perusteella päättäjät kohtaavat työssään ”haukkumista ja nimitteilyä”, ”uhkailua”, ”halveksuntaa, vähättelyä, arvostelua ja halveksuntaa sukupuoleni vuoksi (sukupuolista häirintää, tytöttelyä jne.)”, ”valheellisten tietojen levittelyä”, ”kirstyksen yritystä ja uhkailua, epäasiallista kielenkäyttöä ja pitkäkestoista häirintää”, ”Solvaamista, uhkailua, myös tappouhkauksia,” ”perätöntä puhetta, kirstämistä, vihamielistä kirjoittelua eri puolueita ja uskontoryhmiä kohtaan”.

2.3 Vihapuheen kanavat

Kuva 3. Vihapuheen tapahtumapaikat sen kohteena olleilla kuntapäättäjäillä (n=483)

Kysymys tapahtumapaikasta esitettiin pelkästään kuntapäättäjäille, jotka kertoivat heidän tai heidän läheisiensä olleen vihapuheen kohteena.

Kuvassa 3 näkyy vihapuhetta kokeneiden kuntapäättäjien kuvaus siitä, missä he ovat kohdanneet vihapuhetta. Kyselystä näkyy **digitaalisen median merkitys**. Digitaalisen

median yksityisiä ja julkisia kanavia käytetään vihapuheen levittämisessä, kuten avovastauksessa kuvataan: ”Tapahtuu eniten sosiaalisessa mediassa, joskus myös yksityisviestien kautta.”

Yli puolet vihapuheen kohteeksi joutuneista oli kohdannut sitä julkisissa viesteissä Internetissä, etenkin Facebookissa. Facebook alustana mahdollistaa monenlaisia enemmän tai vähemmän julkisia sivustoja, ryhäsivuja ja mainoksia, joissa vihapuhetta tai häiritsevää kielenkäyttöä esiintyy. Vastajaat kuvailevat Facebookin monipuolista käyttöä vihapuheen alustana seuraavasti:

Paikkakunnan fb-ryhmässä mollaamista, messengerviestillä haukkumista, yksi messenger-viesti, jossa toivottiin raiskatuksi joutumista.

Ikään liittyvää vähättelyä facebook-postausten kommentteissa. Muiden ryhmien (pakolaiset) haukkumista heitä puolustavissa postauksissa.

Maksettuihin Facebook mainoksiin trollataan pilakuvia ja ilkeitä kommentteja.

Eduskuntatyössään vihapuhetta kohtaava haastateltava kuvailee Facebookissa kohtaamansa vihapuheen yleisyyttä:

Tuolla Facebookissa, sosiaalisessa mediassa, omalla seinällä huutelusta, niin jollei (se ole) ihan viikoittaista, niin joka toinen viikko siellä jotain on.

Vihapuhe ei kyselyn ja haastatteluiden perusteella ole kuitenkaan sidottua yksinomaan sosiaaliseen mediaan. Se on usein ”**monikanavaista**”. Monet mainitsevat sosiaalisen median lisäksi painetun median roolin, esimerkiksi paikallislehden palstoilla esiintyneet vihamielisen kirjoitukset.

Hieman yli 40 prosenttia vihapuhetta kokeneista kertoi, että heihin on kohdistunut vihapuhetta julkisella paikalla. Päättäjät kuvaavat kohdanneensa muun muassa ”solvaamista vaaliteltoilla ja ravintoloissa”, ”nimettömiä puhelinsoittoja ja uhkaavaa käyttäytymistä kunnanvirastossa”, ”Ennen kuntavaaleja: asunnon kuvaamista, auton renkaiden viiltelyä, autoon murtautuminen; Kunnanhallituksessa: haukkumista, naljailua, koko ryhmälle haukkumista”. Vastaanottajat kertovat myös vastaanottaneensa ”ikäviä puheluita”, ”allekirjoittamattomia kirjeitä” ja ”sitä itseään” postitse. Eräs vastaajista muistaa väkivaltaisen tapahtuman, jossa ”hallituksen puheenjohtaja löi valtuutettua kokouksessa”.

Vihapuhe voi siis kytkeytyä myös fyysiseen kiusaan ja vahingontekoon, ja se saattaa sisältää ”tappouhkauksia ja yleistä solvaamista vaalitapahtumissa ja internetissä niin

äänestäjien kuin toisten puolueiden edustajien osalta”. Juuri vihapuheen volyyymi ja monikanavaisuus ovat osa ongelman mittavuutta ja hankaloittaa sen torjumista.

2.4 Vihapuheen kohdistuminen sukupuolen mukaan

Taulukko 2. Sukupuolten väliset erot kuntapäättäjien vihapuhekokemuksissa

	Miehet (n=670)	Naiset (n=572)
Itse ollut kohteena	28% (±3.4%)	42% (±4.0%)
Läheiset olleet kohteena	14% (±2.6%)	14% (±2.9%)
Halventaminen tai solvaaminen	20% (±3.0%)	34% (±3.9%)
Uhkaaminen	10% (±2.3%)	18% (±3.2%)
Vihamielisyys ryhmiä kohtaan	10% (±2.3%)	20% (±3.3%)

Suluissa merkitty 95 prosentin luottamusväli.

Kyselyvastausten perusteella **suomalaisista kuntapäättäjistä naiset kokevat vihapuhetta huomattavasti miehiä enemmän**. Sama ero toistuu halventamisen, uhkausten ja myös ryhmiin kohdistuvan vihamielisyyden kohdalla. Kuntapäättäjien läheisiin kohdistuvan vihapuheen yleisyyteen sukupuoli ei vaikuta.

Tutkimukseen osallistuneet naiset kertoivat, että usein heidän kohtaamansa vihapuhe liittyy nimenomaan heidän sukupuoleensa. Avovastausten ja haastattelujen perusteella sukupuoli myös **kytkeytyy muihin vihapuhetta laukaiseviin tekijöihin**, kuten arvoihin tai luokka-asemaan:

Elämäntavastani ja arvomaailmastani johtuvaa nälvimistä ja solvaamista kouksissa. Sosiaalisessa mediassa samoista syistä kategorisointia ja nimitte-

lyä yleistäen laajemmin myös muihin vastaavan arvomaailman omaaviin naisiin. Halveksivaa, ylenkatsovaa asennoitumista, puheen keskeyttämistä ja nonsoleeraamista.

Istuntojen jälkeen on voinut tulla sähköpostiin palautetta, ja se on kohdistunut lähinnä mun omaan esiintymiseen ja naisena olemiseen (...) ja siinä tulee ehkä enemmän esille se ihmisten katkeruus myös sitä kohtaan, että tämmöiset koulutetut "hienostoakat", niin, "kun te ette tiedä elämästä mitään".

Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että naisten vastaanottama vihapuhe on laadultaan erilaista kuin miesten kokema vihapuhe. Kuten vastaajien vastauksissa toistuvat raiskaustoiveet vihjaavat, naispäättäjien kohtaamassa vihapuheessa ja sen uhassa on paikoin läsnä **seksuaalisen väkivallan elementti**. Avovastauksissa on myös mainintoja seksuaalisesta häirinnästä. Haastateltava nainen pohdiskelee vihapuheen sukupuolittumisen näkyvän siinä, että se on **ulkonäkökeskeistä ja seksuaalisoitunutta**. Hän vertaa omia kokemuksiaan julkiseen vihapuhemyllytykseen joutuneen mieskollegansa kokemuksiin:

Mutta se että (mieskollega) ei oo kokenut sitä, mitä mä oon kokenut. Kukaan ei ole tehnyt siitä ikäviä kuvamuokkauksia, sen ulkonäöstä ei puhuta, sitä ei jatkuvasti läskitellä ja mä en usko, että se saa seksuaalisen väkivallan uhkauksia. Kiusaaminen on selkeästi täysin sukupuolittunutta, että vaikka myös miehiä kiusataan, niin se on harvoin yhtä voimakasta kuin mitä naiset ja ei-miehet kokee, ja siitä puuttuu tämä seksuaalisen väkivallan elementti, ja siinä hyvin harvoin kommentoidaan yhtään mitään ulkonäöstä.

Seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen liittyvän vihapuheen kokemusten väliset yhteydet näkyvät myös vuoden 2017 tasa-arvobarometrissä. Barometrin mukaan naiset kokevat seksuaalista häirintää ja sukupuolittunutta vihapuhetta selvästi miehiä useammin. Vihapuhekokemukset ovat yleisempiä nuorilla ja vähemmistöryhmiin kuuluvilla naisilla. Kokemukset myös kasautuvat: vihapuhetta kohtaavat joutuvat muita useammin myös seksuaalisen häirinnän kohteeksi (Ollus ym. 2019). Kokemukset seksuaalisesta häirinnästä saattavat kietoutua muuhun uhkailuun ja hiljennyspyrkimykseen:

Uhkailua mustamaalaamisesta ellen tee luottamushenkilön tahdon mukaan. Uhkailua että minut irtisanotaan ja konsultti huolehtii etten saa mistään uutta työtä. Ehdotuksia lähtemiseksi uhkailijan kotiin, mökille ja kiinni käymistä rintoihin kesken neuvottelun. Hävyttömien juttujen kertomista jokaisen kokouksen alussa.

2.5 Vihapuheen kohdistuminen etnisiin ja muihin vähemmistöihin

“Suurin osa näkemästäni ja kuulemastani vihapuheesta ei kuitenkaan ole koskenut minua, vaan vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä ympärilläni”, kerrotaan yhdessä avovastauksessa. Toinen vastaaja kuvaa samaa tilannetta:

On entistäkin selvempi, että nuoret naiset, rodullistetut ja seksuaalivähemmistöön kuuluvat ovat ikäänkuin avointa riistaa. Hämmästyttävintä on, että esimerkiksi paikallinen maakuntalehti ja muut mediat antavat edelleenkin sijaa luokattomalle puheelle ja maalittamiselle.

Naispäättäjiin kohdistuvan vihapuheen lailla myös seksuaalivähemmistöihin kohdistuva vihapuhe on kieleltään usein seksualisoivaa, mitä haastateltava kuvaa vihavies-tien puhetapaa lainaten:

homoseksuaalit poliitikot, neidän on sen kohteena kans (...). “perseeseen pan-tavat” ja muut vastaavat on siellä kielenkäyttönä. Kyllä se (vihapuhe) liittyy tähän sukupuoleen ja toiseuteen.

Monilla on kokemusta myös selkeästi **rasistisesta vihapuheesta** sekä vihapuheen kohdistumisesta **rodullistettuihin ehdokkaisiin ja päättäjiin**. Vastaajat kuvaavat kohtaavansa ”muiden ryhmien (pakolaiset) haukkumista heitä puolustavissa postauksissa”, minkä lisäksi kysely antaa viitteitä omakohtaisesta rasismien motivoimasta vihapuheesta: “Poliittisten mielipiteiden vuoksi olen saanut kuulla panettelevia kommentteja, joissa on viitattu myös rasistisella tavalla etniseen taustaani”.

Eräs maahanmuuttajataustainen kuntapäättäjä, joka kuuluu sekä etniseen että uskonnolliseen vähemmistöön, kuvaa kohtaamaansa vihapuhetta haastattelussa:

Yhdessä tilanteessa mä olin tosi huolestunut siitä, että kun yksi oli sanonut että seuraavan kerran kun tulet kadulla vastaan, niin sinulla on silmät mustat. Siinä mietin sitä, että mitenköhän siinä käy, jos mulla on lapset mukana.

Maahanmuuttoon liittyvien teemojen ja kohujen läsnäolo mediassa usein voimistaa vihapuhetta (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013). Maahanmuuttajataustainen haastateltava kuvaa: “Esimerkiksi tämänvuotinen moskeijan ampumajuttu, missä muslimi tapettiin, niin mulle lähetettiin videoita että: ”ai ku mä nautin”, montakin sellaista että ”ai ku mä nautin”, ”näin sit teille pitäis tehdä”, että ”tämä odottaa sinua myös”.

Rasismin motivoiman vihapuheen vakavuudesta todistaa myös useamman haastattelavan kuvaama vihapuheen vaikutus **maahanmuuttajataustaisten päättäjien halukkuuteen lähteä ehdolle** joko kunnallisvaltuustoon kuin eduskuntaan. Yksi haastateltava kuvaa omakohtaisesti:

Mä sanon edelleenkin, niin mä oon pieni poliitikko. Mitä sitten kun mä suurenen? Ja se on muuten suuri syy, miksi en ole lähtenyt eduskuntavaaleihin. (Useampi puoluejohtaja) on tullut sanomaan, että nyt on pakko lähteä, mutta ei, mä en oo valmis todellakaan, koska mulla on semmonen kutina, että jos mä meen, niin mä myös pääsen. Niin sitten kun mä pääsen, sit alkaa koventua se peli. Ja onko mulla riittävää voimaa siihen, niin se on mulla vielä harkinnassa, koska mun äiti itki että älä mene, isä itki että älä mene, että sut kyllä tapetaan. Että kyllä se hidastaa mua jollain tavalla.

Toinen taas kuvaa tilannetta sivusta seuraajana:

Eka kerta meillä on (puolueessa) semmoinen tilanne, että meillä on ihmisiä, jotka ei uskalla lähteä ihan sen takia, että heillä on se konkreettinen ja perusteltukin pelko siitä, että jos he lähtee puoluepolitiikkaan mukaan, niin he voi joutua ihan minkä tahansa kohteeksi sen takia, että heillä on maahanmuuttajatausta tai eri värinen iho. Siinä on ollut Somalia, Eritrea, Venäjä (...) Kaikilla oli tää, että ei halua lähteä siihen kohteeksi.

Monet ruotsinkieliset mainitsevat heihin kohdistuvasta suoranaisestä kielivihasta. Esimerkiksi seuraavan avovastauksen kirjoittaja kuvaa välttävänsä äidinkielellään puhumista julkisella paikalla:

Diskuterar inte högt på svenska bland okända människor på offentliga platser typ i buss, i köer av olika slag. I synnerhet inte på kvällen i rädsla för stryk. Öl har flera gånger under en kväll stulits från mitt bord i restaurangen med jag varit borta. Då förövaren blev fast (och utkastad) medgav hen att hen hatar svenskan med hänvisning till rika finlandssvenska bättre folk och språkstrider på 30-talet.

2.6 Vihapuheen kohdistuminen puolueiden mukaan

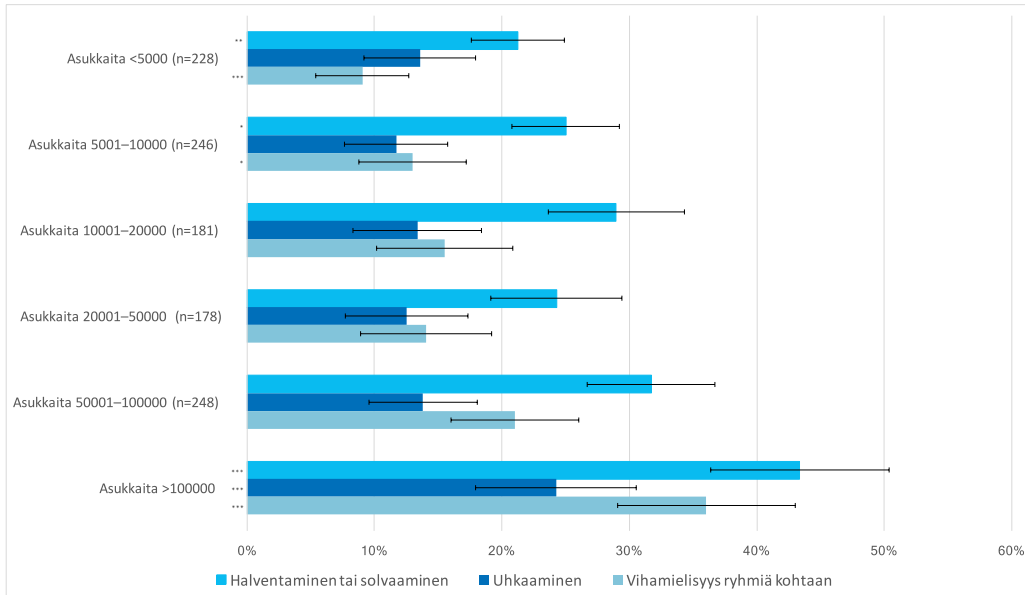
Puolueiden välillä ei kyselyjen pohjalta löytynyt pääsääntöisesti tilastollisesti merkitseviä eroja, kun vertailtiin sitä, kuinka usein kuntapäättäjät kohtaavat vihapuhetta. Kunkin puolueen sisällä kuntapäättäjien kokemukset olivat lähellä kuntapäättäjien keskiarvoa. Tilastollisesti merkitsevien erojen löytämistä hankaloittaa myös se, että yli tuhat kunnan vastaajan kyselyssä vastaajien määrä pienistä puolueista jää suhteellisen pieneksi.

Vihreiden ja Vasemmistoliiton kohdalla kyselyaineistossa näkyy tilastollisesti merkitseviä eroja. Vihreiden edustajista puolet on kohdannut häirintää tai vihapuhetta, kun kuntapäättäjien keskiarvo on 34 prosenttia. Vihreiden poikkeuksellisuus selittyy suureksi osaksi heihin kohdistuvien halventavien viestien yleisyydellä. Noin 46 prosenttia vihreiden edustajista oli ollut tällaisten viestien kohteena, kun kaikkien kuntapäättäjien keskiarvo on 25 prosenttia. Vihreiden lisäksi myös Vasemmistoliiton edustajat vastaanottavat poikkeuksellisen usein vähemmistöryhmiin kohdistuvaa vihamielisyyttä sisältäviä viestejä. Kummankin puolueen edustajista 34 prosenttia on vastaanottanut tämän kaltaisia viestejä viimeisen vuoden sisällä, kun kuntapäättäjien keskiarvo on 14 prosenttia. Uhkausten kohdalla eroa ei puolueiden välillä ole.

2.7 Alueellisia eroja vihapuheen kohtaamisessa

Yksittäisten kuntien väliset erot näyttävät kyselyn perusteella suurilta: Joissakin kunnista 70 prosenttia vastaajista kertoi olleensa vihapuheen kohteena, kun taas toisissa kunnissa yksikään vastaajista ei ollut kokenut sitä.

Kuva 4. Kuntien asukasluvut ja vihapuheen eri muotojen yleisyys

Palkkien päässä olevat janat kuvaavat 95 prosentin luottamusväliä. Merkitsevyytasot: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

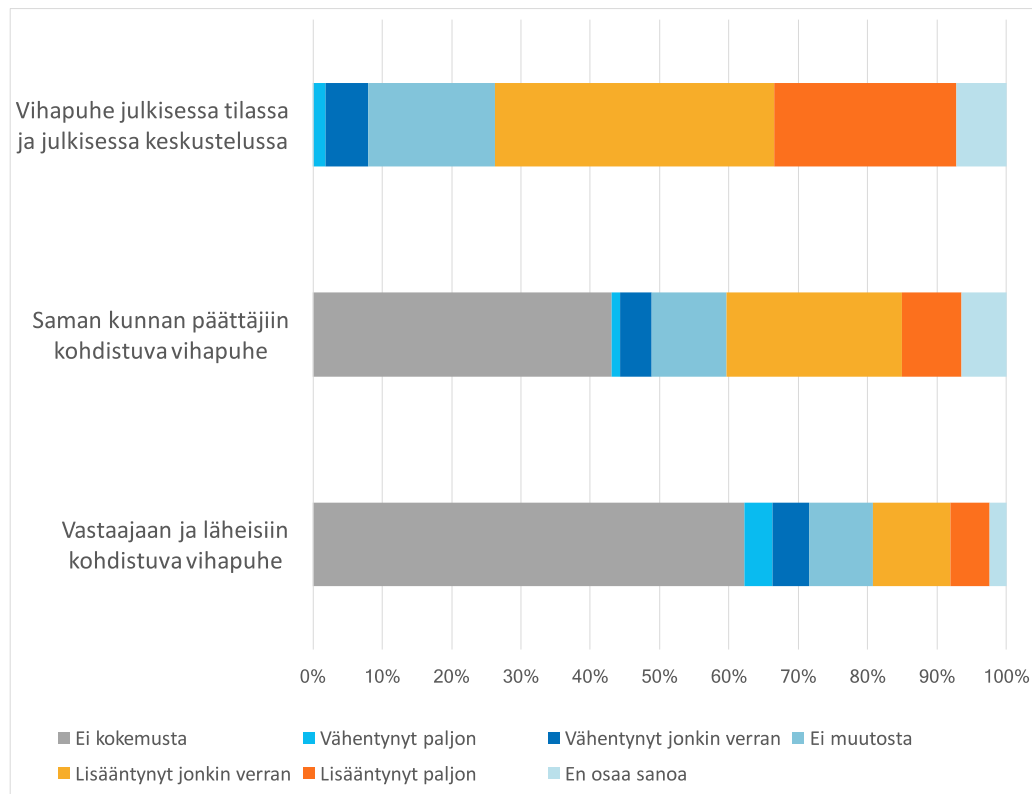
Vihapuhetta näyttää esiintyvän eniten nimenomaan suurissa ja tiheästi asutuissa kunnissa, mikä eroaa Kuntaliiton kuntajohtajille vuonna 2018 tehdyn kyselyn tuloksista: siinä erottuvat vihapuhealttiudellaan alle 5000 kunnan ja toisaalta 20 000 - 50 000 asukkaan kunnat (Pekola-Sjöblom & Airaksinen 2018). Kun vertasimme kuntia niiden asukasmäärien perusteella, etenkin yli sadantuhannen asukkaan kunnat erottuivat selkeästi. Tätä pienempien kuntien välillä ei pääsääntöisesti ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Etenkin ryhmiin kohdistuva vihamielisyys on suurissa kunnissa selvästi muita kuntia yleisempää. Yli sadantuhannen asukkaan kunnista noin kolmannes (36%) kuntapäätäjistä on vastaanottanut ryhmiin kohdistuvaa vihamielisyyttä sisältäviä viestejä. Tämä voi liittyä siihen, että suuremmissa kunnissa ihmiset eivät tunne toisiaan. Anonyymisti vihapuhetta on helpompi tuottaa, kuten nimimerkkien takaa viestintä sosiaalisessa mediassa osoittaa. Toisaalta pikku kunnissa, joissa ihmiset tuntevat toisensa, vihapuhe saattaa olla henkilöidymppää ja sille voi altistua vaikka omassa pihassa.

Vastaavanlaisia tuloksia näkyy jos kuntia vertailee niiden koon sijaan asukastiheyden pohjalta. Kunnissa, jotka Tilastokeskus määrittelee kaupunkimaisiksi, sekä halventava vihapuhe että vihamielisyys ryhmiä kohtaan on taajaan asuttuja tai maaseutumaisia kuntia yleisempää. Uhkausten yleisyydessä ei näy eroja.

Alueelliset erot esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen välillä eivät näytä merkittävil­lä. Vertailimme kuntia viideltä eri Suomen “suuralueelta”. Näistä pelkästään Helsinki-Uu- simaan alueella näytti esiintyvän poikkeuksellisen paljon vihapuhetta.

2.8 Vihapuheen määrän ja laadun muutos

Kuva 5. Kuntapäättäjien arvio vihapuheen määrän muutoksesta muuta- man viimeisen vuoden aikana (n=1125)

Kyselyssä oli kolme kysymystä vihapuheen määrän muutoksesta. Kysyimme kaikilta vastaajilta, kuinka heidän havaitsemansa vihapuheen määrä julkisessa tilassa tai julkisessa keskustelussa on muuttunut. Kuntapäättäjien joukosta kaksi kolmasosaa (66 %) katsoi vihapuheen julkisessa tilassa tai julkisessa keskustelussa lisääntyneen jonkin verran tai paljon (Kuva 5 yllä).

Lisäksi kysyimme niiltä päättäjiltä, jotka olivat kohdanneet joko heihin tai muihin kuntapäättäjiin kohdistunutta vihapuhetta, kuinka vihapuheen yleisyys oli muuttunut. Tästä ryhmästä suurin osa (60 %) katsoi oman kuntansa luottamus- tai virkatehtävissä toimiviin kohdistuvan vihapuheen lisääntyneen jonkin verran tai paljon. Vihapuhetta itse kokeneista kuntapäättäjistä noin 45 prosenttia arvioi heihin kohdistuneen vihapuheen lisääntyneen. Naisista noin puolet (53 %) arvioi heihin kohdistuneen vihapuheen määrän lisääntyneen ja miesten kohdalla osuus oli noin kolmannes (34 %).

Myös kyselyn avovastauksissa ja haastatteluissa kommentoitiin vihapuheen lisääntymistä. Useimmiten vihapuheen lisääntyminen kytkettiin sosiaaliseen mediaan toimintaympäristönä. Tätä kuvaavat seuraavat avovastaukset:

Sosiaalinen media nopeuttaa ilkeilyn astetta kun nimimerkki riittää.

Sosiaalinen media on helppo paikka solvata ihmisiä joita ei kasvotusten uskaltaisi puhutella samaan sävyyn.

On kuitenkin huomattava, että vihapuhe ei välttämättä suoraviivaisesti lisääntynyt. Esimerkiksi julkisen vaalityön aikana se voi hetkellisesti lisääntyä sen johdosta, että ehdokkaat ovat tavallista aktiivisempia sosiaalisessa mediassa.

Vihapuheen koettiin myös muuttuneen laadullisesti, kuten seuraava vastaaja, joka kommentoi: "vihapuhe ja häirintä on muuttunut julkeammaksi ja avoimemmaksi somessa." Myös vihapuheen metodien tunnistettiin muuttuvat. Eräs pitkään politiikassa mukana ollut päättäjä kuvaa:

Tämä streamaaminen on nyt uusi väline. Että se on selkeästi (tavoitteellista), sitä pystyy hyvin tehokkaasti käyttämään häirintään, että sen (avulla) ihmisten sanomista voidaan leikata mitä tahansa, kun siinä ei tarvii mitään muuta kunse on hyvin huomaamatonta.

Vihapuheen kasvu vaikutti myös päättäjien kampanjointiin sosiaalisen median ulkopuolella ja kokemuksiin kaduilla ja toreilla tehtävän vaalityön turvallisuudesta:

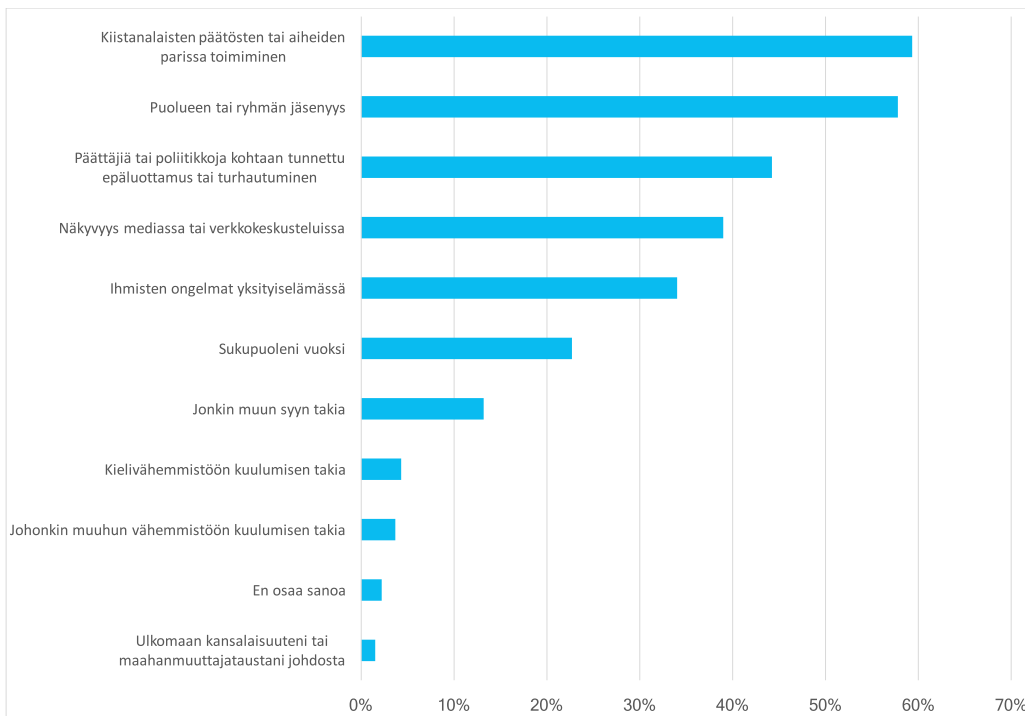
Myös puhuttiin just (kollegan) kanssa, joka on kampanjoinut jostain vuodesta 2008 alkaen, että kyllä kadullakin enemmän tulee semmoista aggressiivisuutta, ja että näissä vaaleissa ollaan paljon enemmän puhuttu siitä, että joku kadulla kampanjointi saattaa olla oikea turvallisuusuhka.

Sosiaalisen median lisäksi vihapuheen lisääntyminen kytkettiin yhteiskunnalliseen muutokseen ja osattomuuden tunteen lisääntymisestä, johon vihapuheen nähtiin pohjaavan: "Politiikkaan on tullut lisää naisia ja se on perinteisesti miesvaltaisessa valtakulttuurissa uhka". Vihapuheen lisääntymisen liittyi huolta: "Tunne siitä, että homma karkaa käsistä on lisääntynyt".

3 Vihapuheen syyt ja tekijät

3.1 Vihapuheen kohteeksi joutumisen syyt

Kuva 6. Vihapuhetta kokeneiden kuntapäättäjien arvio syistä sille, että he ovat olleet vihapuheen kohteena (n=462)

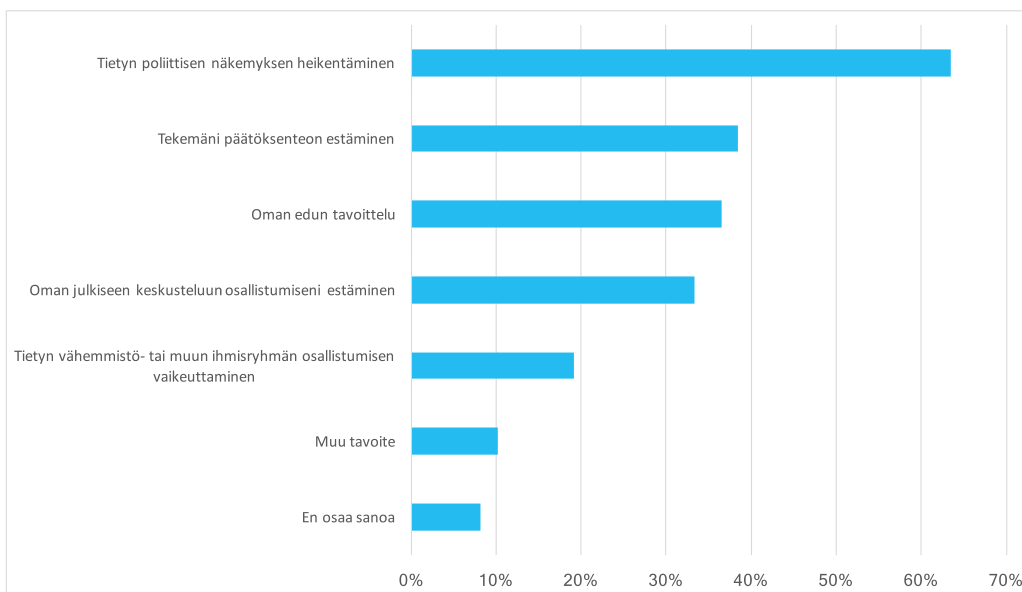
Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Heitä pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa.

Kun vihapuhetta kokeneilta päättäjiltä kysyttiin heidän arviotaan siitä, miksi he kohtavat vihapuhetta, tärkeimmäksi syyksi he nostivat toimintansa politiikassa. Kuntapäättäjillä puolueen tai ryhmän jäsenyys oli tärkeimpien syiden joukoissa, ja eduskunnassa tämä nousi selkeästi suurimmaksi syyksi. Kunnissa myös kiistanalaiset päätökset olivat erityisen tärkeä syy.

Lukuja tulkittaessa on huomattava, että suhteellisen pieni osuus vastaajista kuului johonkin kielivähemmistöön tai muuhun vähemmistöön. Moni kyselyyn vastanneista suomenruotsalaisista kertoi joutuneensa kielensä vuoksi häirinnän kohteeksi: "En

manlig person, ganska argst anklagade mig som finlandssvensk att vara parasiter som kostar samhället.” Useampi saamelainen vastaaja kertoi myös vihapuheesta, joka liittyi heidän saamelaisuuteensa, vaikka kaiken kaikkiaan saamelaisten kyselyyn vastaajien lukumäärä oli pieni.

Kuva 7. Vihapuheen kohteina olleiden kuntapäättäjien arvio sen tavoitteista (n=452)

Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Heitä pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa

Pyysimme päättäjiä myös arvioimaan heihin kohdistuneen vihapuheen tavoitteita. Kyselyn pohjalta päättäjien kokema vihapuhe on pääsääntöisesti poliittista eli sen motivaationa on pyrkimys tietyn poliittisen näkemyksen omaavien henkilöiden tai tahojen toiminnan heikentämiseen. Vihapuheen kohteiden tulkinnan mukaan tämä pyrkimys on selvästi yleisempi kuin esimerkiksi halu estää yksittäistä ihmistä osallistumaan päätöksentekoon tai oman edun tavoittelu päätöksentekoon vaikuttamalla. Haastatte- luissa ja kyselyn avovastauksissa kerrottiin toki myös yksittäisten kiistanalaisten päätösten tai turhautumisen päätöksenteon hitauteen toimineen vihapuhetta laukaisevana tekijänä.

3.2 Kiistanalaiset päätökset

Odotetusti yhteiskunnallisesti kiistanalaisiin aiheisiin, kuten **kotouttamiseen tai maahanmuuttoon, liittyvät päätökset nähtiin usein vihapuheen välittömäksi syyksi**: “Maahanmuuttoon liittyvät kannanotot tai perussuomalaisten edes mieto arvosteleminen johtaa aina vihapalutteen tulvaan”, kuten maahanmuuttajien oikeuksia puolustanut tutkimukseen osallistunut kertoo. Myös tutkimukseen osallistuneet maahanmuuton vastustajat kertovat joutuneensa kantansa vuoksi poliittisen häirinnän ja ilkeiden uhriksi. Tämä kuvastaa poliittisille kiistoille tyypillistä vastakkainasettelua, joka laukaisee helposti vihapuhetta. Samoin esimerkit kuvastavat maahanmuuton kiistanalaisuutta teemana.

Puhelinhäirintää, jonka tekijän poliisi sai kiinni kun poliisi laittoi sekä minun että vaimoni puhelimet puhelinkuunteluun suostumuksellamme. Lisäksi islamin arvostelu julkisesti saa aikaan autoni renkaiden rikkomisia (kyljestä viilletty auki). Nämä ilmiöt ovat onneksi vähentyneet jonkin verran viime vuosina. Julkisella paikalla uhkailua (maahanmuuttajat islamin arvostelun takia).

Kiistanalaisina tai tulenarkoina aiheina vastauksista erottuvat maahanmuuton ja uskonnon lisäksi etenkin ympäristökysymykset, esimerkiksi tuulivoimaan tai luonnonsuojelualueisiin liittyvät päätökset, sekä sukupuoleen liittyvät aiheet, kuten sukupuolten välinen tasa-arvo ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet. Tämä vastaa myös toimittajien ja tutkijoiden parissa tehtyjä selvityksiä (esim. Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013). Eduskunnassa työskentelevä vastaaja kuvaa vihaviestien tyyliä, sukupuolittumista ja kytkeytymistä tiettyihin ideologioihin:

Raiskaus- ja tappotoiveiden esittämistä, toiveita, että minulle ja lapsilleni tapahtuu pahoja asioita. Vähättelyä, haukkumista, huorittelua. Viestit erittäin vahvasti sidottuja sovinismiin ja rasismiin.

Kyselyyn vastanneet nimeävät joukon aiheita, jotka saattavat laukaista heihin kohdistuvaa vihapuhetta. Usein kyse on päätöksistä, jotka liittyvät kaikkein tärkeimpiin julkisiin palveluihin, etenkin terveyspalveluihin sekä kouluihin. Myös suuret rahaan liittyvät sekä hallinnolliset päätökset synnyttävät vihapuhetta ja häirintää. Vastaajat mainitsevat tällaisina toistuvasti asemakaavan, hankinnat sekä kuntaliitokset.

3.3 Turhautuminen politiikkaan

Noin 45 prosenttia vihapuhetta kokeneista päättäjistä katsoi vihapuheen johtuneen poliitikkoja kohtaan tunnetusta epäluottamuksesta. Tutkimukseen osallistuneet kertoivat, että yhteiskunnan toiminta "henkilöityy" päättäjissä: heistä tulee kohteita joihin voi purkaa turhautumista laajempiin prosesseihin: "(Syynä) kunnan rahojen laitto asiaan, joka ei kaikkia innosta. Demokraattisesti tehty päätös henkilöityy...."

Turhautumisen takana voi olla syitä, jotka eivät liity henkilökohtaisiin valintoihin vaan poliittisen järjestelmän toimintaan yleensä. Yksi vastaaja mainitsee esimerkiksi päätöksenteon hitauden, joka osin johtuu monimutkaisesta, mahdollisia väärinkäytöksiä ehkäisevästä järjestelmästä.

Vihapuhe ja turhautuminen sekä ymmärtämättömyys päätöksenteon "hitaudesta" malttamattomilla on useimmiten syy, että puretaan omaa turhautumista muihin. Ja yleensä julkiset toimijat ovat näitä, joihin em. asiat kohdentuvat. ... Esimerkki: yksityishenkilönä käyt autokaupassa ja ostat pakettiauton. Tämä tapahtuu noin 1/2 tunnissa. ... Julkisella taholla: ... Tähän kului aikaa noin 1 vuosi. Nopeutettuna prosessi voidaan toteuttaa 3-6 kuukaudessa. Esimerkki kuvaa myös sitä, että ihminen voi turhautua päätöksentekoprosessissa jonka kesto on eri luokkaa kuin oma päätöksenteko. Vihapuhe on siis myös naljailua saamattomuudesta, vaikka järjestelmä ei taivu kovin nopeaan päätöksentekoon.

Vastausten perusteella vihapuhe ja muunlainen häirintä lisääntyvät selvästi vaalien aikaan. Kymmenet kyselyyn vastanneet mainitsivat erikseen vaalien vaikutuksen. Monet kertoivat myös tukiryhmänsä joutuneen vihapuheen kohteeksi. Vaalien lähestyessä turhautuminen puoluetta tai yksittäisiä päättäjiä kohtaan saattaa purkautua hyökkäyksiksi. Yksi vastaajista kuvailee asiaa näin:

Poliittiset jännitteet ennen ja jälkeen vaalien ovat vaikuttaneet. Olen ollut vahvasti oman kunnan keskustalaisen eduskuntavaaliehdokkaan vaalikampanjassa ja tällä merkitystä myös. Kiukku koko Keskustan puoluetta kohtaa lisääntyneenä, ja näkyy mm. kunnan yhteisen fb-palstan kirjoitteluna, koskien viime aikaisia kuntapäätöksiä niin kh:ssa kuin kv:ssa.

3.4 Puoluejäsenyys leimaavana piirteenä

Monet kuntapäättäjät kertoivat, että vihapuheen tuottajat eivät välttämättä tee erotte-
lua kansallisen tason politiikan ja kuntapolitiikan toimijoiden välillä. Tyytymättömyys
puolueiden toimintaan eduskuntatasolla saattoi johtaa paikallisiin edustajiin kohdistu-
viin purkauksiin.

Facebookissa keskusteluissa tulee ala-arvoisia kommentteja kun keskustalai-
sena kommentoi asiallisesti jotakin asiaa. Tämä johtunee yleisestä tyytymät-
tömyydestä valtakunnan poliittiseen tilanteeseen, joka heijastuu kuntapoliti-
kan toteuttamiseen. Olen kokenut sen sillä lailla häiritseväksi, etten ole halun-
nut kommentoida asioita, koska minun mielipiteeni ollaan haluttu ymmärtää
väärin tai kyseenalaistetaan se vaikka olen vain ilmaissut oman mielipiteeni.

Puoluejäsenyys ei rikoslain kannalta ole rinnastettavissa vähemmistöön kuulumiseen.
Yhdenvertaisuuslaissa häirintä sen sijaan on kielletty mm. poliittisen toiminnan perus-
teella. Rikoslaisissa mainitun kansanryhmää vastaan kiihottamisen tunnusmerkit eivät
täyty puoluekannasta kärkeväänkään sävyyn puhuttaessa. Kuitenkin puoluejäsenyys
voi olla syynä sellaiselle puheelle tai käyttäytymiselle, joka on selkeästi asiatonta tai
vahingollista muista syistä, esimerkiksi ilmeisen väkivaltaisuuden vuoksi. Miltei 60
prosenttia vihapuhetta kokeneista kuntapäättäjistä katsoi saaneensa osakseen viha-
puhetta puolueensa tai muun ryhmän jäsenyyden vuoksi. Monet tutkimukseen osallis-
tuneet kuvasivat puoluekantaansa heitä yksilönä määrittävänä ja leimaavana piir-
teenä, joka usein näytti riittävän syyksi heihin kohdistuvaan halventavaan tai uhkaa-
vaan käytökseen:

Edustamani puolueen jäsenet sekä minä henkilönä on julkisesti leimattu sel-
laisiksi, joita saa vainota, haukkua ja kohdella miten haluaa.

PS-edustajaa pidetään ilman muuta natsina ja rasistina ja kansakunnan vihol-
lisena. Ns. "suvakit" pahimpia vihapuheen käyttäjiä – oman maan kansalai-
sista.

(Taustalla) puolueen mollaaminen arvoperustan, kristillisyyden takia. Uskon-
toa syrjitään nykyään.

Puoluekantaan liittyvää häirintää kuvattaessa puhuttiin joissakin tapauksissa myös
fyysisestä uhasta ja väkivallasta. Vaalikampanjan aikana voi esiintyä puolueiden vä-
listä "painukaa helvettiin siitä teltoinenne -huutelua", kun taas joissakin kuvauksissa
näkyivät vaalitapahtumissa kohdatut "tappouhkaukset ja yleinen solvaaminen".

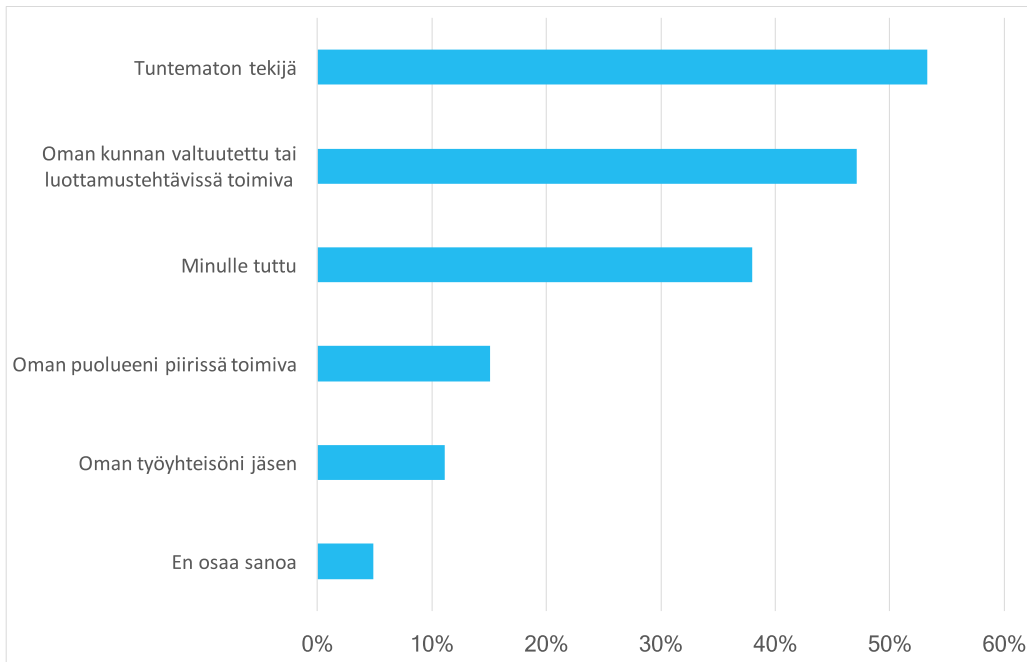
Häirinnästä tai vihapuheesta ei ole ollut ongelmaa. Sen sijaan pelkästään sen vuoksi että on kokoomuslainen, on käyty fyysisesti käsiksi. Se ei lienee vihapuhetta vaan ihan väkivaltaa.

Oma lapsi joutui koulukiusatuksi opettajan lapsen toimesta. Kuului eri poliittiseen ryhmittymään, kuin allekirjoittanut. Monesta asiasta kävi ilmi, että lapsi sai vaikutteensa kotona käydystä keskustelusta.

Puoluejäsenyyden merkitys vihapuheen kohdistumisessa saattaa näkyä myös kyselyn vastanneiden arvioissa vihapuheen tuottajien tavoitteista (Kuva 7). Selvästi yleisin arvio tavoitteesta oli "tietyn poliittisen näkemyksen heikentäminen" (63 %). Vihapuheen tuottajan pyrkimyksenä oli siis heikentää tietyn poliittisen näkemyksen jakavien ryhmien toimintaa. Vastaajien arvion perusteella tämä tavoite oli yleisempi kuin tavoitteet, jotka liittyvät yksittäisen henkilön toimintaan vaikuttamiseen ("tekemäni päätöksenteon estäminen" tai "julkiseen keskusteluun osallistumiseni estäminen").

3.5 Vihapuheen tekijät

Kuva 8. Mitkä vaihtoehdot kuvaavat vihapuheen tekijöitä? Vastaajina vihapuheen kohteena olleet kuntapäättäjät (n=450)

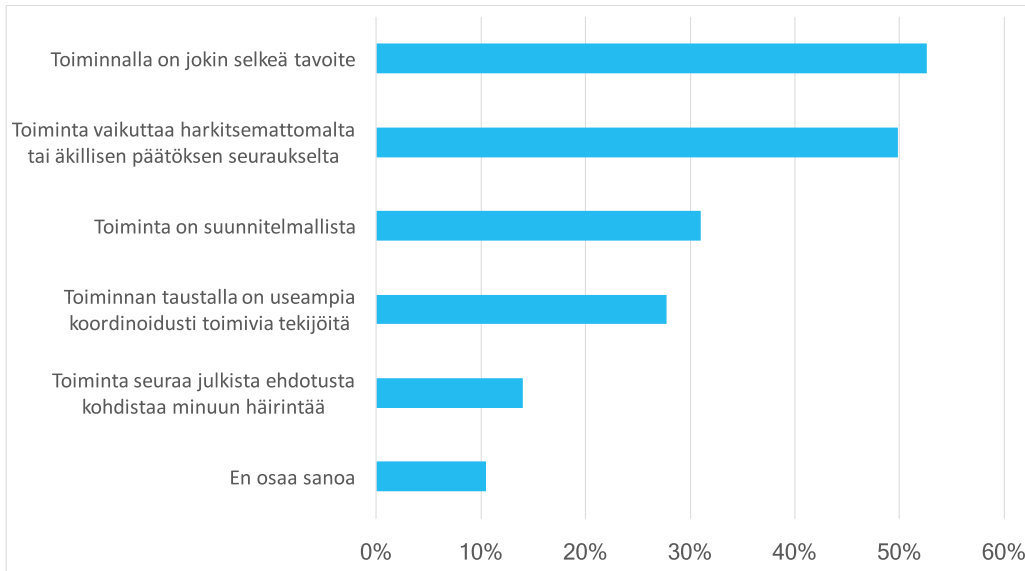

Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Heitä pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa

Reilu puolet vihapuhetta kokeneista kertoi sen tulleen tuntemattomilta tekijöiltä. Yllättävän suuri osa oli kuitenkin myös kuntapäättäjille tuttuja. Jopa lähes puolet kuntavastaajista oli kokenut sitä oman kunnan luottamustehtävissä toimivien taholta.

Eduskunnassa toimivat vastaajat kokivat kyselyn mukaan useammin tuntemattoman tekijän tuottamaa vihapuhetta. Valtakunnallisen tason päättäjät ovat etäämmällä kuin kuntapäättäjät, ja heihin saattaa kohdistua tuntemattomilta helpommin yleisen turhautumisen laukaisemaa vihapuhetta. Kuntatason vihapuhe vaikuttaisi liittyvän useammin paikallistason poliittiseen valtapeliin. Eduskuntavastaajista lähes jokainen vihapuhetta kokenut (93 %) oli saanut sitä nimenomaan tuntemattomalta tekijältä. Noin neljännes vihapuhetta kokeneista kertoi vastaanottaneensa sellaista toisen eduskuntaryhmän edustajilta.

Kuva 9. Mitkä vaihtoehdot kuvaavat tekijöiden toimintaa? Vastaajina vihapuheen kohteena olleet kuntapäättäjät (n=458)

Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Heitä pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa

Pyysimme päättäjiä myös kuvaamaan vihapuheen tuottajien toimintaa. Kuntapäättäjien kohtaamaa vihapuhetta on monenlaista: sitä syntyi sekä tavoitteellisen toiminnan seurauksena että äkillisesti, spontaanin käyttäytymisen tuloksena. Noin 30 prosenttia vihapuheen vastaanottajiksi joutuneista kertoi myös kohdanneensa vihapuhetta, jonka taustalla on useampia, koordinoitusti toimivia tekijöitä. Niin sanottu maalittaminen eli joukolla tapahtuva halventava tai uhkaava käyttäytyminen, joka käynnistyy jonkun toimijan ehdotuksesta tai lietsomana, näyttää olevan harvinaista suhteessa muihin vihapuheen muotoihin. Kuitenkin yli 10% vihapuhetta kokeneista kuntapäättäjistä kertoi kokeneensa maalittamista. Avovastauksissa maalittamisen uhka ja sen kohteeksi joutumisen pelko mainittiin usein, mikä voi johtua ilmiön yleistymisestä, mutta myös siitä, että julkisuudessa on puitu viime aikoina useita maalittamistapauksia.

Avovastausten perusteella vihapuhetta tuottavat ja levittävät monet tahot. Yksi vastaajista jaottelee erilaisia vihapuheen tekijöitä tekijöiden motiivien perusteella:

Ne jakautuvat useampaan osaan. Osalla kyse on impulsiivisesta oman pahan olon purkauksesta. Asiallinen vastaus saa joskus aikaan jopa anteeksipyyntöä. Toinen osa on poliittinen häirintä, joka on järjestelmällistä ja suunnitel-

mallista pääasiassa maahanmuuttokielteisten ja rassististen ryhmien kohdistamaa. Kolmas on vihapuheen puolelle menemään poliittista henkilöön käyvää valhepropagandaa, jolla pyritään vaikuttamaan poliittisiin voimasuhteisiin.

Aina ei vihapuheen tuottajista tiedetä juuri mitään. Avovastausten mukaan taustalla ovat toisinaan nimettömät kirjoittelijat, toisinaan omalla nimellään toimivat tuntemattomat. Eräs vastaaja kertoo:

Tekijät ovat yleensä satunnaisia netin käyttäjiä, jotka toimivat joko omalla nimellä tai ilman sitä. Vaalikadulla on tultu muutamaan kertaan myös solvaamaan kasvotusten, mutta tekijä ei silloinkaan ennalta tuttu.

Etenkin pienillä paikkakunnilla ihmiset tuntevat toiset paikalliset henkilöt. Toisen tunteminen ei välttämättä tarkoita, että kanssakäyminen pysyisi asiallisena: "Tappouhkaus saman kylän isännältä."

Paljon vihapuhetta kohdanneet haastateltavat kertoivat, että heille syntyi vaikutelma vihapuheen takana olevista ihmisistä, vaikka eivät tunteneet näitä henkilökohtaisesti. Yksittäisten haastateltavien kokemukset eivät luonnollisestikaan kuvaa koko ilmiötä, mutta sitaattit kertovat ilmiön monimutkaisuudesta:

Tunnen aika hyvin tän kentän, koska niin paljon oon (tekijöiden) kanssa ollut tekemisissä. Keski-ikäisiä tai pikkasen vanhempia miehiä, kohtuullisen hyvätuloisia, työssäkäyviä monet. Hyvin harva on loppujen lopuksi työtön. Ne sitten, jotka ovat näitä Odineita ja jotka tekevät sitä duunia, (kuten) heittelevät polttopulloja, ne on rekrytty siihen hommaan. Mutta ne, jotka ylläpitää ja tekee tätä vihapuhetta (...) ne on sellaista niin sanottua alfaurosta: toimitusjohtajia, myyjiä, väliportaon hallintoa. En muista, että olisi naista tullut vastaan ollenkaan, kyllä ne on miehiä kaikki ollut, jotka mä tiedän. Naisiahan on mukana porukassa, mutta ne on lähinnä täytteenä ja antamassa vähän maustetta (...) Kyllä niitäkin silloin tällöin, mutta hyvin vähän.

Ne on aikuisia miehiä suurin osa. Puhutaan aina, että nuoriin pitäisi kohdistaa toimenpiteitä, mutta kun ne on ne aikuiset miehet, jotka syyllistyy näihin. Varmaan on eri ryhmiä, osittain organisoitunutta ja sitten osittain varmaan semmoisia, jotka lähtee mukaan, koska jotkut yllyttää siihen, eikä ole välttämättä niin kauheasti miettinyt asiaa. Että monenlaisia (tekijöitä).

3.6 Päättäjät vihapuheen tuottajina

Päättäjät kohtaavat vihapuhetta ja häirintää luottamustehtäviään hoitaessaan. Silloin vihapuheen tekijöitä saattavat olla muiden puolueiden edustajat tai valta-asemassa olevat valtuutetut, joskus myös omat puoluetoverit. Kyselyn avovastauksissa valtuustojen kokoukset näyttäytyivät tilaisuuksina, joiden ilmapiiri saattoi olla kärjistynyt ja joissa todistettu käytös saattoi täyttää vihapuheen tai häirinnän tunnusmerkit.

Yllättävän usein vihapuhetta kuulee kaupunginvaltuuston kokouksissa valtuutetuilta.

Valtuuston kokouksissa kohdellaan ryhmäämme alentavaan, halveksivaan tyyliin vaikka toteutamme äänestäjille lupaamaamme poliittista linjaa. Myös esitettyihin kysymyksiin saatetaan vastata hyvinkin ala-arvoiseen tyyliin.

Elämäntavastani ja arvomaailmastani johtuvaa nälvimistä ja solvaamista kokouksissa.

Kokoomuksen edustaja kuvaa puolueen sisäistä kamppailua luottamustehtävistä:

Luottamustehtävään pyrkiessäni yleisellä kokoomuksen fb-sivustolla oli aggressiivisesti ilmaistuja epäilyjä pätevydestäni sekä uhkauksia asiasta luopumiseen. Ko. paikka olisi kiinnostanut myös minua halventavia ja uhkaavia tahjoja.

Vihamielinen suhtautuminen, joka voi olla vihapuhetta tai laajemmin häirintää, saattaa vaikeuttaa luottamustehtävässä toimimista. Syyttävä sormi osuu tässä erityisesti virkamieskuntaan:

Kokouksissa nauretaan kommentteilleni. Lisäksi ripitetään virkamiesten osalta, että kiusaan heitä ja olen ikävä tyyppi. En saa haluamaani julkista tietoa toimiessani luottamusmiehenä. Sähköpostissa moralisoidaan käytökseni kiusaamiseksi.

Jos en ole virkamiesten kanssa samaa mieltä ja esitän poikkeavia päätösesityksiä, minut tuomitaan hankalaksi. Puheenjohtaja ei aina oikein anna edes puheenvuoroa.

Tekijät ovat/olivat kunnan virkamies- ja luottamusmiesjohtoa; keskeiset henkilöt olivat virkamiehiä.

Poliittisista puolueista vihapuheesta eniten syytetään perussuomalaisia, vasemmistoa ja vihreitä, mutta muutkin puolueet mainitaan vihapuheen tuottajina. Kyse ei kuitenkaan aina ole siitä, että poliittiset vastustajat olisivat vihapuheen takana. Myös oman puolueen sisällä toimivat saattavat ns. puukottaa selkään, kuten seuraava vastaaja kuvaa:

Ehdokkaana oleminen eduskuntavaaleissa johti massiiviseen vaalihäirintään, ja painostus tukiryhmäläisiä kohtaan sekä perättömät solvaukset yksityiselämästä kuntapoliittisen päätöksenteon vuoksi kuuluivat kuvaan. Asialla olivat oman puolueen ja sosiaalidemokraattien puolueaktiivit kuntatasolta, mikä on vielä huolestuttavampaa. Häirintää ja solvaamista on esiintynyt vuoden ajan koko ajan lisääntyen johtuen näkemyksistäni kunnallispolitiikassa.

“Oman poliittisen kunnallisjärjestön puheenjohtaja yrittää häiritä toimintaani, mutta en anna sen vaikuttaa”, kertoo toinen vastaaja. Tässä vastauksessa näkyy monien muiden avovastausten lailla se, että aina vastaajat eivät liitä vastauksiaan täsmällisiin vihapuheen määritelmiin.

3.7 Järjestäytynyt toiminta vihapuheen taustalla

Useat tutkimukseen osallistuneet mainitsivat ryhmiä, jotka toimivat vihapuheen tuottamisen taustalla. Useampaan kertaan mainittuja ryhmiä ovat Soldiers of Odin, Pohjoismainen Vastarintaliike, Jotain rajaa sekä Rajat kiinni. Näistä ensimmäiset kaksi ovat varsinaisia organisaatioita, kaksi muuta ovat liikkeiden kaltaisia, sosiaalisen median kautta järjestäytyneitä ja mielenilmauksiin keskittyviä ryhmittymiä. Kaikki mainitut nimelliset ryhmittymät liittyvät maahanmuuttovastaiseen ideologiseen suuntaukseen. Tutkimukseen osallistuneet mainitsivat myös muihin suuntauksiin liittyvästä suunnitelmallisesta vaikuttavasta toiminnasta, joka kohdistuu esimerkiksi vaalimainosten järjestelmälliseen tarvelemiseen, mainitsematta kuitenkaan taustalla olevien ryhmittymien nimeä.

Soldiers of Odinin sekä Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toiminta näkyy päättäjille lähinnä julkisessa tilassa tapahtuvina mielenilmauksina sekä järjestöjen oman materiaalin jakamisena julkisessa tilassa ja postiluukuista. Mielenilmauksia kuvanneet vastaajat katsoivat niihin sisältyneen halventavaa tai uhkaavaa käytöstä, esimerkiksi näin: “Soldiers Of Odin porukka oli valtuuston kokouspaikan ulkopuolella osoittamassa mieltään ja kokousaikana lehtereillä. Poliisi oli kutsuttu turvaamaan kokousta.”

Digitaalisen median kautta tapahtuvan vihapuheen tuottajat käyttävät harvemmin ryhmätunnuksia. Ryhmiin kuulumista voi siten olla vaikea päätellä. Tämä voikin olla verkokeskustelujen ja -viestien kautta tapahtuvan toiminnan etu: Vaikka toiminta olisi järjestelmällistä, voi taustalla oleva ryhmittymä sanoutua irti vihapuheesta tai häirinnästä. Sosiaalisessa mediassa voi olla myös tärkeää luoda vaikutelma syntyvän keskustelun spontaanuudesta ja siitä, että se on yleisen mielipiteen mukaista. Joillekin vihapuheen kohteille on kuitenkin syntynyt käsitys toiminnan taustalla olevista verkostoista:

Nämä ihmisethän ei toimi yksin, vaan siellä on yleensä sellainen kaveriverkosto, jonka kanssa näitä pyöritellään. (...) Hän (haastatellulle tunnettu vihapuheen tuottaja) esimerkiksi kuvaa paljon ja sitten tekee niistä omia editoituja, joissa on sitten loukkaavia tekstikommentteja.

Suomi-Twitterissä edelleen joku 100 tykkäystä jollekin viestille on paljon. (...) Ne saa hyvin helposti aikaan sillä, että sitten nää trollitilit tykkäilee toistensa kommentteista, ne käy järjestelmällisesti sieltä jokaisen, joka on heikkäisiä, ja sitten ne uudelleentviittailee niitä toistensa juttuja. Ja sitten tietysti käydään jättämässä erilaisia solvaavia kommentteja. ... Jos sitä ei oo aikasemmin kokenut sitä sen kohteeksi joutumista, tulee semmonen, että mitä mä sanoin, nyt on kaikki sitä mieltä, että mä oon ääliö. Se toimii hyvin pienillä resursseilla ja oikeesti siinä on kyse säällittävän pienen ihmisjoukon toiminnasta.

Sosiaalisessa mediassa näkyvässä asemassa olevat yksilöt voivat myös ohjata muiden käyttäytymistä, ilman että näiden tarvitsee suoraan koordinoita tai edes kehottaa näitä toimimaan. Tuloksena voi olla maalittamisena, kivityskampanjana tai koirapillistrategiana tunnettu ilmiö. Näistä jälkimmäinen viittaa toimintaan, jossa heitetään julkiseen keskusteluun näennäisen viaton tai monitulkintainen kommentti, jonka on tarkoitus provosoida.

Ja sit mä nään poliittisia henkilöitä, kuten Halla-aho tai Laura Huhtasaari, jotka tulee kommentoimaan meikäläisen juttuihin. (...) Se kiihdyttää sen keskustelun siellä. Muun muassa se, että joku perussuomalaisten Halla-ahon sihteeri tekee mitä tahansa, kirjoittaa (mun sivulle) että ”kerro mulle tästä teidän lapsi-avioliitoista,” niin tottakai mä tiedän (...) mistä se kumpuaa. (..) Ja nää on kuin papukaijat, joille opetetaan jotain (ja) jotka jankkaa samoja juttuja, että ”sinun profeettasi oli pedofiili”, ”teidän maa on täynnä lapsiavioliittoja”, ”naisia hakataan”. Ja esimerkiksi mun sähköpostejani, mä en lue niitä, kun mulla tulee niitä ihan saatanasti.

Jopa satoja ihmisiä saattaa lähettää ikäviä viestejä. Kaikki ei ole ehkä niin kauheen vakavia, mutta se massiivinen toiminta on se ongelma siinä, (kun)

kaikki yksittäiset viestit eivät välttämättä täytä minkään kunnianloukkauksen rikoksen tunnusmerkistöä. (Ja) tietysti se, että sä joudut semmoisen valtavan vyöryn alle, niin on varmasti todella pelottavaa. Ja jompi kumpi (haastattelemistamme) toimittajista kertoi, että kännykkä meni rikki, (kun se) ei kestänyt sitä valtavaa trafiikkaa.

4 Vihapuheen vaikutukset

Selvitimme vihapuheen vaikutuksia kysymällä sitä kohdanneilta päättäjiltä, kuinka paljon vihapuhe on vaikuttanut seitsemään eri osa-alueeseen, jotka liittyvät heidän terveyteensä, luottamukseensa ihmisiin ja yhteiskuntaan sekä heidän motivaatioonsa luottamus- tai virkatehtävien toteuttamiseen. Kysymykset vaikutuksista pohjaavat Oikeusministeriön teettämään kyselyyn vihapuheen ja häirinnän vaikutuksista vähemmistöihin (Korhonen et al. 2016).

Taulukko 3. Vihapuheen vaikutukset vihapuhetta kokeneilla kuntapäätäjillä (n=487)

	Heikentänyt paljon	Heikentänyt jonkin verran	Ei vaikutusta	Vahvistanut jonkin verran	Vahvistanut paljon	En osaa sanoa
Fyysinen tai psyykinen terveys	4%	29%	56%	5%	1%	5%
Yleinen turvallisuudentunne	5%	36%	56%	1%	0%	1%
Luottamus tuntemattomiin ihmisiin	7%	43%	48%	1%	0%	2%
Halu esiintyä julkisesti ja osallistua julkiseen keskusteluun	10%	32%	44%	9%	4%	1%
Halu keskustella muiden kansalaisten kanssa päätöksenteosta	5%	25%	46%	17%	6%	0%
Halu vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin	6%	22%	38%	22%	11%	1%
Usko siihen, että työskentelee tärkeiden aiheiden parissa	3%	12%	31%	29%	25%	1%

Kyselyn seitsemästä kohdasta vihapuhe oli vaikuttanut kielteisimmin päättäjien luottamukseen tuntemattomia ihmisiä kohtaan (vrt. Näsi et al. 2015). Vihapuhetta kokeneista kuntapäätäjistä 50 prosenttia kertoi, että vihapuhe on heikentänyt jonkin verran

tai paljon heidän luottamustaan tuntemattomiin ihmisiin. Yleisen turvallisuudentunteensa heikkenemisestä kertoi puolestaan 41 prosenttia vastaajista.

Kolme osa-alueesta mittasivat vihapuheen vaikutuksia päättäjien motivaatioon toimia politiikassa ja yksi heidän asenteisiinsa. Joidenkin näiden kysymysten kohdalla vaikutukset olivat jakautuneet sekä myönteisiin että kielteisiin. Vihapuhe voi henkilöstä riippuen vähentää tai lisätä motivaatiota. Esimerkiksi useampi vastaaja kertoi vihapuheen vahvistaneen heidän haluaan "vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin". Tästä huolimatta 28 prosenttia kertoi kuitenkin heidän halunsa vaikuttaa vähentyneen. Vihan "sisuunnuttava" ja omaan työhön uskoa luova voima näkyy jo Pöyhtärin, Haaran ja Raittilan (2013) Vihapuhe-tutkimuksessa.

Selvitimme myös miten vihapuheen vaikutukset vaihtelevat erilaisten ryhmien välillä, vertailemalla vastaajia muun muassa heidän sukupuolensa, iän sekä puolueen perusteella. Sekä miehillä että naisilla vihapuhe voi vaikuttaa myönteisesti tai kielteisesti motivaatioon osallistua politiikkaan, mutta naisilla kielteinen vaikutus on hieman yleisempi. Selkein ero sukupuolten välillä liittyi haluun "esiintyä julkisesti ja osallistua julkiseen keskusteluun". 33 prosenttia vihapuhetta kokeneista miehistä kertoi heidän motivaationsa julkisiin esiintymisiin vähentyneen, kun taas naisten kohdalla vastaava luku oli 51 prosenttia (katso taulukko 4 alla). Myös vaikutukset terveyteen ja yleiseen turvallisuudentunteeseen ovat kielteisempiä naisilla.

Joidenkin kysymysten kohdalla selkein ero sukupuolten välillä on, että miehet vastaavat naisia useammin, ettei vihapuheella ole heihin vaikutusta. Miehistä 44 prosentilla vihapuhe ei vaikuttanut heidän haluunsa "vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin", kun naisilla vastaava luku oli 30 prosenttia. Naiset vastaavat useammin, että heidän motivaationsa on joko heikentynyt tai vahvistunut.

Kyselyvastausten perusteella vihapuheeseen liittyvillä kokemuksilla on vahvempia vaikutuksia naisiin ja etenkin julkisen osallistumisen suhteen vaikutukset ovat naisilla kielteisempiä. Yksi syy suurempiin vaikutuksiin voi olla, että kyselyn mukaan vihapuhekokemukset toistuvat naisilla miehiä useammin. Naisten kohtaama vihapuhe voi olla myös miesten kohtaamaa vihapuhetta vakavampaa laadultaan. Naiset ovat esimerkiksi miehiä useammin uhkausten kohteena.

Taulukko 4. Vihapuheen vaikutukset haluun esiintyä julkisesti ja osallistua julkiseen keskusteluun eri ryhmillä

	Heikentänyt paljon	Heikentänyt jonkin verran	Ei vaikutusta	Vahvistanut jonkin verran	Vahvistanut paljon	En osaa sanoa
Naiset (n=256)	13%	38%	35%	9%	4%	1%
Miehet (n=224)	7%	26%	53%	10%	4%	0%
Alle 55 vuotiaat (n=151)	11%	34%	41%	10%	4%	0%
Yli 55 vuotiaat (n=263)	8%	29%	49%	9%	5%	1%
<i>Eri puolueiden edustajat</i>						
Keskusta (n=84)	13%	36%	37%	12%	2%	0%
SDP (n=91)	4%	26%	55%	8%	6%	1%
Kokoomus (n=69)	9%	33%	51%	7%	0%	0%
Vihreät (n=62)	8%	45%	34%	8%	3%	2%
Perussuomalaiset (n=31)	0%	26%	48%	16%	10%	0%
Vasemmisto (n=38)	13%	16%	50%	18%	3%	0%
RKP (n=27)	15%	26%	33%	7%	15%	4%

Vihapuheen vaikutukset ovat lievästi suurempia nuorilla kuntapäättäjillä kuin vanhemmilla. Tarkastelimme tätä eroa jakamalla vastaajat alle 55 vuotiaisiin ja sitä vanhempiin. Nuoremasta ryhmästä 37 prosenttia kertoi vihapuheen heikentäneen heidän motivaatiotaan ”keskustella muiden kansalaisten kanssa”, kun taas vanhemmassa ryhmässä vastaa luku oli 27 prosenttia. Vihapuheen vaikutukset eivät näytä riippuvan vahvasti siitä asemasta, jossa kuntapäättäjät toimivat. Kunnanhallituksessa toimivat, hallituksen puheenjohtajat sekä kaupunginjohtajat kuvaavat kyselyssä vihapuheen vaikutuksia tavalla, joka on lähellä kuntapäättäjien keskiarvoa.

Vihapuheen vaikutuksissa oli järjestelmällisiä eroja jos kunnanvaltuutettuja vertaillaan heidän puoluejäsenyytensä perusteella. Selkeimmin muista puolueista erottuivat Perussuomalaiset. He olivat ainoa puolue, joista enemmistö vihapuhetta kokeneista kertoi sen lisänsä heidän haluaan ”vaikuttaa kiistanalaisiin asioihin” ja vain hyvin harva Perussuomalaisista kertoi vihapuheen heikentäneen heidän haluaan poliittiseen osallistumiseen. Vihreiden, Keskustan ja RKP:n edustajat kertoivat keskimääräistä use-

ammin vihapuheen vähentäneen heidän motivaatioitaan ”vaikuttaa kiistanalaisiin asioihin”. Vihreiden ja Keskustan kohdalla näin vastasi 36 prosenttia vastaajista ja RKP:n kohdalla 42 prosenttia. Pääsääntöisesti näiden kolmen puolueiden edustajat kertoivat vihapuheen heikentäneen heidän motivaatioon keskiarvoa useammin myös muilla osa-alueilla (kuten julkiseen keskusteluun osallistumisessa ja halussa keskustella kansalaisten kanssa).

Puolueiden väliset erot saattavat liittyä vastaajien ideologisiin asenteisiin tai esimerkiksi puolueiden tarjoamaan tukeen. Puolueiden välillä on luonnollisesti myös eroja esimerkiksi sen suhteen minkä ikäisiä ja mitä sukupuolta heidän edustajansa ovat. Emme tässä tutkimuksessa pysty tyhjentävästi sanomaan, mitkä tekijät parhaiten selittävät ryhmien välisiä eroja.

4.1 Vihapuheen uhan vaikutukset

Niistä kuntapäättäjäistä, jotka eivät olleet henkilökohtaisesti kohdanneet vihapuhetta, noin kolmannes sanoi, että vihapuheen uhka on vaikuttanut heidän toimintaansa ”hyvin vähän”, kun taas 18 prosenttia kertoi sen vaikuttaneen ”jonkin verran” tai melko paljon”.

Taulukko 5. Vihapuheen uhan vaikutukset kuntapäätäjillä, jotka eivät ole kokeneet vihapuhetta (n=698)

	Heikentänyt paljon	Heikentänyt jonkin verran	Ei vaikutusta	Vahvistanut jonkin verran	Vahvistanut paljon	En osaa sanoa
Fyysinen tai psyykinen terveys	0%	5%	89%	1%	1%	4%
Yleinen turvallisuuden tunne	0%	20%	76%	1%	0%	2%
Luottamus tuntemattomiin ihmisiin	1%	30%	67%	1%	0%	2%
Halu esiintyä julkisesti ja osallistua julkiseen keskusteluun	2%	23%	68%	5%	1%	1%
Halu keskustella muiden kansalaisten kanssa päätöksenteosta	1%	13%	73%	10%	2%	1%
Halu vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin	2%	18%	62%	14%	4%	1%
Usko siihen, että työskentelee tärkeiden aiheiden parissa	0%	4%	61%	24%	9%	2%

Kysyimme niiltä päättäjiltä, jotka eivät henkilökohtaisesti olleet kokeneet vihapuhetta tai häirintää, vihapuheen uhan vaikutuksista. Kysymykset jaettiin jo edellä mainittuihin seitsemään osa-alueeseen. Odotetusti uhan vaikutukset olivat pienemmät kuin varsinaisten vihapuhekokemusten vaikutukset. Kyselyvastausten perusteella myös vihapuheen uhasta tiedustellessa sen vaikutukset olivat suurimmat kysyttäessä luottamusta tuntemattomiin ihmisiin. Noin kolmannes (31 %) vastaajista kertoi luottamuksensa heikentyneen jonkin verran.

4.2 Vihapuheen ja sen uhan vaikutuksista avovastauksissa ja haastatteluissa

Vihapuheen vaikutuksista kerättiin tietoa myös verkkokyselyn avoimen kentän vastauksien ja kyselyä täydentäneen haastatteluaineiston avulla. Kyselyn avovastausten sekä haastatteluaineiston perusteella vihapuheen vaikutukset voidaan jaotella yhtäältä yksityiselämään, toisaalta poliittiseen toimintaan kohdistuviin vaikutuksiin. Vihapuhe vaikutti päättäjiin ja yhteiskuntaan sekä suoraan että välillisesti, esimerkiksi läheisiin kohdistuessaan.

4.2.1 Fyysinen ja psyykinen terveys

Julkisessa keskustelussa joskus kyseenalaistetaan sanallisesti tai digitaalisen median välityksellä tapahtuvan häirinnän vaikutuksia. Sanallinen väkivalta voi vaikuttaa vähemmän todelliselta kuin suora kehollinen. Tutkimukseen osallistuneiden vastauksista ja kuvauksista näkyy kuitenkin selvästi, että sanallisia ja psykologisia väkivallan tekoja ei voi jättää huomiotta. Myös niillä on erittäin konkreettisia vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Noin kolmannes kyselyyn vastanneista kertoi, että heidän kokemansa vihapuhe on vaikuttanut heidän fyysiseen tai psyykkiseen terveyteensä.

Tutkimukseen osallistuneet kuvailivat **vihapuheen vaikutuksia terveyteen**. Kuvauksissa näistä vaikutuksista nimettiin erikseen ”masennus”, ”uupumus”, ”väsymys”, ”stressi”, ”burn out”, ”verenpainetauti” ja ”veritulppa”. Eräät vastaajat kuvaavat vihapuheen kuormittavuutta juuri viittaamalla sen konkreettisiin terveysvaikutuksiin:

Kuluttavuudesta esimerkkinä voisi pitää kahta keuhkoveritulppaa aikana, jolloin eniten sain vyörytystä paikkakunnalla, lehdistössä ja fb:ssä.

Terveys romahtanut systemaattisen kiusaamisen vuoksi.

Eräs haastateltavista kuvaa toistuvan vihapuheen kumuloituvaa vaikutusta jaksamiseen:

Mutta se vihapuhe netissä ja häiriköinti on sellaista, (että se) vie energiaa huomaamattomasti. Että aluksi ajattelee, että ei tää vaikuta muhun, tää on ihan typerää, mutta sit se kuitenkin jää jonnekin mielen perukoille. Sitä on vaikea analysoida, koska aluksi se tuntuu siltä, että mä olen tämän yläpuolella. Mutta sitten kuitenkin, kun sitä kasaantuu, niin tavallaan ne mikroaggressiot kasaantuu vaikka aluksi tuntuisikin, et tää on ihan typerää.

Poliittisen toiminnan myötä kohdatun vihapuheen nähtiin rajoittavan myös elämää yksityishenkilönä.

Negativ retorik påverkar mitt psyke rätt kraftigt och jag märker att jag drar mig för att utsätta mig för det - helt enkelt för att orka och kunna fungera i mitt vardagsliv.

Kuvittele, mä oon nyt [ollut kymmeniä vuosia - tarkka vuosimäärä poistettu anonymiteetin säilyttämiseksi] Suomessa, mulla on suomalainen vaimo, [määrä ja sukupuoli poistettu anonymiteetin säilyttämiseksi] lasta, eikä ole päivää, jolloin mä en miettisi lähteä pois täältä.

Terveysvaikutusten lisäksi tutkimukseen osallistuvat kertoivat **vihapuheen psykologisista vaikutuksista**. Häirinnän synnyttämä tunnekuorma syntyi pelosta, ahdistuneisuudesta, toivottomuudesta ja vihasta. Vastausten perusteella vihapuhe ”aiheutti useita unettomia öitä ja pelkoa mennä fb-palstoille”; ”unettomuutta ja ahdistusta”; ”jatkuvaa pahaa mieltä ja läheisten kärsimystä”; ”unettomuutta, väsymistä, voimattomuuden tunnetta, sairautta”. Erityisesti unettomuus ja ahdistus toistuivat vastauksissa. Nämä ovat tyypillisiä post-traumaattisia stressioireita, ja niitä on tutkittu esimerkiksi väkivaltaa työssään kohdanneiden toimittajien kohdalla (Feinstein & Pavisian 2018).

Vihapuhe voi myös heikentää ihmisten toimintakykyä ja aiheuttaa ahdistusta. Eräs kyselyyn vastannut kuvaa vihapuheen laajoja vaikutuksia henkilökohtaiseen hyvinvointiinsa avokentässä seuraavasti:

Vaikutukset ovat melkoisen valtavat... unettomuutta, tullut post-traumaattisia oireita tms., turvattomuutta, outoa väsymystä, vaikeampi keskittyä, itkuinen tunne sisällä. Haluaisi selvittää asiaa, selvittää asiaa... Miten? Kaikki tuli niin yllättäen. Olen ollut häkeltynyt...

4.2.2 Turvallisuudentunne ja suojautumisen tarve

Monet tutkimukseen osallistuneet kuvasivat oman ja läheistensä turvallisuuteen liittyviä pelkoja. Päättäjien kohdalla pelko johti tarpeeseen suojautua ja vahvisti tarvetta **erottaa yksityinen elämä julkisesta**. Vastaajat kertoivat miettivänsä ”tarkemmin mitä tietoja on julkisesti saatavilla”, poistaneensa yhteystietoja kuten ”kotiosoitteen kotisivujeni yhteystiedoista” ja hallinnoivansa tarkkaan, mitä omasta elämästä ja lähipiiristä näkyy sosiaalisessa mediassa:

Mä en käsittele yhtään mitään, mikä millään tavalla antaisi mitään tietoja vaikka mun henkilökohtaisesta elämästä. Ja se on tietysti ollut sellainen

myönnytys, joka on ollut pakko tehdä, että ei voi olla Facebookin käyttäjänä vaikka sellainen, kuin olin joskus, että sinne iloisesti pannaan perhetapahtumia. Ja mä oon antanu lähipiirille ohjeet, että mua ei saa tögätä mihinkään kuviin, joista vaikka kävisi ilmi jotain sukulaisuussuhteita tai tämmösiä. Siitä täytyy luopua, sitä riskiä mä en ota.

Päättäjien varovaisuus oli lisääntynyt myös kotosalla. Vihapuhe oli muun muassa ”rajoittanut puheluihin vastaamista,” minkä lisäksi eräs vastaajista kertoo:

Jouduin hakemaan turvakieltoa itselleni ja alaikäiselle lapselleni. Puhelinnumerot ja osoitteet oli muutettava salaisiksi. Lakkasimme kutsumasta lähiystäviä lukuunottamatta ketään kotiimme

Lisäksi vastauksissa painottuivat vaikutukset poliittisten päättäjien **oleskeluun julkisissa tiloissa** myös yksityiselämässään. Muutama vastaaja kertoi välttelevänsä ”paikkoja, joissa on alkoholitarjoilua, etenkin viikonloppuisin” sekä yksin liikkumista ”paikoissa, joissa on riski”. Eräs vastaaja kertoo tiedostaneensa ”olevansa syrjäisessä mökissä yksin asuva vanha nainen”. Muutaman haastateltavan varovaisuuden taustalla oli joko henkilökohtainen tai yleinen väkivallan uhka:

Mulla ei tule kuulonkaan viikonloppuisin mennä mihinkään istumaan. Joku saattaa sanoa että ”joo älä suuretele asioita”... helvetti mulla on yksi elämä, en mä oo mikään kissa, jolla olis yhdeksän elämää, seitsemän elämää, mitä onkaan, että kerran ku sattuu ni sattuu. Ja mä tulin tähän maahan sotaa pakkoon, en taas alottamaan sitä samaa paskaa, mitä oli ennen.

Mä todella pelkäsin. Sit me muutettiin tuonne uuteen kämppään, missä on puutarha siellä takana ja metsä, niin mä huomaan edelleenkin, että oon pikaisen varautunut siihen, että sieltä tulee kranaatti sisään. Kyllä se semmonen tietty aika kova pelko on, ja se pohjaa mun mielestä realiteetteihin. Sen jälkeen ku polttopulloja heitettiin tonne Punaisen ristin vastaanottokeskuksiin, niin täällähän ihan mitä tahansa voi tapahtua.

Oman ja läheisten turvallisuudesta huolehtimisen lisäksi vihapuheen vaikutukset päättäjien turvallisuudentunteeseen ja yleiseen luottamukseen näkyivät **yhteiskuntaa, viranomaisia ja toisia ihmisryhmiä kohtaan tunnettuna luottamuspulana**: ”förtroendet och respekten for folk har minskat betydligt”, ”luottamus viranomaisiin sai negatiivisuutta”, ”luottamus kunnan johtaviin viranhaltijoihin on vähentynyt”. Lisäksi vihapuhe oli ”lisännyt maailmanlaajuisesti huolta tulevasta”. Näin vihapuheen vaikutukset liittyvät myös yleiseen pelkoon maailman tilasta ja sen muuttumisesta.

Päättäjän yksityiselämän lisäksi häirintä voi kohdistua myös hänen maineeseensa tai julkisuuskuvaan. Tutkimukseen osallistuneet puhuivat myös “mustamaalaamisesta” tai hyökkäyksistä omaa henkilöään kohtaan. Yksi vastaajista kuvasi hyökkäyksiä näin: “Perättömien huhujen levittämistä, yhteydenottoja yhteistyötahoihin ja työnantajaan tarkoituksena mustamaalata henkilönä ja heikentää luottamusta.”

4.2.3 Läheisiin ja toisiin poliitikkoihin kohdistuneen uhan vaikutukset

Monet tutkimukseen osallistuneista kokivat läheisiin kohdistuvan vihapuheen erityisen vakavaksi, mikä havainto on tehty jo aiemmassa tutkimuksessa (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013). Läheisiin kohdistuneet uhat nähtiin riskeinä, joita ei voitu hyväksyä. Ne saivat ihmiset harkitsemaan oman toimintansa rajoittamista. Kyselyn mukaan 14 prosenttia kuntapäättäjistä oli kokenut läheisiinsä kohdistunutta vihapuhetta oman luottamustoimensa tai virkatyönsä vuoksi.

Sosiaalisessa mediassa loanheitto (minuun kohdistuen) nimettömänä tuntuu kurjalta vaikka siihen suhtautuukin ”koirat haukkuu, karavaani kulkee” mutta kun haukkuminen ja pahansuopuus oli perhettäni leimaavaa, aiheutti pelkoa lasten puolesta.

Viesti, jossa toivottiin minun joutuvan raiskatuksi, aiheutti läheisissäni todella pahaa mieltä. Kyllä se minutkin pysäytti. Asia vaivasi minua pitkään. Olen kokenut turvatonta oloa kotipaikkakunnallani. Olen muuttanut yhteystietoni salaisiksi voidakseni taata lapseni turvallisuuden.

Joskus vihapuhe kohdistetaan politiikassa toimivan itsensä sijaan hänen läheisiinsä. Läheisiin kohdistuvaa uhkaa ei voi perustella poliittisella arvostelulla, sillä se kohdistuu politiikan ulkopuolisiin ihmisiin ja on siten erityisen raukkamaista. Kokemuksia läheisiin kohdistuneesta vihapuheesta on tutkimusaineistossamme huolestuttavan paljon. Eräs vastaaja kuvaa: ”Läheisiin se vaikuttaa enemmän. He eivät ole ’politiikan parkkiinnuttamia’”. Toinen kertoo, että puoliso ei uskalla enää jäädä yksin kotiin, vaan ”aina, jos tarvitsee lähteä jonnekin, on hänen seurakseen hankittava joku tai muuten järjestää asia”. Kolmannen vastaajan lapsella oli ”alkanut ilmenemään sosiaalisia vaikeuksia ja haasteita opiskeluissa.” Tällainen väistämättä vaikuttaa poliittiseen osallistumiseen, vaikka vastaaja itse ei kokisi itseensä kohdistuvaa vihapuhetta ongelmana. Läheisiin kohdistuvan uhan raskaus käy erityisen selvästi ilmi rodullistetun päättäjän haastattelusta:

Vaimo sanoi että hän kantaa mukanaan tämmöistä teräasetta, että ei kai haittaa, niin kyllä se pisti mut vähän miettimään, että pitäiskö lopettaa koko ura.

Että jos niinku vaimoni kantaa puukkoveitteä mukanaan, tai tiedätkö, kun hän sanoi, kun hän sanoi, että minä en voi koskaan antaa anteeksi itselleni, jos lapsille tehdään jotain.

Itselleni on kyse enemmänkin epäsuorasta vaikutuksesta sen kautta, että on todistanut itselle läheisiin asioihin kantaa ottaneiden henkilöiden joutumista vaihtelevassa määrin organisoidun häirinnän kohteeksi.

Vaikutuksia erityisesti **perheeseen ja perhesuhteisiin** kuvataan yhdessä avovastauksessa kohtuuttomiksi. Eräs vastaaja kuvaa, kuinka hänen politiikassa olevat ystävänsä, ”nuoret, vasemmistolaiset naiset” ovat joutuneet maalituksen kohteiksi, ja ”selvaisissa tapauksissa vihapuheelta eivät säästy edes pienet lapset. Vihapuhe vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin.” Hyvinvoinnin vähenemisen lisäksi vihapuhe vaikuttaa perheen arkeen: ”Kaikki perheessämme ovat nykyisin enemmän varuillaan kun he ovat ulkona”, kertoo yksi. Toinen kuvaa:

Olemme nykyisen eritoten internetissä vellovan vihapuheen kyllästäjän keskusteluilmapiiirin takia keskustelleet usein siitä, minkä verran voimme/meidän kannattaa ottaa asioihin julkisesti kantaa ja olla esillä luottamustoimissamme suhteessa omaan ja lapsemme turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Sikäli vihapuheen ja häirinnän uhka vaikuttaa suoraan toteutettavaan politiikkaan, sekä arkeen.

Vihapuheen vaikutukset eivät rajoitu ainoastaan siihen, kuinka paljon kyselyyn vastanneet ovat kohdanneet sitä, vaan sen vaikutukset ovat laajemmat. Jo pelkkä vihapuheen uhka ja negatiiviset kokemukset lähipiirissä ja mediassa saattavat hiljentää.

Itselleni kyse on enemmänkin epäsuorasta vaikutuksesta sen kautta, että on todistanut itselle läheisiin asioihin kantaa ottaneiden henkilöiden joutumista vaihtelevissa määrin organisoidun häirinnän kohteeksi.

Mun ystävä oli [vihapuheoikeudenkäynnin keskellä, tiedot poistettu anonymiteetin suojelemiseksi], ja siis sehän oli aivan jotain käsittämätöntä, se kesti kolme vuotta ensinnäkin se prosessi, ja hän oli koko sen ajan äärettömän yksin siinä, ja sitten oli työkyvyttömyyssairaslomilla ja muilla, että siis... mää (oon) nähnyt henkilökohtaisesti vierestä sen prässin, mitä se sitten on, kun se yksittäiseen ihmiseen kohdistuu.

4.2.4 Vaientava vaikutus

Vihapuheen tavoitteena on vaientaa tiettyjä henkilöitä tai ryhmiä ja estää heitä osallistumasta julkiseen keskusteluun. Päättäjien vaientaminen on onnistuessaan vakava asia, sillä toimivassa demokratiassa päättäjien on voitava esittää ja selittää oma kantansa julkisesti. Osallistuminen keskusteluun kansalaisten kanssa ja sananvapaus ovat keskeinen osa demokratiaa. Mikäli päättäjät suojautuvat mahdolliselta vihapuheelta, vuoropuhelu vähenee. Se voi vähentää luottamusta demokratian toimivuuteen. Kansalaiskeskustelussa on tärkeää kuulluksi tuleminen tunne. Jos vuoropuhelu estetään, sitä ei synny. Epäluottamus demokratiaan ja poliittiseen toimintaan voi purkautua jopa vihana.

Vihapuheen vaientava vaikutus näkyi kyselyssä ensinnäkin siten, että päättäjät **vähentävät vuorovaikutustaan** muiden kanssa ja aktiivisuuttaan sosiaalisessa mediassa. Tätä korostavat useat kyselyyn vastanneet. Sama vaikutus havaittiin jo Pöyhärin, Haaran & Raittilan tutkimuksessa (2013). Jotkut rajoittavat sitä, mistä aihepiireistä käytäviin keskusteluihin osallistuvat ja missä. Vastaajien kuvauksissa erityisen uhkaavana sosiaalisen median kanavana mainitaan Facebook:

Mietin varsinkin sosiaalisessa mediassa tarkasti, mihin keskusteluihin kannattaa osallistua.

Sosiaalisessa mediassa esiintyvä aggressiivinen tyyli on vaikuttanut siten, etten halua enää osallistua tiettyihin somekeskusteluihin tai -ryhmiin.

Olen lopettanut Facebookissa osallistumisen mm. Maahanmuuttokeskusteluihin.

Somekirjoittelu on kauheaa. Mietin itse paljonkin, mihin haluan ottaa kantaa. Paikallisille facebookin porinapalstoille en kirjoita mitään.

Itsesensuuri on myös reaktio vihapuheeseen. Ihmiset välttävät tiettyjä aiheita tai muokkaavat viestejään sellaisiksi, että vihamielisen vastaanoton todennäköisyys pienenee. Esimerkiksi näin: "Käyn keskusteluja vain työhön [eduskunnassa] liittyen ja suojaan yksityisyyttäni enkä esim. käsittele tiettyjä aiheita omassa somekanavassani." Tai näin: "Vältän tietoisesti provosointia, jos koen, että tilassa on joku, joka voisi kommentoida etnistä alkuperääni. Harkitsen julkisia kommentteja todella pitkään samasta syystä."

Tästä seuraa, että omaa sananvapautta rajoitetaan häirinnän ja maalittamisen pelossa:

Sosiaalisen median avulla näkyviä naisia maalitetaan ja uhkaillaan. En halua joutua sellaiseen tilanteeseen. Lähinnä jättänyt kommentoimatta somessa joutain aihetta, jonka arvaa lisäävän vihapuheen mahdollisuutta. Aikuinen tytär on kokenut vihapuhetta puolustaessaan maahanmuuttajien oikeuksia.

Nykyisessä poliittisessa kentässä olen alkanut olla varovaisempi ja vähemmän halukas osallistumaan keskusteluun sosiaalisessa mediassa (Facebook). Tämä esiintyy lähinnä sellaisena, että olen haluttomampi kommentoimaan ”arvoja” ja vahvoja tunteita aiheuttaviin keskusteluihin, erityisesti maahanmuuttajapuolisoni ja hänen oikeuksiin liittyvissä keskusteluissa. Seuraan keskusteluja aktiivisesti, olen huolissani niissä esiintyvistä kielenkäytöstä ja vihapuheesta, mutta olen haluttomampi kommentoimaan someryöpytyksen pelossa.

Lainauksissa kirjoitetaan lähinnä sosiaalisesta mediasta, mutta pelotevaikutus ja itesesensuuri eivät rajoitu vain someen. Myös reaali maailmassa poliitikot miettivät, mitä asioita ajavat. Osa päättäjistä **vetäytyy kokonaan sosiaalisesta mediasta tai julkisesta keskustelusta.**

Vältin kampanjoimista julkisilla paikoilla, ja liikkumista ihmisten keskuudessa sen pelossa, että vihamieliset ihmiset tunnistaisivat minut.

Poliitikon työhön kuuluu julkisen vallan käyttäminen, mutta tässä näkyy julkisen ja yksityisen ristiriita: on vaikeaa toteuttaa tehtäväänsä, jos ei halua tai voi liikkua ja kampanjoida julkisilla paikoilla, liikkua ihmisten keskuudessa ja tulla tunnistetuksi.

Tutkimukseen osallistuneet kuvaavat vetäytymistä julkisesta keskustelusta eniten suhteessaan sosiaaliseen mediaan. Monet kertovat lakanneensa käyttämästä esimerkiksi Facebookia henkilökohtaisiin asioihin; joku on tyystin lopettanut ”somen käytön niin poliittisesta profiilista kuin henkilökohtaisesta profiilista”. Vaikka sosiaalinen media yhtäältä demokratisoi ja antaa yhä useammalle mahdollisuuden osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, sen olemassaolo usein moderoimattomana vihapuheen mahdollistavana alueena tiedostetaan ja siellä toimimista pelätään.

Facebook keskusteluihin en osallistu, seuraan niitä kyllä. Omien kantojen esiintuojilla, millä tahansa nettifoorumilla, täytyy olla todella vahva itsetunto, koska yrittäjä sinne miten neutraalia ja asiallista tahansa, paskaa sataa niskaan. Kummallinen tämä nykyihmisen käsitys siitä, että mitkä tahansa solvaukset ja asiattomuudet kuuluvat sananvapauden piiriin.

Syynä vaientavalle vaikutukselle ei välttämättä ole mikään suora teko, vaan kyse voi olla myös uhan tunnusta: ”inget direkt, men en känsla av att någonting skulle KUNNA

hända”, kuten eräs vastaaja kirjoitti vastauksessaan kyselyyn. Sillä, millaisiin keskusteluihin vastaajien on mahdollista osallistua vailla riskiä, on iso vaikutus erityisesti tietyistä aihepiireistä keskustelemisen ja jopa sananvapauden kannalta:

Tieto siitä, että tietyt aiheet, kuten yhdenvertaisuus, rasisminvastaisuus tai feminismit, herättävät tietyissä ryhmissä tarpeen solvaavien viestien ja kommenttien lähettämiseen, on nostanut selvästi kynnystä juuri näistä aiheista puhumiseen julkisissa kanavissa, vaikka juuri näistä aiheista olisi tärkeää yhteiskunnassa puhua.

Vihapuheen pelon lisäksi osa vastaajista kommentoi harkitsevansa julkiseen keskusteluun osallistumista erityisesti vihapuhujaksi leimaantumisen pelossa: “Maahanmuuttajia palvotaan ja kukaan ei uskalla sanoa heille mitään kielteistä, koska sinut leimataan vihapuhujaksi.” “Esimerkiksi maahanmuuttoa tai Suomen passivoivaa sosiaaliturvaa ei saisi kritisoida tai ylipäättäen analysoida lainkaan tai ainakaan minun kaltaiseni henkilö ei saisi. Heti leimataan rasistiksi tai natsiksi.” Vastaaja kokee, että vihapuhetta käytetään lyömäaseena: hänen mukaansa tietyistä asioista ei saa puhua, vaan kritiikki vaiennetaan määrittelemällä jokin asia lähtökohtaisesti vihapuheeksi. Kyse on siitäkin, kuka määrittää sananvapauden rajat ja kenen oikeuksia turvataan. Myös tällöin vihapuheen muovaama keskustelukulttuuri rajoittaa yhteiskunnallista keskustelua ja nostaa esiin tarpeen yhteisten pelisääntöjen määrittelylle.

Erityisesti vihapuheen uhasta tiedustellessa vastauksissa kävi ilmi vihapuheen pelotevaikutus myös sosiaalisen median ulkopuolella. Pelkkä vihapuheen uhka saattoi estää päättäjiä osallistumasta julkiseen keskusteluun, mutta myös puolustamasta omaa näkökantansa esimerkiksi valtuustossa:

Saatoin todeta, että muiden valtuustoryhmien edustajat eivät tohtineet tuoda esille myönteistä ja inhimillistä näkemystä kahden kiintiöpakolaisperheen sijoittamisesta kuntaan. Kaikki olivat aivan säikähtäneitä. (...) En itsekään enää tohtinut edes esittää asiaa kunnanhallitukselle, kun tiesin kuntapäättäjien kannan.

4.2.5 Poliitikasta vetäytyminen

Monet tutkimukseen osallistuneet kertoivat, että vihapuhe ja häirintä on saanut heidän harkitsemaan politiikasta luopumista tai lopettamaan politiikkaan osallistumisen. Vihapuhe vähentää motivaatiota ja turhauttaa. Luottamustehtävistä saatetaan luopua, sillä ”tapahtumien johdosta kiinnostus yhteisten asioiden hoitamiseen on lopahtanut”.

Ei vaan enää tahdo jaksaa. Olen harkinnut politiikasta luopumista vihapuheen vuoksi. Ei kenenkään pitäisi joutua kuuntelemaan sellaista.

Osallistumiseni julkiseen keskusteluun kristilliseltä arvopohjalta on huomattavasti heikentynyt yleisen kielteisen asenneilmapiirin ja ennakolta tiedetyn vastakkainasettelun vuoksi. Oma mielipide ei edusta valtavirtaa ja sen esille tuominen omalla nimellä kuntapolitiikkona on vaikeaa.

Sinällään en ole ihminen, johon helposti kohdistetaan vihapuhetta. Kuitenkin tieto, että tiettyihin teemoihin esim. translaki ym. ilmastokeskustelut jne. kannanotot voivat johtaa maalittamiseen, vähentää halua osallistua julkiseen keskusteluun.

Seuraavassa nettikyselyn avovastauksessa kiteytyvät poliitikkojen haavoittuvuus, oikeuslaitoksen kyvyttömyys toimia vihapuheen edessä sekä sosiaalisen median voima ja sen vaikutusten ajallinen kesto:

(...) asettuminen eduskuntavaaliehdokkaaksi ei enää koskaan, koska se törky on ihan uskomatonta ja väärää, mitä saa kuulla, ja toiset vääristelee sanomisia ja haukkuu, kestovideohaukkumiset ja chattihaukkumiset ovat sellaisia, että kun niitä ei itse lue, niin siellähän ne sitten pysyy tietokannoissa vaikka kymmenen vuotta. Omat vaalikuvat löytää väärillä nimillä ja töhritynä tinderistä tai väärät profiilit facesta ihan vain siksi, että eduskuntavaaliehdokas on jo melkein eduskunnassa, ja kansanedustajat ovat kansan lemmikkejä eli jokaista saa solvata niin paljon kuin haluaa ja levittää pilapiirroksia... Jopa oikeuslaitos suhtautuu poliitikkoihin niin, että pitää olla kovapintaisempi, kun kerta on poliitikko. (...)

Kirjoittaja kuvaa sitä, miten nettiin ladatut sisällöt jäävät osaksi sen sosiaalista ympäristöä. Vihapuheen vaikutukset voivat näin olla pitkäkestoisia ja erittäin laajoja. Sosiaalinen media on tällä tavoin muuttanut vihapuheen luonnetta sen lisäksi, että se tarjoaa uusia kanavia vihapuheelle.

Vihapuhe on todellinen uhka demokratialle. Tästä todistaa kyselymme politiikasta luopumista harkitsevien vastaajien määrä. Usea kyselyyn vastannut päättäjä kertoi jäävänsä "pois politiikasta, kun kausi loppuu," tai pohtivansa usein, "onkohan tämä politiikkaan ja yhteisten asioiden eteen käytetty aika ja vaiva niin arvokasta että jaksaa ja viitsii tuollaista kuunnella". Samanlaisia vaikutuksia näkyi myös haastatteluissa:

Silloin varsinkin, kun ei oo ketään ympärillä, niin kyllä se pistää mut tosi paljon miettimään, kun mä huomaan (että) mä en jaksa kotona ja lapsi tulee että:

”hei isä, tuuks kattoo mun kans ton?” ni mä en jaksa sitä, niin kyllä se pistää mut miettimään, että oonko mä taas jumalauta ihan oikeessa työssä.”

Kyselyyn osallistuneet kertoivat myös siitä, että vihapuhe **rajoittaa heidän toimintaansa** politiikan kentällä. Esiintyy esimerkiksi ”varovaisuutta esillä oloon ja julkisiin esiintymisiin,” joka saa vastaajat olemaan ”tarkkana puheista ja puheen[aiheista]”. Vihapuhe saattaa vaikuttaa kampanjoimiseen, julkiseen osallistumiseen ja jopa lamauttaa:

Jouduin jäämään sairauslomalle muutamaksi viikoksi julkisen mustamaalaimisen vuoksi. Sama jatkuu tulevaisuudessa. Nyt olen vahvempi, enkä usko masentuvani, mutta inho muita ihmisiä kohtaan syvenee enkä luota enää tämän yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen.

Haastattelussa eduskuntavaaliehdokas, nuori nainen, kuvaa vihan ilmapiirin vaikutusta kampanjointiinsa kysyttäessä, pelottaako häntä jakaa flaijereita kaupungilla:

Ei (ollut) semmoisia tilanteita jotka olisi ollut uhkaavia (ja joissa) mulla olisi ollut realistinen pelko, mutta mä jouduin miettimään, että (milloin) mä uskallan olla kadulla, uskallanko mä olla perjantai-iltana yksin siellä. Kerran mä totesin että en mä uskalla ja lähdin pois.

4.2.6 Vaikutukset ovat yksilöllisiä

Osa vastaajista kieltää vihapuheella olevan mitään vaikutuksia, tai se on korkeintaan ”aiheuttanut ihmettelyä puhujan sivistyksestä”. Vaikutusten kieltämisen tai niiden melko vähäiseksi kokemisen ohessa toinen toimintastrategia on se, että vaikuttaminen myönnetään, mutta sille ei alistuta.

Oman poliittisen kunnallisjärjestön puheenjohtaja yrittää häiritä toimintaani, mutta en anna sen vaikuttaa.

En ole lopettanut keskustelemista ikävän palautteen takia vaan jatkan välillä jänkkäämistä siitä huolimatta. Ei saa antaa periksi.

Vihapuheen vaikutus voi olla myös päinvastainen kuin sen alkuperäinen pyrkimys vaientamiseen. Useat toivat esille sen, että kohdattu vihapuhe suorastaan innostaa yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja toimintaan.

Herää uhma miten saisi suun tukittua vihapuhetta puhuvilta, miten osaisi navastavasti antaa takaisin kun kuulee saamelaisia tai poroihmisiä haukuttavan.

Olen kaiken kohtaamani vihapuheen pyrkinyt kääntämään itselleni teoiksi, jotta omalla esimerkilläni voisin rakentaa aitoa keskustelua ja näyttää suuntaa tulevaisuuden keskustelukulttuurille, jonka toivoisin olevan avoimempi ja toista ihmistä kunnioittavampi.

Vastapuheen lisäksi vihapuhe voi kannustaa myös varsinaiseen toimintaan:

Kyllä tuollainen saa yhä pontevammin viemään itse ja oman ryhmän oikeaksi kokemia asioita eteenpäin, yhtenäistää ja vahvistaa oman puolueen rivejä.

Siis ei se vailla vaikutusta tietenkään ole, se vaikuttaa ilmapiiriin, yleiseen fiilikseen, mutta mä oon arvioinut silleen, että sen tarkoitus on nimenomaan vaientaa ja ajaa pois ja nostaa sitä näistä asioista puhumisen kynnystä ja sitä mä en halua antaa heille.

Eräs vastaajista kuvailee tätä ristiriitaa avovastauksessaan:

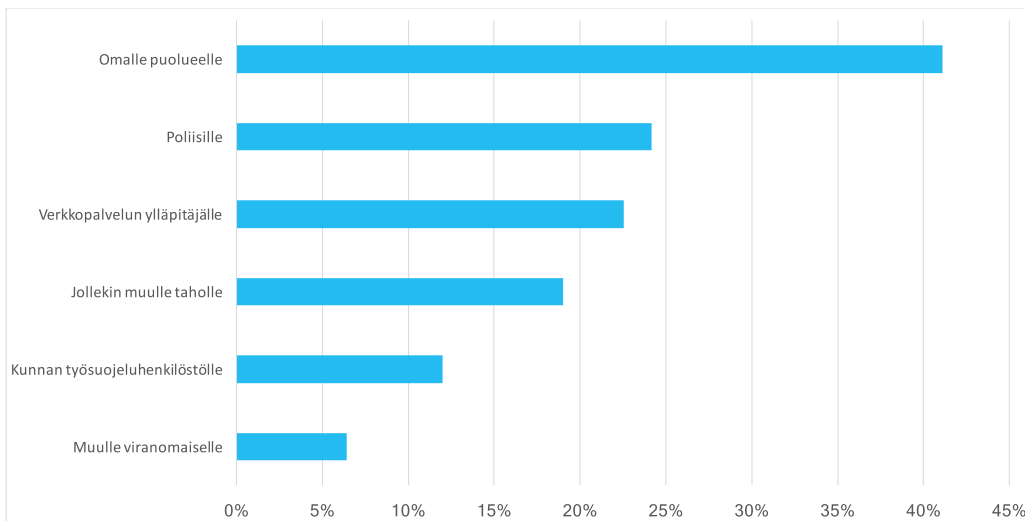
Keskeisimmät vaikutukset ovat liittyneet haluun esiintyä julkisesti tai osallistua julkiseen keskusteluun. Vihapuheen ja häirinnän vaikutus liittyy ennen kaikkea ”hiljentämiseen” jonka seurauksena poliittinen toimijuus passivoituu. Toisaalta, myös usko siihen, että työskentelisi tärkeiden aiheiden parissa on vahvistunut koska arvojen, kuten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden, puolustaminen tarvitsevat tässä maailmanajassa puolustajansa.

Vihapuheen kahtaalle jakautuneiden vaikutusten taustalta voidaan erottaa sekä yksilöllisiä että rakenteellisia tekijöitä. Aineistojen perusteella vihapuheen negatiivisilta vaikutuksilta suojaavat esimerkiksi elämänkokemus, aiempi kokemus vihapuheesta ja intohimo poliittiseen päätöksentekoon. Monet vastaajat arvioivat poliittiseen päätöksentekoon tottumattomien ehdokkaiden ja uusien edustajien olevan haavoittuvimpia vihapuheelle. Toisaalta vihapuhe kohdistuu erityisen voimakkaasti esimerkiksi vähemmistöihin ja naisiin, mikä saattaa yhtäältä altistaa vihapuheen vaikutuksille ja toisaalta kasvattaa sietokykyä. Vastausten mukaan pelotevaikutus on suuri erityisesti maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden kohdalla.

5 Toimenpiteet ja tuki

5.1 Vihapuheesta ilmoittaminen

Kuva 10. Kenelle olette ilmoittanut häirinnästä tai vihapuheesta? Vihapuhetta kokeneet kuntapäättäjät (n=484)

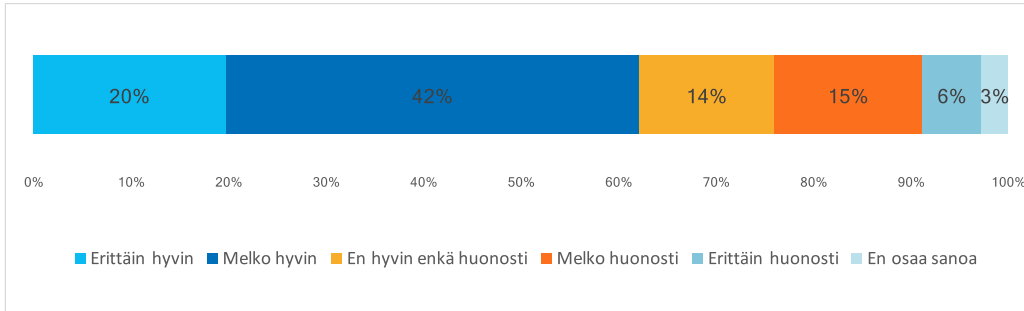

Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. Heitä pyydettiin valitsemaan kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa

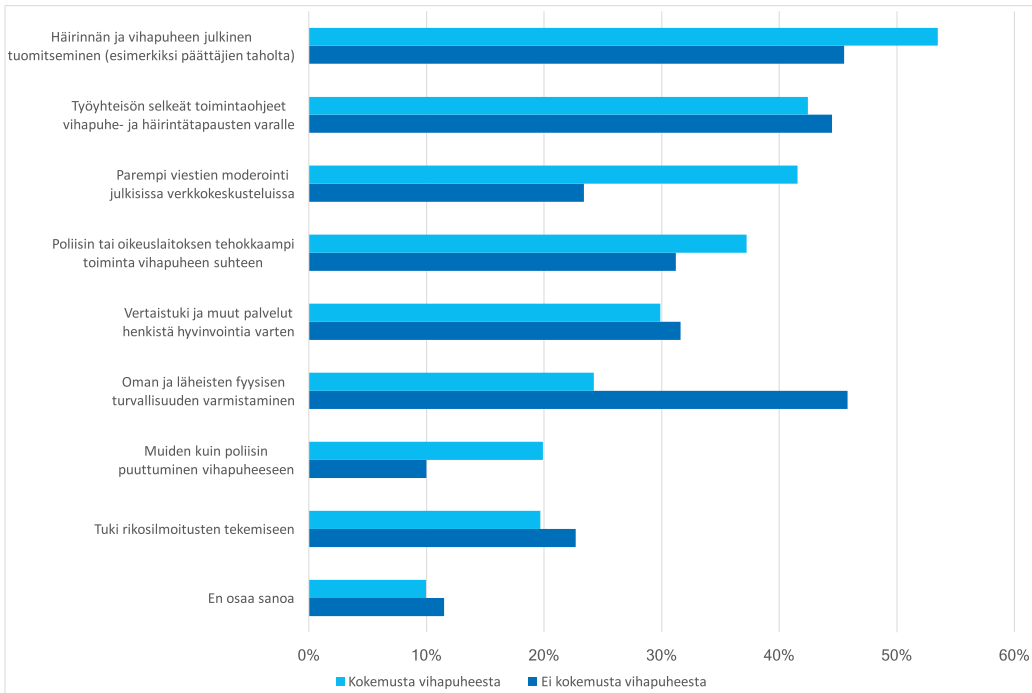
Kuntapäättäjät luottavat vihapuhetta kohdatessaan eniten omaan puolueensa ja valtuustoryhmäänsä: 40 prosenttia vihapuhetta kohteena olleista kuntapäättäjistä ilmoitti kertoneensa puolueelleen kohtaamastaan käyttäytymisestä. Noin neljännes oli ilmoittanut siitä poliisille. Vastanneista 29 prosenttia ei ollut ilmoittanut kenellekään kohtamastaan vihapuheesta. Yleisin syy siihen, että ei ollut tehnyt ilmoitusta poliisille tai muille tahoille, oli se, että vastaaja ei kokenut tapausta riittävän vakavaksi (63 %). Lisäksi 40 prosenttia ilmoitti syyksi ilmoittamattomuudelle, että ei uskonut asialle tehtävän mitään.

Oikeusministeriön vähemmistöjen kokemasta vihapuheesta tehdyssä kyselyssä vain noin 20 prosenttia vihapuhetta kokeneista ilmoitti siitä jollekin taholle (Korhonen et al. 2016). Kuntapäättäjät siis näyttävät ilmoittavan vihapuheesta verrattain usein.

Kuva 11. Kuntapäättäjien arvio siitä kuinka hyvin he tietävät kenelle ilmoittaa kohdatessaan vihapuhetta (n=1181)

Kuva 12. Kuntapäättäjien arvio siitä minkälainen tuki tai toiminta olisi heille hyödyllistä vihapuhetapauksissa

Kuvassa erotellaan vastaukset vihapuhetta kohteeksi joutuneilta kuntapäättäjiltä (n=462) ja kuntapäättäjiltä joilla ei ole henkilökohtaisia kokemuksia vihapuheesta (n=655).

Kyselyvastausten perusteella kuntapäättäjät kokevat tietävänsä pääsääntöisesti hyvin, keneen he voivat olla yhteydessä vihapuhetta kohdattuaan (kuva 11). Miltei kaksi

kolmannesta (62 %) sanoo tietävänsä kenelle ilmoittaa joko erittäin hyvin tai melko hyvin.

Kysyttäessä päättäjiltä hyödylliseksi koetusta tuesta ja toiminnasta kaikkein tärkeimmäksi toimenpiteeksi vastaajat kokivat vihapuheen julkisen tuomitsemisen (kuva 12). Kyselyyn vastaajat pitivät tärkeinä myös työyhteisön toimintaohjeet vihapuhetausten varalle. Etenkin vihapuhetta kokeneet näkivät julkisen verkkokeskustelujen mode-roinnin tärkeäksi.

5.2 Vaihtelu puolueittain ja kunnittain

Kyselyn avovastausten ja haastattelujen perusteella vihapuheen vastaiset toimenpi-teet ovat vielä puutteellisia ja kansallisella tasolla varsin vaihtelevia. Avovastausten ja haastattelujen perusteella puolueissa ei välttämättä ole yhtenäisiä ohjeistuksia viha-puhetta kohtaaville. Tästä kertonee myös se, että 60 prosenttia vastaajista kaipasi selkeitä työyhteisön toimintaohjeita vihapuhe- ja häirintätapausten varalle. Hyödylli-siksi koetuista toimenpiteistä kysyttäessä avovastauksissa kuvataan sitä, että vihapu-heeseen ei ole varauduttu riittävästi. Yhteiset toimintalinjat ja selkeät ohjeet puuttuvat.

Lähinnä kaipaisin toimintaohjeita.

Selkeät ohjeet siitä, miten tilanteissa toimia ja mihin tahoon ottaa yhteyttä. Myös esimerkiksi esimerkein linjanvetoa siitä, millaisesta toiminnasta on syytä ilmoittaa.

Itse kaipaisin neuvoja luottamustehtävässä toimiessani, miten loukkaavan sä-vyiseen puheeseen pitäisi puuttua, milloin ja kenen ensisijaisesti tulisi puuttua julkisessa tilaisuudessa esim. valtuuston kokous.

Varautumattomuus liittyy vihapuheen määrittelyn ja tunnistamisen ongelmaan. Yli puolet vastaajista vastasi tunnistavansa vihapuheen laittomat muodot itseen kohdistu-essaan vähintään ”melko hyvin” ”kunnianloukkauksesta”, ”laittomasta uhkauksesta” ja ”kansanryhmää vastaan kiihottamisesta” kysyttäessä. Silti peräti kolmasosa vastaa-jista (34 %) toivoi edelleen keinoja tunnistaa kielletty vihapuhe ja häirintä.

Osa vastaajista kokee nykyisten vihapuheen vastaisten toimenpiteiden olevan täysin riittämättömiä. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että monissa puolueissa va-rautuminen vihapuheeseen on rajoittunut vertaistukiryhmien perustamiseen ja kehoi-tuksiin välttää kampanjoimista yksin. Tämä on osoittautunut hankalaksi, kuten pienen puolueen haastateltava kuvaa:

Kyllä meilläkin tuli virallisia ohjeita, että älkää flaikuttako yksin, kun kuultiin näitä uutisia, että Helsingissä oli se Vasemmistoliiton tyyppi hakattu. Mutta mä olin silti yksin välillä, kun meillä oli tosi pieni kampanjatiimi täällä.

Vaikka kyselyn perusteella vastaajien vastauksia ei voi yhdistää puoluekantaan, eri puolueiden välillä vaikuttaa olevan eroja siinä, miten vakavasti vihapuheen mahdollisuuteen on varauduttu. Joissakin puolueissa vihapuheeseen on valmistauduttu: "Olemme jo saaneet puolueen taholta ohjeistusta käsitellä vihapuhetta ja keinoja sen torjumiseen." Haastatteluiden perusteella systemaattisimmin on varauduttu fyysiseen turvallisuushkaan, johon puolueet ovat saaneet suojelupoliisin ohjeistusta. Vasemmistoliiton ja feministisen puolueen ehdokkaat mainitsivat haastattelussa lisäksi aktiivisen vertaisryhmätoiminnan. Perussuomalaisten haastateltava mainitsee luentokoulutuksen. Sen sijaan osa kyselyyn vastanneista ja haastatelluista ilmaisee jääneensä vihapuheen kanssa yksin siitä ilmoittaessaankin. Joko vertaistuki on koettu riittämättömäksi tai suhtautumiseen on liittynyt vähättelyä: "Ilmoitin häirinnästä omalle puolueelleni, mutta koin jääneeni ilman tukea."

Toinen haastateltava, jolla on kokemusta erityisesti kunnanvaltuusto- että eduskuntatyöskentelystä, tuo esiin vihapuheen vastaisten toimenpiteiden epätasaisuuden valtakunnallisella tasolla ja eduskunnan ja kuntien välillä.

Mä väitän, että (eduskunnassa) suhtaudutaan (eri tavalla). Ainakin nämä resurssit (ja) toimet on ihan eri mittaluokkaa kuin kunnissa. Mutta mä luulen, että kunnat eroaa tosi paljon toisistaan. Mä luulen, että suuremmissa kaupungeissa -- sitä myötä kun ne ongelmat on aika lailla samanlaisia -- näiden asioiden äärelle on herätty, mutta...

Sama haastateltava myös huomaa, että vihapuheen vaikutuksiin ja sen luomiin uhkatilanteeseen on herätty tällöin vasta pitkälti fyysisten turvallisuushkien osalta:

Kyllä niihin (väkivallan uhkaa sisältäviin tilanteisiin) suhtaudutaan vakavasti, mutta meillä on mun mielestä vieläkin lapsenkengissä (tämä). Nyt me ruvetaan reagoimaan selkeään fyysiseen turvallisuushkaan, mutta samaan aikaan se, mitä ensinnäkin henkilökohtaista kärsimystä vihapuhe yleensä ottaen voi aiheuttaa, ja se, että millä tavalla se muokkaantuu yhteiskunnassa yleiseksi puheenparreksi, että siinä on mun mielestä toi turvallisuusulottuvuus on yksi, (ja) sitten toisaalta tämä ihmisarvon kokemattomuus ja loukkaamattomuuden periaate yleensä ottaen.

Tällöinkin fyysisiin uhkiin on herätty paremmin eduskunnassa, ja tilanne on huonompi kunnallistasolla, jonka osalta haastateltava pohtii heräämistään akuuttiin kunnallistason turvallisuushkaan:

Myös mietin, että ei ole olemassa mitään tukiverkostoa sille, (...) jos puhutaan esimerkiksi jostain turvallisuushista, niin että ne ei jää yksittäisten valtuutettujen tai ryhmän puheenjohtajien tai hallituksen jäsenten ristille. Mutta samaan aikaan, jos miettii semmoista henkistä tukea, emotionaalista tukea, ihan mitä tahansa kriisiapua, niin ei sellaista systeemiä meillä ole olemassa.

5.3 Julkinen tuomitseminen

Suuri osa kyselyyn vastanneista koki vihapuheen julkisen tuomitsemisen hyödyllisenä vihapuheen vastaisena toimenpiteenä. Avovastauksissaan tutkimukseen osallistuneet peräänkuuluttivat erityisesti poliittisten päättäjien kohtaaman vihapuheen ottamista tosissaan, mutta myös poliisin toimintaa sekä päättävässä asemassa olevien moraalisen vastuun korostamista vihapuheen kitkemiseksi. ”Nollatoleranssi vihapuheelle”, kommentoidaan eduskunnasta. Konkreettisempiakin ehdotuksia avovastauksissa esitetään:

Että asia otettaisiin tosissaan viranomaisten toimesta, että vihapuhe tuomittaisiin yksiselitteisesti ja myös niiden tahojen, jotka eivät tuomitse vihapuhetta (esim PS), toiminta kyseenalaistettaisiin.

Päätöksenteossa mukana olevien moraalisen vastuun korostaminen pitkin valtuustokautta.

Poliisin tulisi puuttua netissä tapahtuviin väkivalta- ja tappouhkauksiin.

Moraalista vastuuta korostaessaan vastaajat huomioivat erityisesti päättävässä asemassa olevien kansalaisille välittämän viestin silloin, kun rasismia joko ei tuomita tai kun rasistiseen kielenkäyttöön syyllistytään itse:

Pitkään kansalaiset joutuivat vastustamaan uusnatseja yksin, ja edelleenkin he saavat kokoontua Tampereella kaikessa rauhassa. Tällainen viesti vie pohja kaikelta muulta: siihen kuuluu presidentin puhumattomuus, pääministerien ja ministerien myötäily ja mitätöinti. Eli julkinen maan johdon linjanveto olisi välttämätön. Turvapaikanhakijoiden ja heidän auttajiensa uhkailu, heihin kohdistunut väkivalta ja sen hallituksen suunnasta mitätöinti ollut häirinnän ja vihapuheen legitimoitua. Siihen tulee tehdä julkinen ja selkeä muutos.

Vastaajat kaipaavat vihapuheeseen puuttumista myös sivullisilta: "Toivoisin erityisesti vihapuhetilanteissa, että paikalla/netissä olevat muut ihmiset nousisivat puolustamaan kiusaamisen kohdetta ja tekisivät selväksi, ettei ko. käytös ole hyväksyttävää."

Myös haastateltavat pohtivat eri ihmisten erilaisia valmiuksia vastata itseensä kohdistettuun vihapuheeseen ja puuttua toisten kohtaamaan vihapuheeseen:

Koska (rohkeuteenhan) se loppuu viimein, että miten mä tähän ja tähän väitteeseen vastaan, ja lähdenkö mä tälle ja tälle areenalle tästä puhumaan. Mä luulen että ihmiset on (siinä) hyvin erilaisia, (että) toisilta se käy luonnostaan, he on sanavalmiita (...) mutta että jos on yhtään niinku epävarmempi tai arempi tai välttelee aihetta, niin kuinka moni poliittinen päättäjä tai suomalainen yleensäkin jaksaa lähtee tiukasti puolustamaan maahanmuuttajataustasten oikeuksia kun tuolla sairaimmillaan käy se ryöppy.

5.4 Vihapuheen kitkeminen poliittisen järjestelmän sisältä

Monet tutkimukseen osallistuneet kertoivat vihapuheesta ja häirinnästä, jota tapahtui poliittisen järjestelmän sisällä, kokouksissa ja istuntosaleissa. Seuraava haastateltava kuvaa poliittisen argumentoinnin muutosta ja nopeiden rajanvetojen tärkeyttä vihapuheeseen suhtautumisessa. Hän painottaa ongelmia, joita liittyy istuntosalissa kohdatavaan vihapuheeseen ja sen kitkemiseen:

Mun mielestä nyt mennään viimeisiä hetkiä (sen määrittelyssä), että mikä on se raja, mitä voidaan istuntosalissa enää hyväksyä kuultavaksi. Ne ei ole edes yksittäisiä henkilöitä vaan niitä on paljon. Oikeasti siinä haetaan jo lainoppineilta neuvoa sen jälkeen, että mikä on oikeus rajoittaa edustajan puheoikeutta. Nämä on hirveän hankalia kysymyksiä, mutta otin omassa ryhmässä jo esille niiden ensimmäisten istuntojen jälkeen, että jotkut puheenvuorot on oikeasti henkisesti tosi raskaita kuunnella. Ja siinä lyö semmoinen aivan järjetön turhautuminen ja ahdistus ja koko se skaala. Ja on niitä ollut semmosia että minäkin oon henkilökohtaisesti vaan todennut, että ihan oman henkisen hyvinvointini ja mielenterveyteni (tähden) en jää tätä kuuntelemaan, että mä lähden nyt kahville. Ja kun se (keskustelun taso) on vielä sellaista, että siihen ei auta lähteä hirveästi argumentoimaan. Sitä täytyy tehdä tiettyyn pisteeseen asti (tehdä), koska ei voi jättää reagoimattakaan, ei vaan voi antaa sen jatkua, mutta se on kyllä ihan loputon suo, että se ei se keskustelun älyllinen taso ei siitä tule nousemaan, vaikka sitä jatkettaisiin.

Kyselyyn vastannut pohtii: ”Nyt kun ajattelen, niin koulutusta vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta voisi tulla niin puolueen kuin julkisenkin puolen taholta.” Kuntapäätäjien vastauksissa painottuu kunnanvaltuutettujen toiminnan ehtojen määrittely jokaisen toimikauden alussa niin, että vihapuhe tuomitaan ennen kuin sitä ehtii esiintyä:

Selkokielineen ohje kaikille aina toimikausien alussa, mieluummin suullisesti.

Kauden alussa tiukka ei epäasiallisella huomautuksella ja käytökselle. Valtuusto ym. ovat arvokkaita ja korkean moraalin omaavia paikkoja.

Kehityskeskustelut. Valtuustokausittain alussa voimakas painottaminen arvokkaasta ja kunnioittavasta käytöksestä.

5.5 Viranomaisiin ei aina luoteta

Sekä vastaajien että haastateltujen vastauksissa toistuivat rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin liittyvät ongelmat. Ne vaihtelevat ilmoitusta tehdessä kohdatuista asenteista rikosilmoitusten raukeamiseen:

Poliisin vastaus näihin konkreettisiin tapahtumiin on ollut se, että virkamiehen on oltava kovanahkainen.

Poliisi ja viranomaiset ovat aivan liian passiivisia puuttumaan vihapuheeseen.

Tähän mennessä poliisi ei ole reagoinut rikosilmoituksiin millään tapaa, ei pällannut minulle asiaan, ei kertonut tekivätkö jotain. Siitä jäi kokemus, että poliisille on turha ilmoittaa häirinnästä, vihapuheesta tai edes saamastani tappouhkauksesta, eli luottamushenkilöt ovat tällaisten kanssa yksin eikä viranomaisturvaa ole.

Tällä hetkellä harva viitsii edes tehdä enää rikosilmoituksia, sillä ne eivät tunnu johtavan koskaan mihinkään. Eniten apua olisi siitä, että poliisi ja lainsäätäjät osoittaisivat olevansa kiinnostuneita siitä, että osaa päättäjistä ja muista keskustelijoista yritetään hiljentää asiattomilla ja uhkaavilla viesteillä.

Rikosilmoituksia on saatettu tehdä, mutta monelle on jäänyt kuva poliisin vähättelevästä suhtautumisesta. Toisaalta osa vastaajista myös kiittelee: ”Sain muutaman ikä-

vän puhelun. Ilmoitin asiasta poliisille ja tilanne hoidettiin heidän toimesta ja sen jälkeen tilanne rauhoittui.” Haastateltava, jonka omaan puolueeseen on kohdistunut fyysistä vaalihäirintää, korostaa luottamuksen merkitystä:

Poliisit tuli hyvin nopeasti paikalle, ja (täällä) poliisi on käynyt hyvän koulun (...). En tiedä miten muilla paikkakunnilla sitten, mutta täällä on oikeasti sellainen tuntu, että poliisi on paikalla ja valvoo. (...) Ja se tuottaa sellaisen turvallisuudentunteen.

Toisaalta poliisilta toivottiin tehokkaampaa toimintaa:

Vaikeneminen ja sietäminen ei auta yhtään. Päinvastoin vihapuheen ja häirintän tekijät saavat rauhassa jatkaa uhrin mustamaalaamista. Poliisille ja oikeuslaitokselle lisää resursseja tutkia ja tuomita tapaukset, joissa rikoksen määritelmä toteutunut.

Vihapuhe pitää ottaa vakavasti ja tuomita tekijät. Teon vähäpätöisyys ei saa olla syy olla tutkimatta ja syyttämättä. Ei se lopu, jos ei ole seuraamuksia.

Vihapuhe- ja häirintätapauksia voi olla erityisen hankala ilmoittaa pienillä paikkakunnilla, mikäli paikallisen poliisin toimintaan tai kykyyn säilyttää vaikenemisvelvollisuutensa liittyen arkaluontoisiin asioihin, kuten seksuaaliseen suuntautumiseen, ei voida luottaa. Haastateltu asiantuntija kuvaa huolestuttavaa tilannetta:

Tämä on erityisen polttava kysymys pienemmillä paikkakunnilla, joissa poliiseja on rajatusti. Jos sulla on jo tietyistä poliiseista huonoja kokemuksia (...) niin sun on tosi vaikea sen jälkeen enää tehdä rikosilmoitusta. Rikosuhripäivystys teki semmoisen varjoraportin, jossa kerättiin ihmisten kokemuksia viharikoksista, niin aika harva oli tehnyt poliisille ilmoituksen, ja syynä oli just epäluottamus poliisiin. Se ei ole ihan katteeton tunne, kun lukee niitä kertomuksia, jotka varjoraportissa on.

Kyselyyn vastanneista 31 prosenttia katsoi, että poliisin tai oikeuslaitoksen tehokkaampi toiminta auttaisi vihapuheen torjumiseksi. Toiset huomaavat kuitenkin, että rikosoikeudelliset toimenpiteet olisivat omalla kohdalla esimerkiksi ”liian järeitä” tai liian hitaita:

Kaikki vihapuheviestit pitäisi voida ohjata jonnekin viranomaiselle (poliisille), jolloin myös sellaiset häiriköt, jotka häiritsevät useasti mutta ”miedosti” huomattaisiin.

Osaan toimia mutta rattaat on niin hitaat ettei aivan heti kannata prosesseihin lähteä.

Oikeusprosessi on raskas, joten sen rinnalle tarvittaisiin vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Eräs vastaaja ehdottaa: "Sovittelukoulutus, työnohjaus koskien niin henkilöstöä kuin luottamushenkilöstöä"

5.6 Kenen vastuulla on tuen tarjoaminen?

Eduskuntavaaliehdokkaiden ja kunnanvaltuutettujen freelancer-työläisiin rinnastuva asema hankaloittaa heidän tukemistaan. Asiantuntijahaastattelusta käy ilmi, että muiden samassa asemassa olevien julkiseen keskusteluun osallistuvien toimijoiden, kuten journalistien ja tutkijoiden, tukemiseen on herätty. Sekä Journalistiliitto että Julkisen sanan neuvosto, samoin kuin Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK ja Tieteentekijöiden liitto, ovat kiinnittäneet huomiota ilman työsuhdetta toimivien jäsentensä turvattomaan asemaan. Poliitikassa ja luottamustehtävissä toimiville päättäjille ei ole vielä olemassa samanlaista heidän asemastaan huolehtivaa tahoja.

Verkkokyselyn avovastauksissa esitetään konkreettisia näkemyksiä siitä, kenen pitäisi olla vastuussa vihapuheen vastaisesta toiminnasta ja miten. Kuntapäättäjät näkevät vihapuheen kitkemisen ja sitä kohdanneiden tukemisen olevan erityisesti kuntien vastuulla. Niissä vihapuheeseen liittyviin työsuojelukysymyksiin ei kuitenkaan vielä ole välttämättä herätty: "Kysehän on henkisestä työsuojelusta, jonka tarvetta ei tunnisteta työpaikoilla. Työsuojelun osaamattomuus on näissä tapauksissa suuri ongelma", kuvaa tutkimukseen osallistunut.

Toisaalta monissa vastauksissa esiin nousee puolueen rooli vaaliehdokkaiden kohtaaman vihapuheen sietämisessä ja vastustamisessa. Haastattelujen perusteella puolueet ovat osin jo valveutuneet vertaistuen tarjoamisessa, mutta neköän eivät välttämättä tarjoa vielä vastaajien kaipaamaa koulutusta:

Minusta viestin taustaryhmästä (esim. puolueen piiritoimiston kouluttajilta) pitäisi olla selkeästi, ettei omalla sivullaan tarvitse sietää vihamielisiä tekstejä. Jotkuthan antaa niiden olla, kun luulevat ettei niitä saa poistaa sillä silloin se olisi sananvapauden rajoittamista.

Puolueiden ehdokaskoulutuksissa pitää ehdottomasti olla koulutusta niiden tilanteiden varalle, että joutuu häirityksi vaalitapahtumissa tai somessa. Myös

käyttäytymissäntöjä voisivat kerrata niissä puolueissa, joiden kansanedustajaehdokkaat häiritsivät toisia ehdokkaita vaalipaneeleissa.

5.7 Vihapuhetta kohdanneiden päättäjien omatoimisuus

Sekä kyselyvastauksissa että haastatteluissa korostuu puolueiden ja valtuustojen tuen ja toimenpiteiden sijaan monesti vastaajien oma toiminta. Monet vastaajat kertovat toimivansa proaktiivisesti: ”en jätä koskaan asioita kesken, otan aina asioista selvää suoraan asianomaiselta”. Sosiaalisessa mediassa vihapuhetta kohdanneet ovat taas omatoimisesti suojanneet itseään esimerkiksi yksityisyysasetuksiaan muuttamalla tai vihapuhetilejä järjestelmällisesti blokkamalla. Blokkaminen on keino suojautua häirinnältä, mutta voi muodostua ongelmalliseksi demokratiaan kuuluvan keskusteluyhteyden ylläpitämisen kannalta, mikäli seuraajia esimerkiksi Twitterissä estetään kevin perustein (Mäki 2019). Toisaalta keskusteluyhteyden säilyttäminen ei ole itseisarvo: kuumentunutta keskustelua pitää politiikassa sietää, mutta on voitava luottaa siihen, että epäkohteliaastakin käytöksestä huolimatta toisella on kuitenkin hyvät ja demokraattiseen toimintaan sopivat tarkoitusperät. Puhtaasti vihapuheen levittämiseen pyrkivien tahojen kanssa keskustelu sen sijaan on turhaa. (Papacharissi 2004.)

Etenkin haastateltujen kuvauksista käy ilmi vihapuhetta kohdanneiden päättäjien tavoitteellinen toiminta. Se ei tarkoita pelkästään itsensä suojaamista vihapuheelta, vaan myös vihapuheen kitkemistä sosiaalisesta mediasta:

Kolmas aspekti on tämmöinen kansalaistaso, että meidän kaikkien, jotka on tästä asiasta tietoisia ja huolestuneita, niin täytyy omassa toiminnassaan antaa sen näkyä. Että niille, jotka toimii, joiden voi uskoa toimivan hyvässä uskossa, niin niille jutellaan nätisti ja kunnioittavasti silloinkin, kun omat tunteet saattaa vähän kuohahtaa, eikä lähdetä tappelemaan keskenämme, vaan siten eristetään se vihapuhejengi omaan kuplaansa. Mä oon ruvennut ihan järjestelmällisesti esim. tuolla Twitterissä (...) blokkamaan näitä trollitilejä. Niille on ihan turha antaa sitä alustaa (...) että blokkiin vaan, ja sitä kautta niiltä se happi pois ympäriltä, ja suosittelen sitä kaikille nykyään.

Meillä on siis satoja ihmisiä, jotka tämmöistä individuaalimityötä tekee, josta ei puhuta missään mitään. Ne käy keskusteluja, ne käy kommentoimassa, ne käy huomauttamassa, ne koittaa argumentoida.

Toisaalta haastatellut kuvaavat myös tekijöihin kohdistamiaan toimenpiteitä. Seuraavan haastatellun tapauksessa omatoimisuus vihapuheen tekijöiden suhteen perustelee sitä, että hän ei ole koskaan tehnyt rikosilmoituksia itse kohtaamastaan vihapuheesta, vaikka on tehnyt niitä niiden maahanmuuttajataustaisten yksityishenkilöiden ja poliitikkojen puolesta, joiden puolustamisen tähden on myös joutunut vihapuheen kohteeksi.

Mulla on hirveen selkeä linja, että mä heitän mun sivuilta ulos nämä tyypit, ja sit jos mulle lähettää tällösiä juttuja, niin mä toimin. Mä luulen, että se aika nopeesti kiiri, että en vaan deletoinut tai estänyt, vaan että mä sitten... Mä en oo yhtään rikosilmoitusta tehny.

Ja kaikki nämä suomalaiset, me suomalaiset naiset, olemme rampanneet poliisiasemilla näiden ihmisten tukena, kun viranomaiset tai vastaanottokeskusten väki ei ole. Ja sitten (on) tullut tämä vihapuhe päälle (...). Sä teet asioita, mitkä on ihmisoikeuksien kannalta tärkeitä ja autat, koska viranomaiset ei, se ei kuulu niiden tehtäviin, tai ne ei viitsi, tai ei löydy oikeusavustajaa, tai vastaanottokeskus ei viitsi, ja sen lisäksi sitten tulee aina tää, että sitten olet sitä ja tätä.

Haastateltava kuvailee puolueen sisäiseen vertaistoimintaan perustuvaa toimintatapaansa, jonka tarkoituksena on auttaa kollegoja näiden kohdatessa vihapuhetta muistuttamalla vihapuheen lähettäjiä heidän vastuustaan:

Meillä on (...) erilaisia verkostoja, jotka tukee toisiaan ja kerää esimerkiksi tietoja siitä, jos jonkun kimppuun on käyty. Niin oon itse ollut esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, (että) kun tuttavalle lähetettiin raiskaustoivotus, niin menin sanomaan sen miehen sivulle, että laitoit sitten ystäväni sivulle tällaisen toivon, että oletko ihan nyt sitä mieltä. Että semmoista vertaistukea koitettiin tehdä, että voidaan heti puuttua puolittuntemattomien tai jopa tuntemattomien kohdalla, että otetaan yhteyttä, että oletko todella tätä mieltä.

Haastatteluissa käy ilmi, että vihapuheen kanssa tekemisiin joutuminen ei välttämättä lamaannuta, vaan voi myös aktivoida toimintaan. Tämä on yksi syy siihen, että emme käytä tässä raportissa käsitettä vihapuheen "uhri", vaan puhumme mieluummin kohteista. Yksilön omaa toimintaa korostava lähestymistapa ei kuitenkaan yksin riitä, sillä kyse on laajemmasta ilmiöstä, joka on tehtävä julkisuudessa näkyväksi, jotta siihen voidaan puuttua.

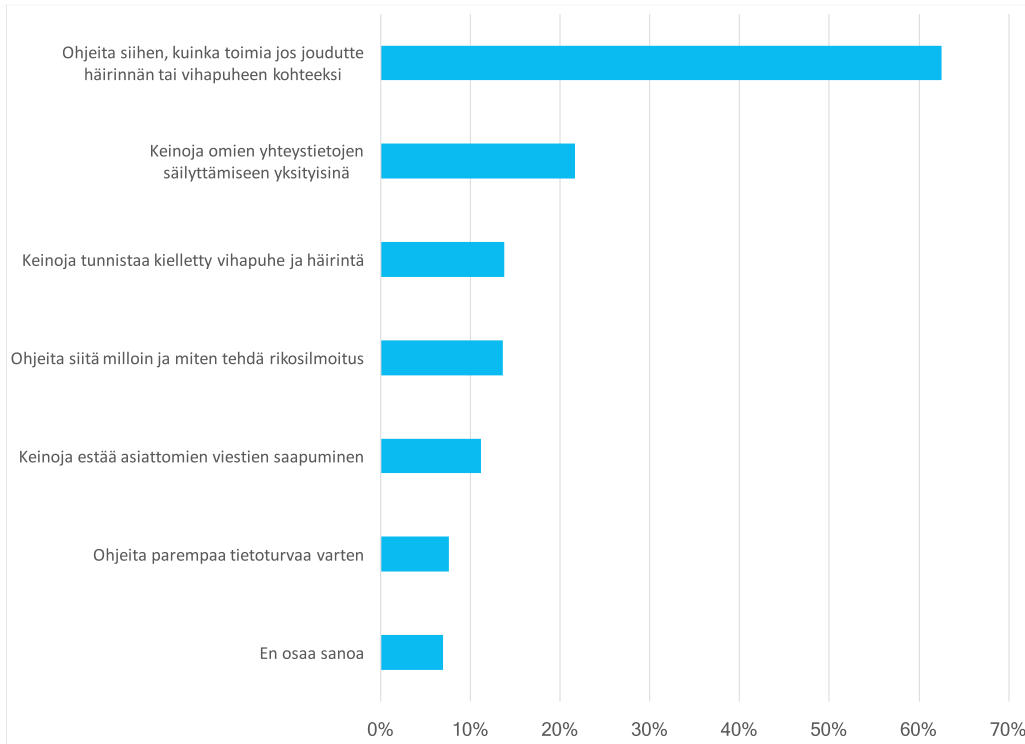
Monilla tutkimukseen osallistuneilla omatoiminen vihapuheeseen vastaaminen liittyy vihapuheen kohteisiin itseensä. Avovastauksissa puhutaan usein sietokyvyn kehittämisestä: ”kuoren kovettaminen, henkinen kantti, että asiat mene ns. ihon alle”, neuvoo kunnanvaltuutettu. Eduskunnasta käsin vastannut taas toteaa: ”Ammatinvalinnan varjopuolia - se täytyy kestää, mitä ei voi estää”. Useat kuvaavat sietokyvyn kasvavan vasta kokemuksen myötä. Riskiryhmässä ovat siten herkemmat ja vasta uraansa aloittavat päättäjät, etenkin kun vihapuhe on digitalisoitumisen myötä kasvanut määrällisesti ja tullut laadullisesti rajummaksi.

Lähes 50 vuoden kokemuksella kuntapolitiikassa toimimisesta ja pitkän yliopistotyöuran pohjalta koen olevani niin vahvoilla häirinnän ja vihapuheen suhteen, etten koe enää mitään tukea tarpeelliseksi. On hyvä, että nyt häirintä nostettu selkeästi esiin, sen voivat useimmat nyt tunnistaa ja ymmärtää että eivät itse ole häirinnän aiheuttajia. Ja että jokaisen, joka häirintää kohtaa, on tartuttava siihen ja vietävä asia eteenpäin, vaikka se saattaisi aluksi tuntua kiusalliselta ja turhalta. Vihapuhe (kokemusta vain välillisesti) hämmentävää ja ikäiselleni oikeastaan käsittämätöntä.

Vastaajien joukossa on toki paljon myös sellaisia ihmisiä, jotka eivät kaipaa tukea ja vihapuheeseen puuttumista sen enempää itselleen kuin yleisemmin: ”En osaa sanoa kun en ole kokenut mitään” tai ”Ser inget presumtivr behov”. Valtaosan vastaajista perusteella vihapuhe kuitenkin näyttäytyy ilmiönä, jota ”tulee pyrkiä torjumaan kaikin käytettävissä olevin keinoin!”

5.8 Koulutusta ja tiedotusta

Kuva 13. Kuntapäättäjien arvio siitä minkälainen vihapuheeseen liittyvä koulutus tai ohjeistus olisi heille hyödyllistä (n=1099)

Kuvassa on otettu huomioon kaikkien kuntapäättäjien vastaukset (riippumatta siitä onko heillä henkilökohtaisia kokemuksia vihapuheesta).

Kysyimme kyselyssä myös, minkälaisen koulutuksen tai ohjeistuksen he kokevat kaikkein hyödyllisimpänä. Vastauksissa toimintaohjeet vihapuhetapauksia varten erottuivat selkeästi hyödyllisimpänä vaihtoehtona.

Erityisesti eduskunnan ja kuntien selkeät toimintaohjeet koettiin hyödylliseksi. Toivottiin muun muassa: "kaikille luottamushenkilöille aina kauden alussa tietopaketti(a), mitä häirintä ja vihapuhe on, mitä tarkoittaa", ja "malli(a) miten menetellä esim. valtuutettujen kokemaan häirintää tai vihapuhetta varten". Vastauksissa oli myös pidempiä selvityksiä ja perusteluita juuri luottamushenkilöiden yhteiskouluttamisen tärkeydestä:

Työyhteisön yhteiskoulutus olisi mielestäni hyvä, silloin tuettaisiin toinen toistamme ja kaikkien turvallisuus lisääntyisi, usein nämä ovat kuitenkin sellaisia henkilöön käyviä tilanteita, joita itsekseen itkeskellään, että miten olen näin

huono... Voi myös olla, että asian ymmärtäisi paremmin toisen kannalta, jos koko henkilöstöllä olisi sama ohjeistus. Nykyisin valtuutetut kokevat suoraan painostusta huomattavasti enemmän kuin 10 v. sitten kun itse olin valtuutuksessa. Jännä että uhkakoulutuksissa aika usein lähdetään itsepuolustuksen taidoista, ite en ole koskaan kerennyt tekemään yhtään mitään, jos joku heittelee tavaroita tai hyökkää päälle. Uskon että puhumalla pitäisi selvittää, hyökkääjällä on aina etu tilanteessa, kun yllättää.

Koulutuksen korostaminen saattaa viitata siihen, että vihapuhe nähdään henkilökohtaisena ongelmana, ilmiö yksilöllistetään, vaikka vihapuhe pyrkii nimenomaan vaikuttamaan päättäjiin yleisellä poliittisella tasolla. Toisaalta useissa avovastauksissa sekä haastatteluissa peräänkuulutetaan suvaitsevaisuutta ja asennekasvatusta, jolloin myös yhteiskunnallisen keskustelun merkitys korostuu. Useat korostavat tällöin yksilöiden omaa keskusteluun osallistumisen tapaa:

Yleinen mielipide tulisi saada laajasti sivistyneelle tasolle toisen kunnioittamisessa ja viestinnässä samat arvot. Eri mieltä voidaan olla mutta tulisi ottaa selvää asioista ennen kuin huudellaan mediassa varmoina mielipiteinä.

Ihmisten keskinäisen vuoropuhelun kääntäminen vihapuheesta tai uhkailusta keskinäiseksi asiakeskeiseksi ajatustenvaihdoksi keskustellen.

5.9 Vihapuheen selkeä määrittely

Haastatteluissa korostetaan vihapuheen ja sen rajojen selkeän määrittelyn merkitystä ja päättäjien kouluttamista sen tunnistamisessa. Rajojen määrittely voisi tapahtua yhtäältä selkeyttämällä sitä, minkälainen puhe on rikosoikeudellisesti rangaistavaa. Toisaalta tutkimukseen osallistuneet kaipaavat keskusteluja ja ohjeita siitä, minkälainen puhe tai kritiikki ei ole asiallista, vaikka se ei olisikaan laissa kiellettyä - mitä siis ei tarvitse hyväksyä normaaliin poliittiseen keskusteluun muka kuuluvana. Tällaisten ohjeiden myötä vihapuheen kitkeminen istuntosaleista ja niiden ulkopuolelta helpottuisi:

Mun mielestä meidän pitäisi olla jo lainsäädännöllisesti määrittelemässä, mitä vihapuhe konkreettisesti on, koska sitä peräänkuulutetaan istuntosaleissa ja muualla. Sehän on ihan selvää, että ette te voi kritisoida (ketään) vihapuheesta, kun te ette itse osaa edes määritellä selkeästi, että mitä sillä tarkoitetaan.

Se (...) vihapuheen skaala ja kirjo niin valtavan laaja, että siinä (on) aina se tulkinnanvaraisuus, että milloin kriteerit täyttyy, ja milloin se on sellaista, että

siihen puututaan, (jolloin) se (puuttuminen) ei ole käytännössä kollektiivisesti helppoa.

Vihapuheen hahmottaminen vihapuheeksi on alkuvaiheessa vaikeaa, itsellä menee aikaa, ennenkuin tajuaa olleensa rikollisen toiminnan kohteena. Heti alkuun apu olisi tarpeen. Yleinen tiedottaminen auttaa pitkällä tähtäimellä yleiseen mielialaan siitä, minkälainen kritiikki on vihapuhetta, mikä oikeanlaista kritiikkiä.

Vihapuheen selvärajaista määrittelyä toivovat myös lukuisat kyselyyn vastanneet. Keskustelu palautuu myös julkisuudessa usein vihapuheen määritelmiin ja sananvapauteen. Avovastauksissa todetaan, että "häirintä- ja vihapuhetulkinnossa paljon epäselvyyksiä ja asiakokonaisuuden tuntemattomuutta" tai että lakia tuntevan näkökulmasta "vihapuhe-määritelmä on ongelmallinen ja julkisuudessa melko yksipuolisesti määritelty/ymmärretty". Useat kyselyyn vastanneet sanoivat myös kokevansa, että vihapuheeseen ja häirintään liittyvä lainsäädäntö suojaa Perussuomalaisten kannattajia heikommin.

Mikä nykyään luetaan vihapuheeksi? Jos arvostelee vasemmistopolitiikkaa tai islaminuskoisia ihmisiä, se on selvää vihapuhetta, mutta samalla Suomalaisia saa ihan vapaasti haukkua ja moralisoida, sama koskee seksuaalivähemmistöjä.

Perussuomalaisia haukutaan kaiken aikaa natseiksi ja rasisteiksi, syyttä, vain koska haluamme elää turvallisessa Suomessa. Tämä on väärin. Me joudumme jatkuvan vihapuheen ja uhkailujen kohteeksi, eikä kukaan tee asialle näin päin sen ollessa, yhtään mitään.

Tämänkaltaiset näkemykset jäävät kyselyssä ja haastatteluissa vähäisempään rooliin. Useimmat tiedostavat vihapuheen vaikutuksen ja kaikkinaisen tuomittavuuden ja näkevät sen suhteen sananvapauteen toisin. Eräs eduskuntaryhmien kyselyyn vastannut kiteyttää: "Sananvapauden käyttö edellyttää vastuuta. Ennemmin tai myöhemmin sen rajoja venyttävät joutuvat vastuuseen."

6 Päättäjiin kohdistuvat vihamieliset viestit sosiaalisessa mediassa

Kyselyn ja haastattelujen lisäksi kävimme poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivää vihapuhetta kartoittaessamme läpi päättäjiin sosiaalisessa mediassa kohdistettuja viestejä. Tarkoituksena oli arvioida vihamielisten viestien yleisyyttä julkisessa poliittisessa keskustelussa sekä ymmärtää, kenelle vihamielisiä viestejä kohdistetaan ja minkä vuoksi. Valitsimme sosiaalisen median alustoista tarkastelun kohteeksi Twitterin. Syynä tälle valinnalle oli, että Twitteristä on mahdollista tunnistaa päättäjiin kohdistetut viestit luotettavasti. Twitter ei ole käyttäjämääriltään Suomen suurin sosiaalisen median alusta, mutta päättäjät ja poliitikot käyttävät alustaa melko paljon. Twitteriä on kutsuttu ns. eliittimediaksi (Isotalus et al. 2018). Sitä käyttävät erityisesti päättäjät, poliitikot ja toimittajat siinä missä esimerkiksi Facebook on selkeämmin ”kaiken kansan” some-kanava.

Twitter-tutkimuksen toteuttamisen ajanjaksoon (16.3. - 1.8.2019) mahtuivat sekä keväen 2019 eduskuntavaalit että EU-parlamenttivaalit. Sisällytimme tarkasteluun sekä edellisen kauden kansanedustajien ja Suomen EU-parlamenttiedustajien että kumpienkin vuoden 2019 vaalien kaikkien ehdokkaiden Twitter-tilit. Näitä oli yhteensä 1260 kappaletta. Tämän kohderyhmän tutkiminen oli mahdollista, sillä näiden ryhmien Twitter-tunnusten kattavia listoja oli saatavilla vaalikoneista sekä toimittajien keräämänä (mm. FinlandInc:in ja Faktabaarin keräämänä). Esimerkiksi virkamiesten tai kuntapäättäjiin kohdistuvan viestinnän seuraaminen olisi ollut mahdotonta, sillä näiden tunnusten kattava tunnistaminen olisi vaikeaa.

Twitterin rajapintoja hyödyntäen europarlamentaarikoille, kansanedustajille sekä vaaliehdokkaille kohdistetut tweetit kerättiin tietokantaamme välittömästi sen jälkeen kun ne on lähetetty (ennen mahdollista viestien moderaatiota tai poistamista). Aineistoon otettiin mukaan kaikkiin 1260 tiliin kohdistetut viestit (kohdentaminen @tunnus notatiolla), vastaukset näiden tilien lähettämiin viesteihin sekä tweetit, joissa näiden käyttäjien viestejä siteerattiin. Uudelleentweetaukset jätettiin analyysin ulkopuolelle

Yhteensä aineistoa kertyi noin kolmesataa seitsemänkymmentäviisi tuhatta viestiä (laskettuna ilman uudelleentweettauksia). Tavoitteenamme oli selvittää vihamielisten viestien yleisyyttä tässä aineistossa sekä sitä, miten se on jakautunut ja miksi. Aineistonkeruun jälkeen kehitimme keinon suuren viestimäärän luokitteluun.

Sen sijaan, että olisimme pyrkineet tunnistamaan Twitteristä yksinomaan vihapuhetta, päädyimme luokitteluun, joka erottelee uhkaavaa ja halventavaa kielenkäyttöä yleisemmin. Tähän ratkaisuun on useita syitä. Ensinnäkin monien vihapuheen määritelmien soveltaminen luokittelussa olisi monimutkaista ja voisi vaatia esimerkiksi puhujan motiivien tarkkaa arviointia (Vitikka 2014). Toiseksi ilmiselvästi rasistinen tai seksistinen kielenkäyttö on päättäjiin kohdistetuissa julkisissa sosiaalisen median viesteissä suhteellisen harvinaista.

Laajemman määritelmän käyttö voi myös auttaa meitä tunnistamaan kielenkäyttöä, joka voi olla vahingollista ja heikentää poliittisen keskustelun laatua, vaikka se ei täytäkään vihapuheen tunnusmerkkejä. Puhumme siksi ”vihamielisestä puheesta” vihapuheen sijaan. Vihamielisellä puheella tarkoitamme puhetta, joka pyrkii halventamaan tai uhkaamaan joitakin yksilöitä tai ryhmiä.

Luokittelimme viestin vihamieliseksi, jos sillä oli seuraavat kaksi piirrettä:

- Tarkastelimme vain viestejä, jotka sisältävät halventavia nimityksiä tai niin sanottuja ”hälytyssanoja”. Hälytyssanoilla tarkoitamme viestien tunnepitoisuutta ilmaisevia tai vahventavia ilmaisuja, jotka ovat ”karkeita”, eli joiden käyttöön liittyy tiettyjä kulttuurisia rajoitteita (Hjort 2007). Näihin kuuluvat kiro sanat sekä ryhmiä leimaavat sanat. Lista hälytyssanoista löytyy raportin liitteestä numero 5.
- Tunnistimme käyttämämme tietokonemallin avulla, että kyseistä ilmaisua käytetään todennäköisesti päämääränä halventaminen tai uhkaaminen. Suurin osa halventavia sanoja sisältävistä viesteistä ei tosiasiaassa ole vihamielisiä (Bartlett et al. 2014).

Näin tunnistetut viestit ovat vain osa kaikista vihamielisistä viesteistä. Menetelmä viestien tunnistamiseen ei ota mukaan niitä vihamielisiä viestejä, jotka käyttävät arkista kieltä uhkausten tai kiertoilmaisuja uhkausten tai solvausten tekemiseen. Esimerkiksi peitelty uhkaus ”olisi sääli, jos sinulle kävisi jotain” ei sisällä niin sanottua hälytyssanaa. Alla esitetyt arviot vihamielisten viestien määrästä ovat siksi todennäköisesti liian pieniä suhteessa vihamielisten viestien todelliseen määrään.

Tunnistetut vihamieliset viestit eivät läheskään aina riko lakia eivätkä myöskään välttämättä sosiaalisen median alustojen sääntöjä (jotka kyllä kieltävät toisten käyttäjien häirinnän tai uhkailun). Vihamielinen viestintä on kuitenkin omiaan vähentämään muiden halua osallistua keskusteluun. Kuten kyselyn tuloksista näkyy, vihamielisillä verkkoviesteillä voi olla selviä kielteisiä vaikutuksia niiden vastaanottajien sekä yleiseen keskusteluilmapiiiriin. On myös huomattava, että vaikka jollekin päättäjälle lähetetty

viesti sisältää halventavaa kielenkäyttöä, se ei välttämättä pyri halventamaan kyseistä päättäjää, vaan sen sisältö voi käsitellä toista yksilöä tai ryhmää.

Kuva 14. Esimerkkejä luokitelluista viesteistä

Ylärivillä olevat kaksi viestiä luokitellaan vihamieliseksi. Alarivillä olevat viestit sisältävät hälytysanoja mutta eivät ole loukkaavia tai uhkaavia, joten niitä ei luokiteltu vihamielisiksi.

6.1 Vihamielisten viestien yleisyys

Määrittelemme tässä yhteydessä poliitikoiksi kaikki ihmiset, jotka olivat vuoden 2019 eduskunta- ja eurovaaleissa ehdolla tai toimivat kansanedustajina tai europarlamentin edustajina joko edellisellä tai vuonna 2019 alkavalla kaudella. Vuoden 2019 eduskuntavaalien alla ehdokkaille ja istuville poliitikoille kohdistettiin parhaimmillaan noin 5000 viestiä. Tyypillisenä päivänä vaalien jälkeen samoille tunnuksille lähetettiin hieman yli 2500 julkista viestiä Twitterissä. Käyttämämme luokittelumenetelmän mukaan vihamielisten viestien osuus näistä julkisista viesteistä oli hieman alle 2 prosenttia, mikä tarkoittaa noin 50 viestiä päivässä. Tämä määrä on hieman vähemmän tai suurin piirtein sen verran kuin mitä muiden maiden poliittisen häirinnän tutkimuksessa on löydetty (Greenwood et al. 2019).

Määrällisesti luokitteluumme sisältyvä vihamielinen viestintä on suhteellisen pieni. Suomalaisessa sosiaalisen median poliittisessä keskustelussa selvästi uhkaava tai halventava kielenkäyttö on tällä perusteella suhteellisen harvinaista, mutta kuitenkin selvästi havaittavissa. On kuitenkin huomioitava, että käyttämämme määrittely on rajaukseltaan melko tiukka, eikä se siten sisällä kaikkia mahdollisia vihamielisiä viestejä.

Suhteellisen pieni määrä vihamielisiä viestejä kertoo myös siitä, että suomalainen poliittinen keskustelu Twitterissä on sävyltään melko rakentavaa. Halventavien ilmaisujen käyttö ei ole valtavirtaistunut osaksi jokapäiväistä poliittista keskustelua. On kuitenkin otettava huomioon, että aineistona käytettiin yksinomaan julkisia viestejä Twitterissä, ja tiettyihin henkilöihin kohdistettujen vihamielisten viestien määrä on suuri.

Vihamielisten viestien osuus vaihtelee Twitterissä päivittäin. Aineistosta erottuu joitakin päiviä, joina vihamielisten viestien osuus on poikkeuksellisen suuri. Tällaiset päivät liittyvät usein joihinkin runsaasti näkyvyyttä saaneisiin tapahtumiin, jotka synnyttävät keskustelua sosiaalisessa mediassa ja saavat ihmiset lähettämään yksittäisiä vihamielisiä viestejä poliitikoille.

Yksi tällainen päivä oli 10.6.2019. Silloin tuore kansanedustaja Iiris Suomela kertoi eduskunnassa kohtaamastaan seksismistä. Suomela esitti kantansa ensin Twitterissä. Viestistä sekä siihen liittyvästä keskustelusta raportoitiin myös sanomalehdissä. Tweettinsä jälkeen Suomela joutui kymmenten vihamielisten viestien kohteeksi. Myös Suomelan kantaa kyseenalaistaneita kansanedustajia kohtaan hyökättiin. Kyseinen päivä erottuu aineistosta päivänä, jolloin vihamielisten viestien määrä oli noin kaksinkertainen tyypilliseen päivään nähden. Toinen poikkeuksellisen paljon häirintää synnyttänyt tapahtuma oli Abdirahim Husseinin heinäkuussa 2019 esittämä näkemys perussuomalaisten rasistisuudesta. Tämäkin viesti synnytti kymmeniä uhkauksia. Myös tavanomaisemmat poliittiset tapahtumat, kuten Antti Rinteen hallitusneuvottelujen käynnistyminen toukokuussa 2019, synnytti paljon pääministeriin kohdistuvaa vihamielistä viestintää.

Vaikka kevään 2019 eduskuntavaaleja edeltävä viikko oli poikkeuksellisen aktiivista aikaa Suomen poliittisessa Twitterissä, ei tällöinkään esiintynyt poikkeuksellisen paljon vihamielistä viestintää. Vaalit itsessään eivät siis näytä laukaisevan vihamielistä viestintää, vaan se tapahtuu useammin jonkin mediatapahtuman seurauksena. Kun jotakin pahaa tai järkyttävää tapahtuu, poliitikot ovat helppoja maalitauluja, joihin kohdistaa epävarmuutta, pelkoa ja vihaa.

6.1.1 Yksittäisten poliitikkojen väliset erot

Twitter-aineistomme muodostuu tarkastelujakson aikana kaikkien eduskunta- ja eurovaaliehdokkaiden sekä edellisen kauden edustajien Twitter-tileihin kohdistuneista viesteistä. Tarkastelimme ainoastaan niitä tilejä, jotka olivat aktiivisia Twitterissä. Laskeimme tilit aktiiviseksi, jos niihin on kohdistettu tarkastelujaksona vähintään 50 viestiä.

Käyttämämme luokittelumenetelmä ei ole niin tarkka, että se mahdollistaisi yksittäisten henkilöiden vastaanottaman vihamielisen häirinnän määrän täsmällisen vertailun. Siksi emme tässä raportoi yksittäisten henkilöiden kohtaamien vihamielisten viestien lukumäärää. Menetelmä on kuitenkin riittävän tarkka sen tarkastelemiseksi, onko tietty henkilö kohdannut suuren tai merkittävän määrän vihamielisiä viestejä. Katsomme, että henkilö on vastaanottanut *suuren määrän* vihamielistä viestintää, jos hän on menetelmämme mukaan vastaanottanut 100 vihamielistä viestiä tarkastelun ajanjaksona. Vastaavasti vähintään 20 vihamielistä viestiä vastaanottaneiden katsomme vastaanotaneen *merkittävän* määrän vihamielistä viestintää.

Yhteensä kaudella 2015 - 2019 toimineista ja kaudella 2019 aloittaneista kansanedustajista aktiivisia Twitterissä oli 133 henkilöä. Keskimäärin kansanedustajat kohtasivat 30 vihamielistä viestiä tarkastelujaksona (mediaaniluku 8). Vihamielisistä viesteistä merkittävä osa kuitenkin kohdistuu suhteellisen pieneen kansanedustajien joukkoon. Kolmeenkymmeneen yhdeksään kansanedustajaan kohdistui merkittävä määrä vihamielistä viestintää (enemmän kuin 20 vihamielistä viestiä). Yhteensä näiden 39 kansanedustajien vastaanottamat viestit käsittivät noin 85 prosenttia kaikista kansanedustajiin kohdistetuista vihamielisistä viesteistä. Kansanedustajista kaksitoista vastaanotti tarkastelujaksona suuren määrän vihamielisiä viestejä (yli 100 kappaletta). Pelkästään näiden 12 kansanedustajan vastaanottamat viestit vastaavat hieman yli puolta kaikista vihamielisistä viesteistä.

Odotetusti kansanedustajina jo toimineisiin kohdistettiin lukumääräisesti enemmän vihamielisiä viestejä kuin ehdokkasiin yleensä. Kuitenkin ehdokkaiden joukossa oli melko paljon henkilöitä, jotka kohtasivat vihamielistä häirintää Twitterissä. Aktiivisia eduskuntapuolueiden ehdokkaita oli Twitterissä 346 (mukaan lukien edustajiksi valitut ehdokkaat). Näistä 57 kohtasi merkittävän määrän vihamielistä viestintää (vähintään 20 vihamielistä viestiä).

Tarkastelemme tässä merkittävän määrän vihamielisiä viestejä vastaanottaneita ehdokkaita sekä valittuja edustajia vuoden 2019 vaaleista. Mainitsemme nämä henkilöt nimeltä, koska uskomme, että se voi auttaa lukijoita ymmärtämään minkälaiset ihmiset usein joutuvat häirinnän kohteeksi. Taulukossa 6 ovat merkittynä poliitikot, joille lähetettiin merkittävä määrä vihamielisiä viestejä tarkastelujaksona. Poliitikot, joihin kohdistettiin suuri määrä (yli 100) vihamielisiä viestejä on merkitty tummennettuna.

Taulukko 6. Merkittävän tai suuren määrän (tummennettuna) vihamielisiä viestejä Twitterissä tarkastelujaksona vastaanottaneet poliitikot

Tere Sammallahti	KOK	Päivi Räsänen	KD	Jussi Halla-Aho	PS
Petteri Orpo	KOK	Li Andersson	VAS	Laura Huhtasaari	PS
Juhana Vartiainen	KOK	Tiia Lehtonen	VAS	Sebastian Tynkkynen	PS
Tuomas Tikkanen	KOK	Veronika Honkasalo	VAS	Jani Mäkelä	PS
Kai Mykkänen	KOK	Paavo Arhinmäki	VAS	Riikka Purra	PS
Timo Heinonen	KOK	Suldaan Said Ahmed	VAS	Ville Tavio	PS
Alexander Stubb	KOK	Anna Kontula	VAS	Olli Kotro	PS
Sanni Grahn-Laasonen	KOK	Markus Ojala	VAS	Veikko Vallin	PS
Atte Kaleva	KOK	Maria Ohisalo	VIHR	Laura Korpinen	PS
Henna Virkkunen	KOK	Iiris Suomela	VIHR	Teemu Lahtinen	PS
Elina Lepomäki	KOK	Oula Silvennoinen	VIHR	Simo Grönroos	PS
Antti Hakkanen	KOK	Pekka Haavisto	VIHR	Abdiraham Hussein	SDP
Petri Sarvamaa	KOK	Mikki Kauste	VIHR	Antti Rinne	SDP
Arto Satonen	KOK	Emma Kari	VIHR	Mikkel Näkkäläjärvi	SDP
Jocka Träskbäck	KOK	Jyrki Kasvi	VIHR	Sanna Marin	SDP
Mikko Kärnä	KESK	Yanar Ozan	VIHR	Hussein al-Tae	SDP
Juha Sipilä	KESK	Satu Hassi	VIHR	Antti Lindtman	SDP
Antti Kaikkonen	KESK	Ville Niinistö	VIHR	Harry Harkimo	NYT
Lauri Nikula	KESK	Hannele Vestola	VIHR	Sabrina Kaleva	RKP

Merkittävän määrän vihamielisiä viestejä kohdanneista henkilöistä 41 oli miehiä ja 19 naisia. Kaiken kaikkiaan Twitter-seurannassamme miehet vastaanottivat enemmän vihamielisiä viestejä kuin naiset. Tämä poikkeaa kyselymme tuloksista, joiden mukaan naisiin kohdistuu miehiä enemmän vihapuhetta. Vastaavanlaisia tutkimustuloksia poliittisen verkkohäirinnän kohdistumisesta yleisemmin miehiin on saatu myös muissa maissa (Greenwood et al. 2019). Osan tuloksesta voi selittää se, että miehet ovat naisia aktiivisempia Twitterissä: vaikka kaiken kaikkiaan vuoden 2019 vaalien ehdokkailla on yhtä paljon aktiivisia tunnuksia sukupuolesta riippumatta, miehet lähettivät viestejä noin neljänneksen enemmän, ja siis osallistuivat keskusteluihin useammin.

Merkittävästi häirintää kohdanneiden listassa oli eniten kokoomuksen edustajia (15), myös perussuomalaisten (11) sekä vihreiden (11) edustajia oli runsaasti. Perussuomalaisten ehdokkaat ovat jonkin verran harvemmin Twitterissä aktiivisia, joten heidän ehdokkaistaan suurempi osa kohtasi merkittävän määrän vihamielistä viestintää. Vihreiden ehdokkaista puolestaan suurempi osa kuului tähän ryhmään, mikäli vastaanottajien lukumäärän suhteuttaa puolueen ja sen eduskuntaryhmän kokoon. Keskustan ja sosialidemokraattien ehdokkaat joutuivat suhteellisesti harvemmin häirinnän kohteeksi (kuusi sosiaalidemokraattien ja neljä keskustan edustajaa).

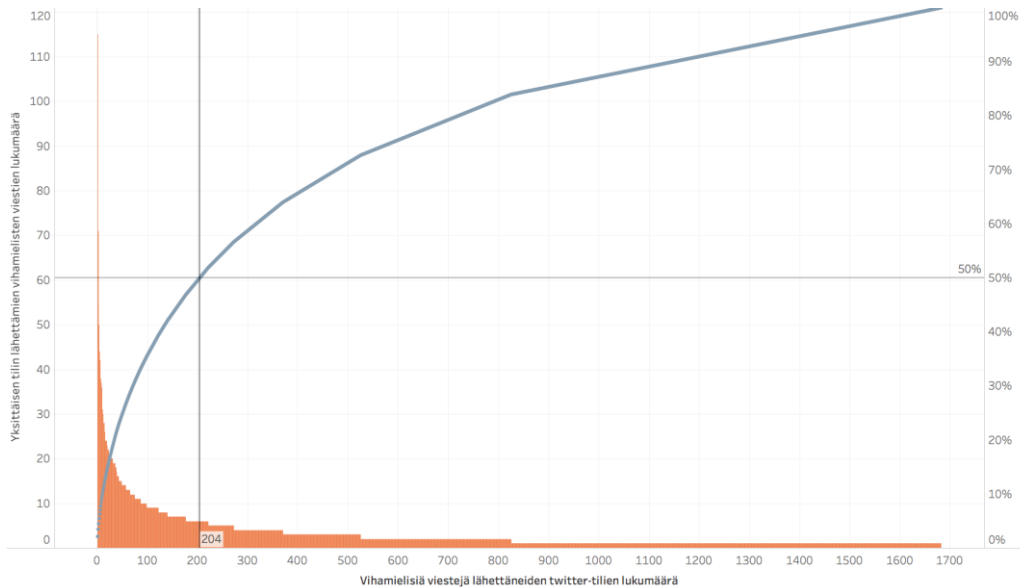
Aktiivisuus sosiaalisessa mediassa näyttää liittyvän vihamielisten viestien kohteeksi joutumiseen: vain harva yli 500 tweettiä tarkastelujakson aikana lähettänyt kansanedustaja *ei kohdannut* merkittävää määrää häirintää. Aktiivisuus sosiaalisessa mediassa ei kuitenkaan näytä olevan edellytys häirinnän kohteeksi joutumiselle. Kaikkein näkyvimmillä paikoilla olevat poliitikot, kuten puoluejohtajat, eivät pääsääntöisesti osallistu vahvasti Twitter-viestintään. Tästä huolimatta kaikki vuoden 2019 vaalien aikaan puoluejohtajana toimineet, lukuunottamatta Sinisten Sampo Terhoa ja RKP:n Anna-Maja Henrikssonia, kohtasivat merkittävän määrän häirintää. Myös maahanmuuttajataustaiset miehet, kuten SDP:n Abdirahim Hussein, Vihreiden Ozan Yanar ja Hussein al-Taee sekä Vasemmistoliiton Suldaan Said Ahmed lähettivät selvästi keskimääräistä vähemmän Twitter-viestejä, mutta kohtasivat merkittävän määrän häirintää. Tulosten pohjalta vaikuttaa siltä, että julkisuudessa esiintyvät maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat joutuvat erityisen helposti häirinnän kohteeksi.

Twitterin omat turvallisuussäännöt kieltävät vihapuheen, häirinnän ja aggressiiviset loukkaukset alustalla. Se ei ole kuitenkaan onnistunut näiden sääntöjen toimeenpanossa, sillä merkittävä osa loukkaavaksi tai uhkaavaksi luokittelemistamme viesteistä on edelleen julkisesti nähtävillä palvelussa (kirjoitushetkellä elokuussa 2019).

6.2 Vihamielisten viestien lähettäjät

Twitter-aineiston pohjalta on mahdollista tarkastella myös sitä, miltä tunnuksilta vihamielisiä viestejä on lähetetty. Nimeämättä yksittäisiä tekijöitä selvitämme seuraavassa, kuinka moni Twitter-tunnus on osallistunut vihamielisten viestien lähettämiseen kohderyhmällemme.

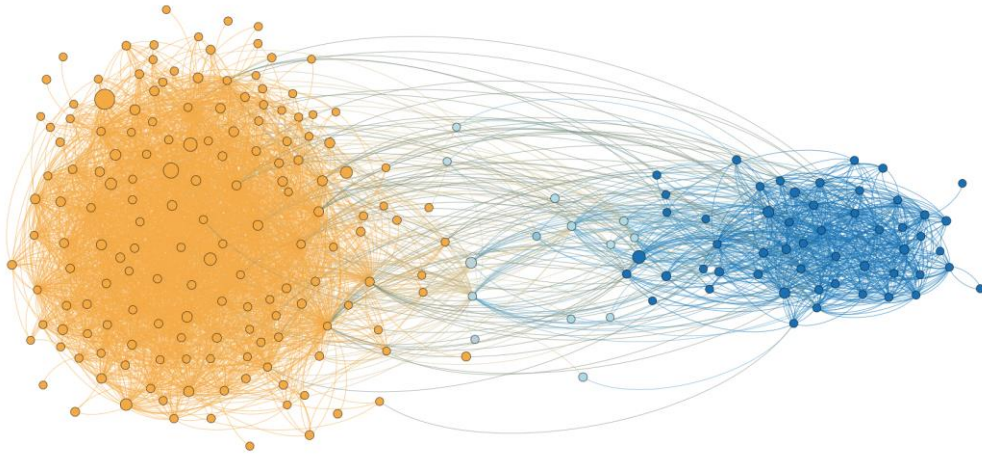
**Kuva 15. Vihamielisten viestien jakauma niitä lähettäneiden Twitter-tun-
nusten kesken**

Yllä olevasta niin sanotusta Pareto-kuviosta (kuva 15) voi nähdä, kuinka vihamieliset viestit ovat jakautuneet eri lähittäjien kesken. Eduskuntapuolueiden poliitikoille lähetettiin tarkastelujaksona noin 5500 vihamielistä viestiä. Vihamielisiä viestejä lähittäneitä tilejä on noin 2200. Jakauma on epätasainen siinä mielessä, että suurin osa näistä tunnuksista on lähettänyt vain yhden tai kaksi vihamielistä viestiä. Sen sijaan suurimmasta määrästä vihamielisiä viestejä vastuussa ollut tunnus oli lähettänyt 115 vihamielistä viestiä tarkastelujaksona. Näin ollen suhteellisen pieni määrä tunnuksia on vastuussa suuresta osuudesta kaikkia päättäjiin kohdistuneita vihamielisiä viestejä. Pareto-kuviosta näkee, että 204 tunnusta on vastuussa puolesta kaikesta edustajiin ja ehdokkasiin kohdistetusta häirinnästä.

6.3 Lähettäjien ryhmittymät

Kuva 16. Vähintään viisi vihamielistä viestiä ehdokkaille tai edustajille lähettäneiden Twitter-tilien verkostot

Solmujen väliset yhteydet ovat seuraussuhteita ja solmun koko vastaa lähetettyjen vihamielisten viestien määrää.

Pieni määrä tunnuksia on vastuussa suuresta määrästä vihamielisiä viestejä. Millä lailla voisimme kuvata tätä tekijöiden joukkoa? Ymmärtääksemme, keitä vihamielisten viestien lähettäjät ovat, käytimme apuvälineenä yksinkertaista verkostoanalyysiä. Verkostoanalyysi tarjoaa sosiaalisen median käyttäjien luokitteluun ja heidän erojensa ymmärtämiseen työkalun, joka perustuu sosiaalisen median tunnusten välisten suhteiden tarkasteluun. Verkostoanalyysissä tunnukset, joilla on paljon yhteyksiä tiettyyn joukkoon toisia tunnuksia, luetaan samaan ryhmään kuuluvaksi. Merkitsimme verkostossa suhteen kahden Twitter-tunnuksen välille, jos yksi näistä seuraa toista. Menetelmä ei luonnollisesti ole aukoton, sillä seuraamiselle Twitterissä voi olla monenlaisia motivaatioita. Tästä huolimatta verkostossa erottuu kaksi eri ryhmää, joiden tulkitseminen on mahdollista.

Verkostoanalyysiin valittiin kaikki Twitter-tunnukset, joiden oli havaittu lähettäneen poliitikoille vähintään viisi vihamielistä viestiä (yhteensä 286 tunnusta). Tutkimuksen ajankohtana 41 kappaletta tunnuksista oli suljettu. Lisäksi 18 tunnuksista ei seurannut ainuttakaan toista tarkasteltavaa tunnusta, joten niitä ei sisällytetty verkostoanalyysiin.

Kuvaan sisällytetyt 227 tunnusta ovat kokonaisuudessaan vastuussa noin puolesta kaikesta poliittikkoihin kohdistuvasta vihamielisestä viestinnästä.

Kuvassa 16 jokainen solmukohta on Twitter-tunnus. Eri tunnusten välillä on yhteys, jos tunnukset seuraavat toisiaan. Kuva on piirretty käyttämällä algoritmia, jossa kukin yksittäistä Twitter-tiliä edustava verkoston solmukohta siirretään lähelle niitä solmujen ryhmittymiä, joihin tunnuksilla on eniten yhteyksiä. Tällä tavalla Twitter-käyttäjistä löytyy kaksi selkeästi erillistä ryhmittymää, jotka on Kuvassa 16 merkitty eri väreillä. Nämä ovat Twitter-tunnusten ryhmittymiä, joilla on paljon yhteyksiä keskenään, mutta hyvin vähän tai ei lainkaan yhteyksiä toiseen ryhmittymään.

Suurempaan ryhmään (kuvaajassa keltainen väri) kuuluu 160 tunnusta. Pienempään ryhmään (kuvassa sininen väri) kuuluu 53 tunnusta. Näiden lisäksi on pieni määrä tunnuksia (14), joilla on joitakin yhteyksiä kumpaankin ryhmään (kuvassa vaaleansininen väri). Keltaisella kuvattu ryhmä on vastuussa noin 75 prosentista niistä kaikista vihamielisistä viesteistä, joiden lähettäjänä ovat verkostossa kuvatut tunnukset.

Politiikasta kiinnostuneiden Twitter-käyttäjien kohdalla on usein havaittavissa, että käyttäjät seuraavat heidän kanssaan samanlaisia arvoja tai poliittisia näkemyksiä ja kavia tunnuksia (Colleoni, Rozza & Arvidsson 2014). Vastaavasti myös suomalaisessa Twitterissä havaitsemamme ryhmittymät ovat luentamme pohjalta helpointa tulkita erilaisen arvopohjan tai poliittisen kannan omaaviksi ryhmiksi. Suurempaa ryhmittymää voi kuvata konservatiiviseksi tai maahanmuuttovastaisen ideologisen suuntauksen seuraajiksi, kun taas oranssi sisältää pääsääntöisesti liberaaleja ja vasemmistolaisesti suuntautuneita henkilöitä. Kumpikaan ryhmittymä ei kuitenkaan edusta mitään yksittäistä arvopohjaa tai poliittista asennetta. Monet käyttäjistä eivät myöskään välttämättä ole sitoutuneita päivänpolitiikkaan tai puolueisiin, vaan kritisoivat usein kaikkia vakiintuneita poliittisia toimijoita.

6.4 Anonyymit ja nimellään esiintyvät käyttäjät

Twitter sallii anonyymien tilien käytön. Verkostoanalyysia varten tarkasteltujen tilien joukossa oli merkittävä määrä tilejä, jotka toimivat ilman nimeä tai muuta henkilöllisyydestä kertovaa tietoa. Tunnistimme yllä kuvatusta verkostosta 53 nimetöntä tiliä. Anonyymien tilien lukumäärä on todennäköisesti suurempi, sillä monet nimiä käyttävät tilit voivat olla pelkästään Twitteriä varten omaksuttuja vaihtoehtoisia henkilöllisyyksiä. Myös merkittävä osa yllä mainitusta 41 suljetusta tunnuksesta oli todennäköisesti anonyymejä. Joissakin harvoissa tapauksissa suljettujen tilien nimet toistavat yksittäistä kaavaa, mikä viittaa siihen, että niiden taustalla on yksittäinen taho. Kaava voi myös auttaa muita trolleja tunnistamaan tilin (Phillips 2015). Anonyymejä tilejä löytyy

kummastakin ryhmittymästä, mutta vasemmiston ja liberaalien ryhmässä niitä on hyvin pieni määrä.

Osa verkostosta löytyvistä anonyymeistä tileistä jakaa sisältöä seuraajilleen oman "aikajanansa" välityksellä. Etenkin konservatiivisen ryhmittymän sisällä jaetaan paljon vähemmistöjä ja pakolaisia leimaavaa sisältöä, joka usein täyttää vihapuheen tunnusmerkit. Pääsääntöisesti kyseiset tunnukset kuitenkin keskittyvät keskusteluihin osallistumiseen ja muille käyttäjille kohdistettujen viestien lähettämiseen. Ne näyttävät siis erikoistuvan nimenomaan keskusteluihin vaikuttamiseen sen sijaan, että ne pyrkisivät levittämään tietoa mahdollisimman suurelle seuraajajoukolle. Tiedon levittämisen sijaan tilien toiminta vaikuttaa pikemminkin Internet-kulttuurille tyypilliseltä leikkisältä "trollaamiselta", jonka tavoitteena voi olla yksinkertaisesti "suvakkien hännäminen". Tästä kertoo myös kyseisten tunnusten suhteellisen pieni seuraajamäärä (mediaani on 239). Merkittävä osa näistä tunnuksista todennäköisesti toimii vaihtoehtoisina "varjotileinä" käyttäjille, jotka haluavat vaikuttaa Twitter-keskustelun kulkuun ilman, että sillä on heille henkilökohtaisia seurauksia.

Anonyymien tilien yleisyys osoittaa, että Twitter-käyttäjien lukumäärästä ei voi vetää suoria johtopäätöksiä vihamielisen viestinnän taustalla olevien ihmisten määrästä. Yksi ja sama henkilö voi olla useamman tilin takana. Aineistostamme on mahdotonta päätellä, onko tilien toiminta jollain lailla järjestäytyntä. On kuitenkin ilmeistä, että tilien toimintaan käytetään huomattava määrä aikaa. Anonyymit tilit ovat pääsääntöisesti toimineet melko lyhyen ajanjakson: miltei puolet niistä on luotu vuonna 2018 tai sen jälkeen. Tästä huolimatta kukin tileistä on lähettänyt keskimäärin yli 10000 viestiä toimintansa aikana ja voi lähettää useita kymmeniä viestejä päivässä. Kyseisten Twitter-tilien toiminnan tavoitteena voi olla luoda sosiaalisen median poliittisiin keskusteluihin vaikutelmaa siitä, että enemmistön näkökulma vastaa heidän esittämäänsä kantaa. Toisaalta tarkoitus voi olla vaikeuttaa maltillisten äänten osallistumista keskusteluun vihamielisen kielenkäytön kautta.

Vihamielisiin viesteihin erikoistuvien tilien suhteellisen lyhyt elinikä sekä poistettujen tilien suuri määrä kertovat myös siitä, että tilien sulkeminen vähentää vihamielistä viestintää vain rajallisesti. Twitteriä vihamieliseen viestintään käyttävät tuntevat alustan toiminnan ja pystyvät ohittamaan tunnusten sulkemisen uhan luomalla nopeasti uusia tunnuksia. On myös syytä huomioida se, miten kyseiset käyttäjät vastaavat yrityksiin sulkea heidät alustoilta: useat vihamielistä viestintää harjoittaneet tunnukset esittivät Twitteristä "bannaamisen" ylpeyden aiheena ja todistusaineistona vakiintuneiden vallankäyttäjien sortotoimista heitä vastaan.

Suurin osa poliitikkoihin kohdistuvasta vihamielisestä viestinnästä näyttää kuitenkin tulevan yksilöiltä, jotka toimivat avoimesti omalla nimellään. Näistä käyttäjistä osa esittäytyy poliittisina aktivisteina, mutta monien tunnukset ja heidän jakamansa sisältö

kertovat myös heidän muista, arkisista kiinnostuksistaan. Samalla he myös lähettävät merkittävän määrän vihamielisiä viestejä poliitikoille.

Verkostoanalyysissä tavalliset yksityishenkilöiden käyttämät tunnukset eivät erotu selkeästi anonyymeistä. Tämä johtuu siitä, että yksityishenkilöiden tilien ja anonyymien tilien välillä on huomattava määrä yhteyksiä: omalla henkilöllisyydellään toimivat käyttäjät usein myös seuraavat anonyymejä tilejä ja toisin päin. Kaiken kaikkiaan on harvinaista, että usein vihamieliseen viestintään osallistuvat tunnukset eivät ole yhteydessä toisiin vastaaviin tunnuksiin ja seuraa niitä. On mahdollista, että verkoston käyttäjät myös kannustavat toisiaan vihamieliseen viestintään, vaikka emme pysty osoittamaan sitä aineistomme perusteella. Kun verkostoon kuuluvat käyttäjät näkevät, keihin muut tunnukset kohdistavat vihamielisiä viestejä, voivat yksittäiset henkilöt valikoitua vihamielisen viestinnän kohteeksi ilman koordinaatiota toimijoiden kesken. Yksittäisten vihaviestien lähettäjät ikään kuin liittoutuvat itseorganisoidusti ja alkavat toimia yhtenä, suurempana vihaa levittävänä voimana. Vihamieliset viestit eivät siten pelkäävät vahingoita vastaanottajaansa. Julkisten viestien kohdalla ne myös vaikuttavat yleisen keskustelun ilmapiiriin ja hyväksytyin puheen rajoihin.

7 Yhteenvedo

Demokratia edellyttää yhdenvertaista mahdollisuutta osallistumiseen sekä elävää ja rakentavaa julkista keskustelua. Ihmisillä pitää olla kohtuulliset mahdollisuudet hakea poliittisiin luottamustehtäviin, kuten kunnanvaltuutetuksi tai kansanedustajaksi, riippumatta heidän yhteiskunnallisesta asemastaan tai taustastaan. Heillä on myös oltava mahdollisuus osallistua julkiseen keskusteluun koskien esimerkiksi julkishallinnon toimenpiteitä tai muita yhteisiä asioita ja sitä kautta vaikuttaa keskustelun suuntaan sekä päätöksenteon tuloksiin. Suomen poliittinen kulttuuri on nojannut vahvaan keskinäiseen luottamukseen sekä konsensuksen hakemiseen. Verrattain pienessä yhteiskunnassa kansalaisten on ollut suhteellisen helppoa olla yhteydessä päätöksentekijöihin. Vaikka päätöksenteko heijastaa valtasuhteita, on Suomen hallinto ollut konsensusuhakuista ja tavoitteena on ollut tuoda kattava joukko eturyhmiä ja sidosryhmiä saman pöydän ääreen (Vesa & Kantola 2016).

Vihapuhe on ihmisiin tai ryhmiin kohdistuvaa leimaavaa, uhkaavaa tai halventavaa käyttäytymistä tai kielenkäyttöä, joka liittyy heidän henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa tai suvaitsemattomuuteen. Pahimmillaan se sulkee ihmisiä politiikan ulkopuolelle ja hankaloittaa tai estää avointa keskustelua ja päätöksentekoa. Se voi vaarantaa tai heikentää demokratian toimintaa silloin, kun se vahingoittaa luottamustehtävissä toimivia tai niihin pyrkiviä. Etenkin usein vihapuheen kohteeksi joutuviin ryhmiin kuuluvat ihmiset saattavat jättää hakeutumatta luottamustehtäviin vihapuheen pelossa. Lisäksi vihapuheella voi olla vaiettava vaikutus. Se estää ihmisiä osallistumasta julkiseen keskusteluun, jos he pelkäävät näkökulmansa tai osallistumisensa johtavan heihin kohdistuvaan häirintään. Se voi vaiettaa kohteitaan tehokkaasti, mutta vihapuheen olemassaolo toimii myös pelotteena niille, jotka eivät ole itse joutuneet sitä kohtaamaan.

Vihapuheen taustalla on monenlaisia tekijöitä. Se myös toimii monin eri tavoin. Ilmiön moninaisuutta havainnollistaa sen jakaminen eri luokkiin. Tutkimuksemme perusteella päättäjien kohtaama vihapuhe voidaan pääsääntöisesti jakaa kolmeen luokkaan:

- **Poliittinen painostus:** Vihapuheen tavoitteena on usein tiettyjen poliittisten ryhmittymien tai näkemysten heikentäminen tai yksittäisten henkilöiden vaiettaminen ja sulkeminen poliittisen päätöksenteon ulkopuolelle. Poliittista painostusta vihapuheen muodossa harrastavat ideologisista syistä toimivat ryhmät, Suomessa etenkin muukalaisvastaiset ryhmittyvät. Vihapuhe kohdistuu erityisesti nuoriin naisiin ja rodullistettuihin eli politiikassa marginaalisessa asemassa oleviin ryhmiin. Painostusta esiintyy myös esimerkiksi paikallispolitiikassa, jossa vihapuheen kaltainen häirintä voi olla vallankäytön keino.

- **Poliittisesta vastakkainasettelusta syntyvä vihapuhe:** Monet haastatellut ja kyselyyn vastanneet päättäjät kokivat puoluesidoksensa olevan syynä sille, että he joutuivat häirinnän kohteeksi. Heidän vastaustensa perusteella Suomen poliittinen kenttä on jakautumassa leireihin, joissa vastapuoleen kohdistuva asiaton puhe tai jopa uhkaava käyttäytyminen voidaan kokea oikeuteksi. Vastakkaista mielipidettä edustaviin kohdistuvan vihapuhe on seuraus vastakkainasettelun kärjistymisestä. Se voi myös johtaa vastakkainasettelun syvenemiseen. Vaikka vihapuhetta tuottavat eri mielipiteitä ja ideologioita edustavat, vastuu siitä ei jakaudu tasaisesti: Twitter-viestien tarkastelun perusteella maahanmuuttovastainen ryhmittymä oli vastuussa suurimmasta osasta päättäjiin kohdistuvaa vihamielistä viestintää.
- **Impulsiivinen häirintä:** Nykyisessä mediaympäristössä kynnyksien mataluus uhkaavien tai loukkaavien viestien lähettämiseen on matala, ja usein ihmiset tuottavat tai jakavat vihapuhetta hetken mielijohteesta. Taustalla voi olla suvaitsemattomuus, muukalaisvihamielisyys, turhautuminen politiikkaan tai vahingonilo. Suunnitelmallinen poliittinen painostus voi joskus perustua siihen, että impulsiivisesti toimivia värvätään osallistumaan vihapuheen levittämiseen.

Päättäjiin kohdistuva vihapuhe on kasvava ongelma

Päättäjät kokevat tutkimuksemme perusteella vihapuhetta yleisesti. Noin kolmannes kuntapäättäjistä ja miltei puolet eduskunnassa työskentelevistä on kohdannut vihapuhetta, joka liittyy heidän luottamus- tai virkatehtäviinsä. Kunnanvaltuutetuista vihapuhetta ovat kokeneet eniten suurissa kaupungeissa toimivat, naiset ja näkyvissä asemassa olevat, kuten kunnanjohtajat ja kunnanhallitusten puheenjohtajat. Riskialttiiden ryhmien kohdalla vihapuhe saa myös vakavampia muotoja: esimerkiksi suurten kaupunkien kunnanvaltuutetuista neljännes oli kohdannut uhkailua tai uhkaavaa käyttäytymistä, jonka taustalla oli suvaitsemattomuus. Haastattelujen ja avovastausten perusteella nuoret naiset ja rodullistetut kokevat muita useammin vakavia uhkauksia.

Julkiset viestit sosiaalisessa mediassa ovat yleisin kanava vihapuheen lähettämiseen ja levittämiseen. Twitter-keskustelujen analyysin perusteella Twitteriä hyvin aktiivisesti käyttäville kansanedustajille lähetetään miltei poikkeuksetta merkittävä määrä halventavia tai uhkaavia viestejä. Näkyvässä asemassa toimiville (kuten puoluejohtajille) sekä rodullistetuille ehdokkaille lähetettiin myös merkittävä määrä vihamielisiä viestejä Twitterissä, riippumatta heidän aktiivisuudestaan.

Sekä kuntapäättäjät että eduskuntavastaajat kokivat vihapuheen olevan kasvussa. Kaksi kolmasosa katsoi vihapuheen julkisessa tilassa lisääntyneen viime vuosina. Miltei yhtä suuri osuus kuntapäättäjistä katsoi myös omassa kunnassaan toimiviin

kohdistuvan enemmän vihapuhetta. Tutkimuksessa tulikin esiin huoli vihapuheeseen tottumattomien uusien ehdokkaiden ja edustajien jaksamisesta.

Vihapuhe vaientaa kohteitaan ja vähentää politiikkaan osallistumista

Vihapuhetta kokeneet kertovat sen vaikuttaneen toimintaansa melko vahvasti. Puolet kuntapäättäjistä kertoi sen vähentäneen heidän luottamustaan tuntemattomiin ihmisiin, ja 42 prosenttia kohdalla halu osallistua julkiseen keskusteluun oli vähentynyt. Joidenkin kohdalla vihapuhe voi myös lisätä motivaatiota, mutta 28 prosenttia kuntapäättäjistä kertoi vihapuheen vähentäneen heidän haluaan osallistua päätöksentekoon. Usea tutkimukseen osallistunut kertoi jättäneensä tai jättävänsä politiikan vihapuheen seurauksena tai harkitsevansa sitä.

Myös pelkkä vihapuheen uhka vaikuttaa poliittiseen osallistumiseen. Neljännes niistä päättäjistä, jotka eivät itse olleet vihapuheen kohteena, kertoi sen uhan vähentäneen haluaan osallistua julkiseen keskusteluun. Useat päättäjät kertoivat pelkäävänsä ”kivytyskampanjaa” somessa. Tulokset osoittavat, että suvaitsemattomuuteen pohjaava häirintä todella vaikuttaa siihen, ketkä osallistuvat julkiseen keskusteluun ja hakevat luottamustehtäviin Suomessa.

Vihapuheen vaikutukset vaihtelevat yksilökohtaisesti

Vihapuheella voi olla vakavia vaikutuksia esimerkiksi ihmisten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, mutta myös päättäjien mahdollisuuksiin ja haluun osallistua poliittiseen päätöksentekoon. Tutkimuksen mukaan yhtenä vedenjakajana on vihapuheen kohdistuminen omiin läheisiin. Päättäjät voivat joissakin tapauksissa hyväksyä itseensä kohdistuvia uhkia, mutta eivät halua asettaa omia läheisiään vaaraan.

Vihapuhe heijastaa poliittisen vastakkainasettelun kärjistymistä

Monet haastattelemamme ja kyselyymme vastanneet poliitikot kokivat puoluesidokseksi olevan syynä sille, että he joutuivat vihapuheen kohteeksi. Tavoitteena ei ollut pelkästään puolueen ajamiin päätöksiin vaikuttaminen, vaan puoluejäsenyys itsessään nähtiin yksilöä leimaavana piirteenä, joka saattoi kirvoittaa vihapuhetta.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että vihapuhe kohdistuu useimmin poliittisen keskustan ulkopuolisten puolueiden jäseniin. Vihreiden ja vasemmistoliiton kuntapäättäjät kohtasivat kyselyn perusteella muita enemmän vihapuhetta. Sosiaalisessa mediassa vihreiden poliitikot olivat yliedustettuina vihamielisiä viestejä vastaanottaneiden joukossa, kun taas SDP:n ja keskustan poliitikkoja oli kohteena verrattain vähän. Analyysimme perusteella kaksi keskenään verkottunutta ryhmittymää oli vastuussa suurimmasta

osasta Twitterissä tapahtuvaa politiikkoihin kohdistuvaa vihamielistä viestintää. Nämä ryhmittymät eivät liittyneet suoraan puolueisiin, mutta edustivat toisilleen vastakkaisia ideologioita suuntauksia, maahanmuuttovastaisuutta ja vasemmisto-liberaalia katsantoa. Suurin (noin 75 %) osa vihamielisestä viestinnästä oli peräisin maahanmuuttovastaisesta ryhmittymästä. Voidaan sanoa, että lisääntyvä vihapuhe heijastaa poliittisen vastakkainasettelun kasvua Suomessa ja voi myös lisätä vastakkainasettelua.

Verkkokeskustelut ovat kuin villi länsi

Kyselyn mukaan kaikkein yleisin media, jossa vihapuhetta kohdattiin, olivat julkiset verkkoviestit etenkin Facebookissa. Facebookissa on monenlaisia erilaisia ryhmiä, joiden moderointikäytännöt ovat kirjavia. Tutkimuksemme perusteella myös Twitterin kaltaisissa tiloissa, joissa uhkaavat viestit ovat selvästi alustojen omia sääntöjä vastaan, sääntöjä rikkovien viestien poistaminen on harvinaista.

Myös muut kuin oikeudelliset toimenpiteet voivat ehkäistä vihapuhetta

Keskeinen vihapuheeseen liittyvä uhka on sen normalisoituminen, valtavirtaistuminen osaksi jokapäiväistä politiikkaa. Tällöin politiikkaan osallistuminen ilman sanallisen tai fyysisen väkivallan uhkaa voi olla vaikeaa. Suomessa ei onneksi vielä olla tässä tilanteessa. Vihapuheen vastaisten toimenpiteiden ja rakentavamman politiikan puolesta tulisi toimia ajoissa ja määrätietoisesti, jotta tällaiseen tilanteeseen ei jouduttaisikaan.

Vihapuheeseen liittyvä julkinen keskustelu on keskittynyt sen kriminalisointiin, mutta tutkimuksemme perusteella myös muut kuin rikoslakiin nojaavat toimenpiteet voivat parantaa tilannetta. Kyselyyn vastanneet nostivat esimerkiksi vihapuheen julkisen tuomitsemisen esille hyödyllisenä keinona vihapuheen torjumisessa. Ehdokkaina tai luottamustehtävissä toimivat olivat usein hankalassa tilanteessa tuen saamisen suhteen. Kaiken kaikkiaan vihapuhe on monimutkainen ilmiö, joka vaatii uudenlaisia toimintatapoja, eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja vastuunottoa päättäjien taholta.

8 Toimenpide-ehdotukset

Vihapuhe on monimutkainen ilmiö, jota ehkäistään ja torjutaan monilla toimenpiteillä (Mäkinen 2019). Tämän selvityksen toimenpide-ehdotuksissa keskitymme ehdotuksiin, jotka perustuvat edellä esitettyihin tutkimustuloksiin ja jotka ovat oleellisia demokratian toteutumisen kannalta.

1. Päättäjien arvojohtajuus ja vihapuheeseen puuttuminen

Päättäjät ovat usein vihapuheen uhreja, mutta heillä on myös tärkeä rooli sen torjumisessa arvojohtajuutensa ja näkyvän asemansa vuoksi. Päättäjillä on usein muita parempi mahdollisuus luoda keskusteluympäristöä, joka ei kannusta vihapuheeseen. Kyselyssämme Suomen kuntapäättäjät ja kansanedustajat sekä näiden avustajat pitävät vihapuheen julkista tuomitsemista kaikkein hyödyllisimpänä yksittäisenä toimenpiteenä. Tämä voisi tarkoittaa ensinnäkin puolueen yhteisiä sitoutumuksia syrjintää ja suvaitsemattomuutta vastaan. Tutkimusta varten haastattelemiemme mukaan yleisten sitoumusten lisäksi olisi tärkeää ilmaista yksittäisissä vihapuhetapauksissa, ettei uhkaava tai leimaava kielenkäyttö ole hyväksyttyä, eli asettua selkeästi kohteen puolelle. Sivustakatsojien ryhtyminen aktiivisiksi toimijoiksi vähentää pelon ilmapiiriä ja tekee selväksi, että vihapuhetta ja väkivaltaista käytöstä tai sillä uhkaamista ei hyväksytä.

Eduskuntapuolueet ovat sitoutuneet rasismiin vastaiseen peruskirjaan. Periaatteellisella tasolla ne ovat sitoutuneet myös puuttumaan vihapuheeseen. Julkishallinnon sekä puolueiden tulisi löytää keinoja, joiden avulla tämä sitoumus muuttuisi toimiviksi käytännöiksi. Puolueet voisivat järjestää vihapuheen kohteeksi joutuneiden ehdokkaiden keskusteluja siitä, millainen julkinen tuki ja vihapuhetta haastava puhe heidän mielestään on rakentavinta. Tätä kautta voitaisiin löytää, kartoittaa ja kehittää yhdessä hyviä toimintatapoja.

2. Selvät hyväksytyyn puheen rajat poliittisen järjestelmän sisälle

Tutkimuksen perusteella häirintä on yleistä poliittisen järjestelmän sisällä ja päätöksentekotilanteissa sekä eduskunnassa että kunnissa. Vihapuhe ei leviä pelkästään digitaalisen median välityksellä, vaan myös istuntosaleissa ja kokouksissa. Miltei puolet vihapuhetta kokeneista kuntapäättäjistä kertoi kokeneensa sitä oman kuntansa luottamustehtävissä toimivien suunnasta. Joskus taustalla on suvaitsemattomuus. Vihapuheen muodon ottavan aggressiivisen kielenkäytön taustalla voi olla myös yritys eristää yksittäisiä henkilöitä päätöksenteosta. Työtilanteissa rikoslaki ei ole mitta sille, minkälainen kielenkäyttö on hyväksyttävää. Kenenkään ei tarvitse työtilanteessa sietää asiatonta arvostelua tai henkilöön käyviä törkeyksiä.

Monet tutkimukseen osallistuneet kuntapäättäjät toivoivat selkeyttä hyväksytyin kielenkäytön rajoihin kuntien sisäisissä keskusteluissa. Yksi vastaaja ehdottaa, että jokainen kuntavaltuustokausi voisi alkaa kunnan johdon kerratessa asiallisen keskustelun säännöt. Näin kunnassa toimivat itse tuntevat säännöt ja tietävät muiden kuulleen ne. Esimerkiksi Kuntaliitto voisi kerätä ja jakaa parhaita toimintatapoja kunnista ja luoda suosituksia kuntien sisäisen vihapuheen torjumiseksi.

Sama koskee eduskuntaa: syksyn 2019 aikana on uutisoitu useista kansanedustajista, joita epäillään vihapuheherätyksistä. Aiemmilta kausilta on tiedossa, että myös eduskunnan istuntosalissa keskustelu saattaa kärjistyä. Vihapuheen tuomitsevaa ohjeistusta tarvittaisiin myös eduskuntaan.

3. Vaaliehdokkaille ja kuntien luottamustehtävissä toimiville selkeämmät vastuutahot ja keinovalikoima

Jos työntekijä joutuu vihapuheen kohteeksi osana työtehtäviään, työnantajan tai toimemksiintajan rooli vihapuheeseen puuttumisessa ja uhrin tukemisessa on keskeinen. Esimerkiksi toimittajilla, tutkijoilla tai virkamiehillä on ainakin periaatteessa oikeus saada apua ja tukea työnantajiltaan, jos he joutuvat uhkailun kohteeksi. Vaaleissa ehdolla olevat tai kunnanvaltuutetut eivät ole työsuhteessa, joten heidän asemansa on haavoittuvampi. Samassa asemassa olevien toimittajien ja tutkijoiden tarpeisiin on jo herätty, mutta päättäjien kohdalla ei ole vielä olemassa selkeää vastuunkantajaa.

Tutkimuksessa haastateltujen eduskuntavaaliehdokkaiden ja kunnanvaltuutettujen näkökulmasta myös vihapuheen kohteille tarjottu tuki ja keinovalikoima olivat joko riittämättömiä tai epäselviä. Poliittikkaan osallistumisen riskien ei tulisi olla yksittäisten ihmisten harteilla. On varmistettava, että politiikkaan riittää tekijöitä, ja että kansalaiset voivat osallistua poliittiseen keskusteluun taustastaan riippumatta. Haastateltavien mukaan puolueiden tulisi selkeyttää ehdokkaille tarjoamia ohjeita ja keinovalikoimaa vihapuheen varalle. Kunnanvaltuutettujen kohdalla vastuunjako tulisi selkeyttää. Sekä ehdokkaille että kunnanvaltuutetuille tulisi kehittää matalan kynnyksen palveluja. Niihin tulisi olla helppo ottaa yhteyttä ja niiden tulisi tarjota tukea myös sellaisissa tapauksissa, joissa uhri ei ole varma oikeuksistaan, tai joissa vihapuhe ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä.

4. Alustojen vastuu vihamielisten viestien poistamisessa ja tilien sulkemisessa

Sosiaalisen median aineistomme tukee aiempia havaintoja siitä, että Twitterin ja Facebookin kaltaiset yritykset eivät järjestelmällisesti valvo alustoillaan omia sääntöjään tai estä niiden vastaisesti toimivia. Esimerkiksi Twitter-aineistossamme oli tuhansia

viestejä, jotka sisälsivät joko ahdistelua tai rasistisia viestejä, ja jotka siten selvästi rikkovat Twitterin omia sääntöjä. Vaikka nämä viestit rikkovat alustojen sääntöjä, niistä suurin osa on edelleen julkisesti nähtävissä. On harvinaista, että viestien lähettäjiille koituu vihamielisestä viestinnästä seuraamuksia.

Tutkimuksessa kävi ilmi myös, että merkittävä osa poliitikoille vihamielisiä viestejä lähettäneistä tileistä oli omalla nimellään toimivien yksittäisten henkilöiden tilejä, eikä esimerkiksi nimettömiä tilejä. Toisin kuin anonyymien tilien kohdalla, omalla nimellä toimiville alustan käyttämällä toimenpiteillä, kuten tilin sulkemisella, voi olla todellinen pelotevaikutus. Jos alustoilla valvottaisiin yhtiöiden omia sääntöjä tehokkaammin, käyttäjille olisi alusta asti selvää, että alustalla ei sallita ahdistelua tai kiihottamista kansanryhmää vastaan, ja että väärinkäytösten johdosta tunnukset poistetaan.

Viranomaisten tulee tehostaa yhteistyötään verkkoalustayritysten kanssa, jotta kielletyn ja rangaistavan vihapuheen poistaminen ja kiellettyä sisältöä levittävien käyttäjien toiminnan estäminen tehostuu. Tässä työssä voidaan käyttää Euroopan komission johdolla kehitettyjä ns. Käytännesääntöjä. Nämä ehdottavat muun muassa, että palveluiden pitää tarjota anonyymi keino ilmoittaa laittomasta sisällöstä, ja päätös laittoman sisällön poistosta tulee tehdä kohtuullisessa ajassa. Toinen askel tähän suuntaan on alustojen moderointikäytäntöjen ja -tilastojen läpinäkyvyyden lisääminen. Se helpotaisi toimittajia ja kansalaisyhteiskuntaa valvomaan, että alustat toteuttavat sääntöjään tasapuolisesti ja käyttävät moderointiin riittävästi resursseja.

5. Poliitiikkaan vaikuttavan vihapuheen näkyväksi tekeminen

Tutkimuksemme kirjallisuuskatsauksessa tuli esiin vihapuheeseen ja viharikoksiin liittyvän systemaattisesti tuotetun tilastotiedon puute. Poliisien tietoon tulee vain pieni osuus kaikista viharikoksista. Lisäksi poliisi käyttää viharikosluokitusta vain suhteellisen pienessä osassa rikosilmoituksista, joissa on viitteitä viharikoksesta (Rauta 2018). Poliisin olisi hyvä kehittää järjestelmällisiä käytäntöjä rikosilmoitusten merkitsemiseen viharikoskoodilla seurannan helpottamiseksi.

Vihapuheen laajuuden ja sen muutoksen ymmärtämiseksi voitaisiin myös kehittää "varjoraportoinnin" käytäntöjä, jotka eivät ole riippuvaisia poliisista tai lakiprosesseista. Kansalaisyhteiskunnan toimijat voisivat kerätä tietoa esimerkiksi tukiprosessien yhteydessä ja käyttää keräämiään havaintoja ilmiön havainnollistamiseen sekä sen kehityksen kuvaamiseen. Eri kansalaisjärjestöt voisivat käynnistää varjoraportointikampanjan vaalien yhteydessä ja kehottaa ehdokkaita kertomaan heihin kohdistuvasta vihapuheesta sekä kokemuksistaan sen vastaanottamisesta.

Lähteet

Aaltonen, M. 2018. Viharikosraportoinnin nykytilanne ja seurannan haasteita. Helsinki: Oikeusministeriö.

Bartlett, J., J. Reffin, N. Rumball, & S. Williamson. 2014. *Anti-Social Media*. London: Demos.

Colleoni, E., A. Rozza, & A. Arvidsson. 2014. "Echo Chamber or Public Sphere? Predicting Political Orientation and Measuring Political Homophily in Twitter Using Big Data." *The Journal of Communication* 64 (2): 317–32.

Collin, P. 2018. Vihapuhe on vuosisatoja vanha ilmiö - Tutkija: Nykypäivän teemat näkyvät vihapuheessa jo keskiajalla. *Yle Uutiset* 30.8.2019, <https://yle.fi/uutiset/3-10429263>.

E2. 2016. "Provokaatioita ja vastakkainasetteluja: Kuka innostuu, kuka vetäytyy?" *E2.fi*, 11.4.2016. <https://e2.fi/publication/12>.

Ebner, J. 2018. "Counter-Creativity." Teoksessa Fielitz, Maik; Thurston, Nick (toim.): *Post-Digital Cultures of the Far Right. Online Actions and Offline Consequences in Europe and the US*. Bielefeld: Transcript.

Feinstein, A. & B. Pavisian. 2017. "The Psychological Wellbeing of Iranian Journalists." Teoksessa *The Assault on Journalism: Building Knowledge to Protect Freedom of Expression*, toim. U. Carlsson & Pöyhtäri, R. Göteborg: Nordicom.

Gelber, K. & L. J. McNamara. 2015. "Evidencing the Harms of Hate Speech." *Social Identities* 22 (3): 324–341.

Greenwood, M., M. Bakir, G. Gorrell, X. Song, I. Roberts & K. Bontcheva. 2019. "Online Abuse of UK MPs from 2015 to 2019." Preprint arXiv: 1904. 11230. <https://arxiv.org/abs/1904.11230>.

Hawdon, J., A. Oksanen & P. Räsänen. 2015. "Online Extremism and Online Hate. Exposure Among Adolescents and Young Adults in Four Nations." *Nordicom-Information*, 3-4: 29–37.

Hiltunen, I. 2018. "Experiences of External Interference Among Finnish Journalists: Prevalence, Methods and Implications." *Nordicom Review*, 1: 1–19.

- Hiltunen, I. 2017. "Painostuksen monet muodot." *Journalisti* 6 (19). <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/7/painostuksen-monet-muodot/>.
- Hjort, M. 2007. "Kirosana vai voimasana ja muita karkeita terminologisia pohdintoja." *Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisyyden tutkijaryhmän julkaisuja*, no. 34: 63–75.
- Hämeen Sanomat. 2015. "Vihapuhe kohdistuu kuntapäätäjiin." *Hämeen Sanomat*. April 9, 2015. <https://www.hameensanomat.fi/uutiset/vihapuhe-kohdistuu-kuntapaattajiin-160264/>.
- IPI. 2018. "Online Attacks on Journalists in Finland: Overview and Best Newsroom Practices." International Press Institute. <https://ipi.media/countering-online-harassment-in-newsrooms-finland/>. Luettu 10.89.2019.
- Isotalus, P. J. Jussila & J. Matikainen, toim. 2018. *Twitter viestintänä - Ilmiöt ja verkostot*. Vastapaino: Tampere.
- Kaakinen, M., A. Oksanen & P. Räsänen. 2018. "Did the Risk of Exposure to Online Hate Increase after the November 2015 Paris Attacks? A Group Relations Approach." *Computers in Human Behavior*, no. 78: 90–97.
- Kaakinen, M., P. Räsänen, M. Näsi, J. Minkkinen, T. Keipi, & A. Oksanen. 2018. "Social Capital and Online Hate Production: A Four Country Survey." *Crime, Law, and Social Change* 69 (1): 25–39.
- Korhonen, N., L. Jauhola, O. Oosi, and H. P. Huttunen. 2016. "Usein joutuu miettimään, miten pitäisi olla ja minne olla menemättä". *Selvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri väestöryhmiin.* Oikeusministeriön julkaisu, no. 7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-496-9>.
- Lakimiesliitto. 2019. "Lakimiesliitto vaatii järeitä toimia oikeudenhoidon ammattilaisten suojaamiseksi vainoamiselta." *Suomen Lakimiesliitto*, 21.05.2019. <https://www.lakimiesliitto.fi/uutiset/lakimiesliitto-vaatii-jareita-toimia-oikeudenhoidon-ammattilaisten-suojaamiseksi-vainoamiselta/>.
- Mäki, M. 2019. "Milloin poliitikko saa estää seuraajia Twitterissä? Turhan herkkä blokisormi kärjistää keskustelua ja synnyttää somekuplia." *YLE Uutiset*, 13.7.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10874869>.

Mäkinen, K. 2019. "Sanat ovat tekoja: Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen." Sisäministeriön julkaisuja 2019, no. 23. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161613>.

Nieminen, M. 2018. "Uhkaillaan heti, jos joku ei saa esitystään läpi" – Heidi Rämö on todistanut läheltä päätöksenteon toimintakulttuurin muutosta." Kuntalehti, 8.11.2018. <https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteoko/uhkaillaan-heti-jos-joku-ei-saa-esitysta-an-lapi-heidi-ramo-on-todistanut-lahelta-paatoksenteon-toimintakulttuurin-muutosta/>.

E. Noelle-Neumann. 1977. "Turbulences in the Climate of Opinion: Methodological Applications of the Spiral of Silence Theory." *Public opinion quarterly*, 2: 143–158.

Nokso-Koivisto, I. 2019. Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa vuosina 2014–2018. USKOT-foorumi RY.

M. Näsi, P. Räsänen, J. Hawdon, E. Holkeri & A. Oksanen. 2015. "Exposure to Online Hate Material and Social Trust among Finnish Youth." *Information Technology & People* 3, 607 - 622.

Ollus, N., M. Tanskanen, P. Honkatukia & H. Kainulainen. 2019. "Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot." Teoksessa *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon – analyyseja tasa-arvobarometrista 2017*, toimittaneet M. Teräsaho & J. Närvi, 32–56. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL): Raportti 6/2019.

Palonen, E. & T. Saresma. 2019. "Kansallinen ja ylijäräinen populismi: eliitinvastaisuutta, anti-intellektuellismia, EU-kriittisyyttä ja naisvihaa." Teoksessa *Vapiseva Eurooppa: Mitä seuraa eurooppalaisen politiikan kaaoksesta*, toimittaneet Antti Ronkainen & Juri Mykkänen, 111–125. Tampere: Vastapaino.

Papacharissi, Z. 2004. "Democracy Online: Civility, Politeness and the Democratic Potential of Online Political Discussion Groups." *New Media & Society* 6 (2): 259–283.

Parekh, B. 2012. "Is there a case for Banning Hate Speech?" *Public Policy Research* 12 (4): 213–223. doi: 10.1111/j.1070-3535.2005.00405.x.

Pariser, E. 2011. *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. New York: Penguin Press.

Pekola-Sjöblom, M. & J. Airaksinen. 2018. "Häirintä ja uhkailu kuntajohtajien työssä." Kuntaliiton julkaisusarja Uutta kunnista, no. 13.

- Petäjä, J. 2016. "Vihapuhe tukkii monen tutkijan suun." Helsingin Sanomat, 18.2.2016.
- Phillips, W. 2015. *This is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship Between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge: MIT Press.
- Pöyhtäri R., P. Haara & P. Raittila. 2013. *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Rauta, J. 2018. "Poliisiin tietoon tullut viharikollisuus suomessa 2017." Poliisiammatti-korkeakoulun raportteja, no. 131. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/154780/POLAMK_Rap131_web.pdf.
- Reunanen, E. & A. Harju. 2012. *Media iholla - Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.
- Rinne, J. 2012. "Vihapuhe verkkoilmionä." *Haaste* 12 (1): 8–10.
- Ruotsalainen, M. 2017. "'Vihapuheen' nousu julkisessa keskustelussa." Teoksessa *Jätkät ja jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*, toimittaneet E. Palonen & T. Saresma, 181–198. Tampere: Vastapaino.
- Sandberg, S. 2016. "Kuntapäätäjien kokemukset häirinnästä ja uhkailusta vuonna 2015." *Arttu2-Tutkimusohjelman julkaisusarja*, no. 8.
- Saresma, T. 2017. "Vihapuhe, sananvapaus ja sananvastuu." Teoksessa *Kaikki vapaudesta*, toimittaneet K. Enqvist, I. Hetemäki & T. Tiilikainen, 35-53. Helsinki: Gaudeamus.
- Savimäki, T., M. Kaakinen, P. Räsänen, & A. Oksanen. 2018. "Disquieted by Online Hate: Negative Experiences of Finnish Adolescents and Young Adults." *European Journal on Criminal Policy and Research*, July, 1–15. <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9393-2>.
- Sisäministeriö. 2018. *Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus*. Sisäministeriön julkaisu.
- Tammikko, T. 2019. *Vihalla ja voimalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- TJNK. 2015. *Kysely tutkijoiden asiantuntijaroolissa saamasta palautteesta: Tulosten veto*. Tiedonjulkaisemisen neuvottelukunta, 22.12.2015.

Toimittajat ilman rajoja. 2018. "Äärimmäinen vihapuhe ei ansaitse sananvapauden suoja." Toimittajat ilman rajoja, 15.10.2018. <https://www.toimittajatilmanrajoja.fi/post/äärimmäinen-vihapuhe-ei-ansaitse-sanavapauden-suoja>.

Vainikka, E., E. Noppari, A. Heinonen & J. Huhtamäki. 2013. Toimittajana sosiaalisessa mediassa. Tampere: Tampere University Press.

Vehkoo, J. 2017. "Jälkisanat." Teoksessa Vihan ja inhon internet, toimittaneet E. Nieminen & J. Vehkoo, 147. Helsinki: Kosmos.

Vesa, J. & A. Kantola. 2016. "Kuka pääsee mukaan? Miten järjestöjen ääni kuuluu lakien valmistelussa." Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, no. 59. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79823/Kuka%20p%C3%A4%C3%A4see%20mukaan.pdf>.

Vitikka, Elina. 2014. "Vihapuhetta vai ei: Reseptioanalyysia vihapuheen kielestä ja kontekstista." Pro gradu -tutkielma, suomen kieli. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Liite 1 Tutkimusetiikka

Tutkimuksessamme huomioimme sekä hyvän tieteellisen käytännön periaatteet että tutkimuseettiset kysymykset. Hyödynsimme vain tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinnan, tutkimuksen ja arvioinnin menetelmiä. Pyrimme toteuttamaan tutkimuksen siten, että toimintamme olisi läpinäkyvää ja avointa sekä tutkimuksesta osallistujille kerrottaessa että tuloksia julkaistessa.

Haastattelut ja kyselyt perustuvat suostumukseen ja sosiaalisen median julkisten aineistojen osalta yleiseen etuun (tietosuoja-asetuksen artikla 6(1)(e), kansallinen laki 4 § kohta 3). Kaikissa tapauksissa huolehdimme, että toteutimme tutkimuksen eettisesti, tietoturvallisesti ja lainmukaisesti. Informointi toteutettiin hankkeen verkkosivujen välityksellä ja sähköpostitse. Tutkimus on läpäissyt Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan ennakoarvioinnin. Se noudattaa hyvää ja vastuullista tieteellistä käytäntöä eli tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja. Niihin kuuluu uuden tiedon tuottaminen hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla, tutkimuksen toteuttaminen eettisesti kestävästi ja vastuullinen viestiminen tieteen etenemisestä ja sen tuloksista.

Haastattelujen ja kyselyiden tulokset tallennettiin ilman henkilötietoja ja niitä siteerataan tässä raportissa ilman haastateltujen nimiä ja haastateltujen tai kyselyyn vastaajien tunnistamisen mahdollistavia tietoja. Vastausten kirjoittajien henkilöllisyys ei ole tutkimuksen tekijöidenkään jäljitettävissä. Hankkeen lopuksi haastattelu- ja kyselyaineistot tullaan arkistoimaan Yhteiskunnalliseen tietoarkistoon.

Sosiaalisen median aineistoja tarkastellessamme noudatimme samoin tutkimuseettisiä ohjeita. Tutkimus ei saa olla vaaraksi kenenkään yksityisyydelle eikä aiheuttaa osallistujille mitään muitakaan haittoja. Sosiaalisen median aineiston osalta toteutimme tutkimusetiikkaa seuraavilla tavoilla:

- Käytämme aineistona pelkästään sellaisia viestejä, jotka sosiaalisen median alustoilla on viestien kirjoittajan toimesta merkitty julkisiksi (eikä esimerkiksi kohdistettu vain rajatulle yleisölle).
- Sisältöä kerätessä aineistosta talletetaan pelkästään ne muuttujat, joita tarvitaan myöhempää tutkimusta varten.
- Käytämme aineistona pelkästään sellaisia viestejä, jotka ovat saatavilla viestien lataamisen tarkoitetun rajapinnan välityksellä, seuraten alustojen käyttöehtoja.

Liite 2 Haastattelujen toteutus

Haastatteluja tehtiin kahden eri kohderyhmän kanssa. Ensimmäinen kohderyhmä oli sama kuin kyselyssä. Siihen kuului kunnanvaltuutettuja, kansanedustajia ja eduskuntavaaliehdokkaita sekä kunnanjohtajia. Toiseen kohderyhmään kutsuttiin valikoiden mukaan vihapuheen parissa työskenteleviä asiantuntijoita ja sellaisten ammattiryhmien edustajia, jotka eivät tulleet edustetuksi kyselyssä, mutta jotka ovat keskeisiä sekä vihapuheeseen liittyvässä keskustelussa että yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta, kuten julkiseen keskusteluun vaikuttavia tutkijoita ja toimittajia.

Ensimmäisen kohderyhmän eli poliittisten päättäjien haastattelujen tarkoituksena oli saada rikkaampi kuva näiden ryhmien kokemuksista liittyen vihapuheeseen, sen vaikutuksiin ja haastateltujen käytössä olleisiin toimenpiteisiin ja keinoihin. Kysyimme haastateltavien henkilökohtaisista kokemuksista vihapuheeseen liittyen sekä heidän vaikutelmiaan yleisestä keskusteluilmapiiiristä, vihapuheen yleisyydestä omassa ammattiryhmässään ja niistä moninaisista tavoista, joilla vihapuhe ja sen uhka vaikuttavat heidän työhönsä. Kysyimme myös päättäjien käsityksiä vihapuheen tekijöistä ja taustoista ja pyrimme selvittämään, miten poliittiset päättäjät ymmärtävät vihapuheen ja hyväksyttävän kielteisen palautteen rajan. Lisäksi kartoitimme haastateltavien työyhteisöissä sovellettuja keinoja vihapuheen ehkäisemiseksi, haastateltujen näkökulmia laajempiin toimenpiteisiin vihapuheelta suojautumiseksi sekä heidän kokemuksiaan näiden toimenpiteiden tehokkuudesta ja mahdollisia näkemyksiään paremmista toimintatavoista.

Toisen kohderyhmän eli asiantuntijoiden haastattelut koskivat vihapuheen luonnetta ja vaikutusta, mutta ennen kaikkea mahdollisia toimenpiteitä, joilla vihapuhetta voidaan ehkäistä ja siltä voidaan suojautua. Kohderyhmän haastateltavilla oli kokemusta vihapuheen vastaisesta työstä ja omissa ammattiryhmissään hyödynnetyistä keinoista suojautua vihapuheelta ja ehkäistä sitä. Niistä keskustelemalla toivoimme saavamme laajemman käsityksen toimivan vihapuheen vastaisen työn keinoista ja mahdollisuuksista myös silloin, kun se kohdistuu poliittisiin päättäjiin.

Haastattelumetodina oli kummankin kohderyhmän kohdalla teemahaastattelu, joka sallii mahdollisuuden poiketa haastattelurungosta haastateltavien tarpeiden ja haastattelussa esiin nousevien kysymysten mukaan. Teemahaastattelurungon toimivuutta testattiin maaliskuussa 2019 kolmessa pilottihaastattelussa keski-suomalaisen eduskuntavaaliehdokkaiden kanssa. Näiden kolmen pilottihaastateltavan kanssa hankimme tutkimusaineistoa pidemmässä vuorovaikutuksessa. Oletimme, että eduskuntavaalien 2019 alla haastateltavamme joutuisivat todennäköisesti vihapuheen kohteeksi, jolloin vihapuhe olisi heille ajankohtainen käytännön ongelma. Siksi toteutimme

varsinaiset pilottihaastattelut ennen kevään 2019 vaaleja, ja vaalien jälkeen, kesäkuussa 2019, toteutimme heidän kanssaan ryhmäkeskustelun, jonka myötä saatoimme havainnoida ja kuulla reaaliaikaisesti haastateltavien vihapuheeseen liittyviä kokemuksia maaliskuun 2019 vaalikampanjoinnin aikana. Ryhmäkeskustelun myötä ehdokkaat osallistettiin myös kommentoimaan alustavia suosituksiamme vihapuheelta suojautumiseen ja kehittämään yhdessä uusia vihapuheen vastaisia keinoja.

Liite 3 Kyselyn toteutus

Kysely lähetettiin ensinnäkin kaikille eduskuntaryhmille eli kansanedustajille sekä näiden avustajille vuonna 2019 alkaneella eduskuntakaudella. Toiseksi teimme otannan Suomen kunnista ja lähetimme kyselyn otokseen valikoituneiden kuntien kunnanvaltuutetuille, kunnanhallitusten jäsenille sekä toimialojen johtajille.

Suomen kunnista otettiin 102 kunnan otos käyttämällä ositettua otantaa eli varmistuen, että tutkimuksen kannalta merkittävät kuntatyyppit ovat edustettuna otoksessa. Ositettu otanta tehtiin jakamalla kunnat viiteen eri ryhmään niiden kokoluokan mukaan. Käytetyt kokoluokat vastaavat Kuntaliiton tutkimuksissaan käyttämää jaottelua, mikä mahdollistaa vertailun heidän tutkimustuloksiinsa. Suurimpia kuntia on pieni määrä. Työhypoteesinamme oli, että niissä esiintyy merkittävä määrä vihapuhetta, joten halusimme sisällyttää suuret kunnat kattavasti kyselyyn. Siksi suurimmasta kokoluokasta valittiin otokseen kaikki kunnat. Lisäksi otokseen valittiin mukaan Maarianhamina sen Ahvenanmaalla keskeisen aseman vuoksi. Muista kokoluokista valittiin kuntia samassa mittasuhteessa kuin kyseinen kokoluokka on kaikkiin Suomen kuntiin. Kokeilemalla tämän otantamenetelmän tuloksia varmistimme myös, että otokseen sisältyy edustava määrä erilaisia kielisuhteita omaavia kuntia.

Taulukko 7. Kyselyyn osallistuneet kunnat

Asukasluku 5	Asukasluku 4	Asukasluku 3	Asukasluku 2	Asukasluku 1	Asukasluku 1 jatk.
Espoo	Varkaus	Paimio	Somero	Pyhäntä	Puumala
Helsinki	Kangasala	Parainen	Siikajoki	Uurainen	Hammarland
Hämeenlinna	Tuusula	Liminka	Muhos	Sulkava	Jomala
Joensuu	Kajaani	Heinola	Kruunupyö	Karvia	Sysmä
Jyväskylä	Valkeakoski	Kempele	Leppävirta	Isojoki	Ranua
Kotka	Rauma	Äänekoski	Keuruu	Lestijärvi	Jämijärvi
Kouvola	Siilinjärvi	Mustasaari	Haapavesi	Juupajoki	Kaskinen
Kuopio	Hollola	Alavus	Tammela	Aura	Hirvensalmi
Lahti	Hamina	Pedersören kunta	Hattula	Tuusniemi	Luhanka
Lappeenranta	Raahe	Kalajoki	Masku	Punkalaidun	Kaustinen
Mikkeli		Loviisa	Pornainen	Lemland	Kannonkoski
Oulu		Sotkamo	Mynämäki	Tervo	Rautalampi

Pori		Maarianhamina	Loppi	Halsua	Hailuoto
Porvoo			Rusko	Sottunga	Kolari
Rovaniemi			Närpiö	Puolanka	Joutsa
Salo			Pälkäne	Evijärvi	Soini
Seinäjoki			Luoto	Veteli	
Tampere			Pudasjärvi	Heinävesi	
Turku			Inari	Perho	
Vaasa			Alajärvi	Kivijärvi	
Vantaa			Mäntyharju	Kärsämäki	

Poimimme eduskunnan eri ryhmien sekä lähes kaikkien kuntien yhteystiedot näiden verkkosivuilta. Keräsimme yhteensä 3968 luottamus- ja virkatehtävissä toimivan yhteystieto. Viiden kunnan tapauksessa yhteystietoja ei oltu saatavilla. Näissä tapauksissa pyysimme kuntaa ohjaamaan kyselylomakkeen luottamus- ja virkatoimissa toimiville.

Kyselylomakkeet käännettiin myös ruotsiksi. Kutsu vastata kyselyyn lähetettiin sähköpostitse ja kysely toteutettiin käyttäen SurveyGizmo-palvelua. Kysely toteutettiin toukokuussa 2019.

Koska suuret kaupungit ovat otoksessa yliedustettuina, kuntapäätäjää koskevien tunnuslukuja painotettiin näiden edustavuuden korjaamiseksi käyttämällä jälkiositusta (post-stratification). Kutakin kuntien kokoluokkaa edustavaa vastausta painotettiin siistavalla, joka tuo arvion tunnusluvusta lähemmäksi sitä, mitä se olisi jos vastausten jakauma vastaisi perusjoukon jakaumaa.

Tilastollisen merkitsevyyden mittarina käytettiin khiin neliö -testiä.

Esitämme alla kyselyyn vastanneiden taustatietojen jakauman, jotta kyselyn edustavuuden arviointi olisi mahdollista.

Taulukko 8. Mikä on sukupuolenne?

Mies	53.3%	674
Nainen	45.9%	581
Muu	0.2%	3
En halua vastata	0.6%	7
Yhteensä		1265

Taulukko 9. Minkä ikäinen olette?

18–24-vuotias	0.8%	10
25–34-vuotias	6.7%	85
35–44-vuotias	19.9%	252
45–54-vuotias	27.6%	350
55–64-vuotias	26.0%	330
Yli 65-vuotias	19.1%	242
Yhteensä		1269

Taulukko 10. Mikä on äidinkielenne?

suomi	87.8%	1108
ruotsi	11.1%	140
muu	1.1%	14
Yhteensä		1262

Taulukko 10. Jos toimitte luottamustehtävässä, mitä puoluetta tai ryhmää edustatte?

Suomen keskusta	21.7%	255
Suomen sosialidemokraattinen puolue	20.5%	240
Kansallinen kokoomus	15.4%	181
Vihreä liitto	9.5%	112
Suomen ruotsalainen kansanpuolue	7.2%	84
Perussuomalaiset	6.8%	80
Vasemmistoliitto	6.6%	78
Suomen kristillisdemokraatit	4.4%	52
Olen sitoutumaton	3.3%	39
Ei puoluetta tai en halua vastata	1.8%	21
Muu puolue	1.6%	19
Sininen tulevaisuus	0.5%	6
Liberaalipuolue	0.5%	6
Yhteensä		1173

Liite 4 Kyselylomake

Alla oleva kyselylomake lähetettiin kuntapäättäjille. Eduskuntaryhmille lähetetty lomake on sama, paitsi että esimerkiksi taustakysymykset vastaajan roolista vaihdettiin eduskunnan toimintaa vastaaviksi.

Saatekirje

Arvoisa virkahenkilö, valtuutettu tai johtotehtävissä toimiva

Open Knowledge Finland toteuttaa yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa tutkimuksen häirinnän ja vihapuheen vaikutuksesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Tutkimus kartoittaa kuntapäättäjiin kohdistuvan häirinnän sekä vihapuheen yleisyyttä ja vaikutuksia. Lisäksi se selvittää minkälaiset toimenpiteet voisivat kuntapäättäjien itsensä mielestä auttaa ehkäisemään tällaisia vaikutuksia.

Tutkimushankkeeseen liittyen lähetämme teille kyselyn koskien kuntavaltuutettujen ja johtavien viranhaltijoiden kokemuksia. Kyselyyn vastaamisessa kestää noin 15 minuuttia.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta vastauksenne ovat ensiarvoisen tärkeitä. Vastauksenne ovat arvokkaita myös, vaikka ette itse olisikaan kokenut häirintää tai vihapuhetta. Toivomme, että vastaatte kyselyyn myös tässä tapauksessa, jotta tutkimuksemme tulokset ovat edustavia.

Tutkimus on Valtioneuvoston kanslian rahoittama ja osa Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaa. Tutkimuksen tulokset julkaistaan tietokayttoon.fi-sivustolla syyskuussa 2019.

Voitte lukea lyhyen esittelyn hankkeesta tietokayttoon.fi-sivulta (linkki hankkeen sivuille). Voitte lukea hankkeen tekijöistä [Jyväskylän yliopiston sivuilta](https://Jyväskylän_yliopiston_sivuilta) (linkki hankkeen sivuille).

Kyselyn vastaukset kerätään nimettöminä, luottamuksellisesti eikä vastauksia pystytä yhdistämään vastaajan henkilöllisyyteen. Avoimiin kenttiin kirjoitettuja vastauksia saatetaan siteerata osana tutkimusraporttia. Sitaatteja käytettäessä varmistetaan, ettei niistä voi päätellä vastaajan henkilöllisyyttä. Kyselyn [tietosuojaoseloste on luettavissa täällä](https://tietosuojaoseloste_on_luettavissa_täällä) (linkki tietosuojaoselosteeseen).

Kysely sisältää kysymyksiä aikaisemmista kokemuksista liittyen vihapuheeseen, häirintään tai uhkailuun, sekä näiden tapahtumien henkilökohtaisista seurauksista.

Voitte vastata kyselyyn suomeksi tai ruotsiksi.

Kyselyyn voi vastata sekä mobiililaitteista (kuten matkapuhelimesta tai tabletista) että pöytäkoneelta.

Taustatiedot

1. Mikä on sukupuolenne?

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

2. Minkä ikäinen olette?

- 18–24-vuotias
- 25–34-vuotias
- 35–44-vuotias
- 45–54-vuotias
- 55–64-vuotias
- Yli 65-vuotias

3. Mikä on äidinkielenne?

- suomi
- ruotsi
- saame
- romanikieli
- venäjä
- viro
- englanti
- viittomakieli
- muu, mikä?:

4. Koetteko kuuluvanne johonkin seuraavista vähemmistöryhmistä?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Painakaa oikealle osoittavaa nuolta ruudun alareunassa kun olette tehnyt valintanne.

- Suomenruotsalainen
- Ulkomaan kansalainen tai maahanmuuttajataustainen
- Romani

- Saamelainen
- Vammainen
- Seksuaali- tai sukupuolivähemmistö
- Uskonnollinen vähemmistöryhmä (ts. muun kuin Evankelis-luterilaisen kirkon tai Suomen Ortodoksisen kirkon jäsen)
- Muu kielivähemmistö, mikä?:
- Muu vähemmistö, mikä?:

5. Missä seuraavista luottamustehtävistä toimitte kunnassanne?

	En	Jäsen	Puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja
Kunnan- tai kaupunginvaltuusto	()	()	()
Kunnan- tai kaupunginhallitus	()	()	()
Lautakunta tai valtuuston alainen lautakunta	()	()	()
Jaosto, toimikunta tai johtokunta	()	()	()

Missä seuraavista työtehtävistä toimitte kunnassanne?

	En	Kyllä

Kunnan- tai kaupunginjohtajana tai pormestarina	☐	☐
Toimialan johtaja tai asiahenkilö	☐	☐

6. Minkä toimialan johtajana tai asiahenkilönä toimitte?

7. Jos toimitte luottamustehtävässä, mitä puoluetta tai ryhmää edustatte?

- Suomen keskusta
- Suomen sosialidemokraattinen puolue
- Kansallinen kokoomus
- Vasemmistoliitto
- Perussuomalaiset
- Sininen tulevaisuus
- Suomen ruotsalainen kansanpuolue
- Vihreä liitto
- Suomen kristillisdemokraatit
- Liberaalipuolue
- Piraattipuolue
- Suomen kommunistinen puolue
- Itsenäisyyspuolue
- Olen sitoutumaton
- Muu puolue, mikä?:
- Ei puoluetta tai en halua vastata

Selitys käytetyistä käsitteistä

Monissa tämän kyselyn kysymyksissä puhutaan häirinnästä ja vihapuheesta. Tarkoitamme näillä käsitteillä seuraavia asioita.

Häirintä on loukkaavaa tai uhkaavaa käyttäytymistä. Rajaamme tämän tutkimuksen kysymykset sellaiseen häirintään, joka liittyy häirinnän kohteen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, kuten tämän kieleen, vakaumukseen, sukupuoleen tai vammaisuuteen.

Vihapuhe on loukkaavaa tai uhkaavaa käyttäytymistä, johon liittyy suvaitsemattomuus tai vihamielisyys jotakin ryhmää kohtaan.

Päätäjiin kohdistuvat solvaukset tai uhkaukset voivat olla vihapuhetta vaikka päättäjä ei itse kuuluisi vähemmistöön. Esimerkiksi vähemmistöihin liittyviä päätöksiä tehdessä

voi kohdata halventavaa tai uhkaavaa puhetta, jonka motivaationa on suvaitsemattomuus.

Toivomme, että kerrotte kyselyssä kaikista tilanteista, jotka koette häirintänä tai vihapuheena seuraavan määritelmän pohjalta:

Sekä häirinnässä että vihapuheessa on kyse käyttäytymisestä tai ilmaisusta, joka luo halventavan tai uhkaavan ilmapiirin. Häirinnästä ja vihapuheesta on kyse vain silloin, kun käyttäytymisen tai ilmaisun syynä on suvaitsemattomuus tai jokin henkilöön liittyvä piirre (kuten henkilön sukupuoli, kieli tai etnisyys).

Omakohtaiset kokemukset vihapuheesta

9. Oletteko itse ollut virka- tai luottamustehtävienne tai niihin pyrkimisen takia häirinnän tai vihapuheen kohteena?

- Kyllä
- En

10. Ovatko läheisenne olleet virka- tai luottamustehtävienne tai niihin pyrkimisen takia häirinnän tai vihapuheen kohteena?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Häirinnän ja vihapuheen uhka (vastaajille, jotka eivät ole itse kokeneet vihapuhetta)

11. Vaikka ette ole kohdannut häirintää tai vihapuhetta, onko sen uhka vaikuttanut käyttäytymiseen tai turvallisuudentunteeseen?

- Ei ollenkaan
- Hyvin vähän
- Jonkin verran
- Melko paljon
- Erittäin paljon
- En osaa sanoa

12. Kuinka paljon vihapuheen tai häirinnän uhka on vaikuttanut seuraaviin elämänne osa-alueisiin?

	Heik- entänyt paljon	Heik- entänyt jonkin verran	Ei vaikut usta	Vah- vistanut jonkin verran	Vah- vistanut paljon	En osaa sanoa
Fyysinen tai psykykinen ter- veys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen turval- lisuudentunne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luottamus tuntemattomiin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Halu esiintyä julkisesti ja osallistua julki- seen keskuste- luun	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Halu keskus- tella muiden kansalaisten kanssa päätök- senteosta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Halu vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Usko siihen, että työskente- lee tärkeiden ai- heiden parissa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Halutessanne voitte kertoa lisää vihapuheen tai häirinnän uhan vaikutuksista teihin tai läheisiinne:

Häirinnästä ja vihapuheesta ilmoittaminen

14. Kuinka hyvin koette tietävänne kenelle voisitte ilmoittaa, jos kohtaisitte vihapuhetta tai häirintää?

- Erittäin hyvin
 Melko hyvin

- En hyvin enkä huonosti
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti
- En osaa sanoa

15. Kenelle ilmoittaisitte vihapuheesta tai häirinnästä, jos kokisitte sitä?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Painakaa oikealle osoittavaa nuolta ruudun alareunassa kun olette tehnyt valintanne.

- Omalle puolueelle
- Kunnan työsuojeluhenkilöstölle (työsuojeluvaltuutettu, työsuojelupäällikkö tai muu luottamushenkilö)
- Poliisille
- Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tai tasa-arvovaltuutetulle
- Verkkopalvelun (kuten Facebookin tai keskusteluryhmän) ylläpitäjälle
- Muulle viranomaiselle, kenelle?:
- Jollekin muulle taholle, mille?:

Tuki ja koulutus

16. Minkälainen tuki tai toiminta auttaisivat teitä jos teihin kohdistuisi häirintää tai vihapuhetta?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Oman ja läheisten fyysisen turvallisuuden varmistaminen
- Tuki rikosilmoitusten tekemiseen
- Vertaistuki ja muut palvelut henkistä hyvinvointia varten
- Työyhteisön selkeät toimintaohjeet vihapuhe- ja häirintätapausten varalle
- Parempi viestien moderointi julkisissa verkkokeskusteluissa
- Poliisin tai oikeuslaitoksen tehokkaampi toiminta vihapuheen suhteen
- Muiden kuin poliisin puuttuminen vihapuheeseen
- Häirinnän ja vihapuheen julkinen tuomitseminen (esimerkiksi päättäjiä taholta)
- En osaa sanoa

17. Halutessanne voitte kertoa lisää siitä minkälaisen tuen tai toiminnan koette hyödylliseksi:

18. Minkälaisen teille tarjotun koulutuksen tai ohjeistuksen kokisitte hyödylliseksi?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Ohjeita siihen, kuinka toimi jos joudutte häirinnän tai vihapuheen kohteeksi
- Keinoja estää asiattomien viestien saapuminen
- Ohjeita parempaa tietoturvaa varten
- Keinoja omien tietojen säilyttämiseen yksityisinä
- Keinoja tunnistaa kielletty vihapuhe ja häirintä
- Ohjeita siitä milloin ja miten tehdä rikosilmoitus
- En osaa sanoa

19. Halutessanne voitte kertoa lisää siitä minkälaisen koulutuksen tai ohjeistuksen ko-
kisitte hyödylliseksi:

Omakohtaiset kokemukset häirinnästä ja vihapuheesta

20. Minkälaista kyseinen häirintä tai vihapuhe on ollut ja kuinka usein olette kohdan-
neet sitä?

Yksittäinen kokemus häirinnästä tai vihapuheesta voi vastata useampaa kuvausta.
(Se voi esimerkiksi olla sekä halventavaa että uhkaavaa.)

	Ei kos- kaan	Yli 12kk sit- ten	Vähintään kerran vii- meisen 12kk ai- kana	Useam- min kuin kerran vii- meisen 12kk ai- kana	Vähintään kerran kuussa viimeisen 12kk ai- kana	En osaa sano a
Halventamista tai solvaamista	()	()	()	()	()	()
Uhkaamista tai uhkaavaa käyttäytymistä	()	()	()	()	()	()
Ilkivaltaa tai omaisuuteen kajoamista	()	()	()	()	()	()

Viestejä, jotka sisältävät vihamielisyyttä ihmisryhmiä kohtaan	()	()	()	()	()	()
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----

21. Missä kyseinen häirintä tai vihapuhe on tapahtunut?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Työpaikalla
- Julkisella paikalla
- Sähköpostitse
- Tekstiviestillä tai muulla yksityisellä viestillä (kuten Whatsappilla)
- Facebook-viestissä, jonka myös muut voivat nähdä
- Twitter-viestissä, jonka myös muut voivat nähdä
- Internetin kommentti- tai keskustelupalstalla
- Muualla, missä?:

22. Kuinka teihin ja läheisiinne kohdistuvan häirinnän ja vihapuheen määrä on muuttunut viimeisen muutaman vuoden aikana?

- Vähentynyt paljon
- Vähentynyt jonkin verran
- Ei muutosta
- Lisääntynyt jonkin verran
- Lisääntynyt paljon
- En osaa sanoa

23. Halutessanne voitte kertoa lisää siitä minkälaista häirintää tai vihapuhetta olette kohdanneet:

Vaikutukset

24. Miten kokemanne vihapuhe tai häirintä on vaikuttanut seuraaviin elämänne osa-alueisiin?

	Heik- entänyt paljon	Heik- entänyt jonkin verran	Ei vaikutu sta	Vahvista- nut jon- kin ver- ran	Vahvista- nut paljon	En osaa sano a
Fyysinen tai psykkinen ter- veys	()	()	()	()	()	()
Yleinen turval- lisuudentunne	()	()	()	()	()	()
Luottamus tuntemattomiin ihmisiin	()	()	()	()	()	()
Halu esiintyä julkisesti ja osallistua julki- seen keskuste- luun	()	()	()	()	()	()
Halu keskus- tella muiden kansalaisten kanssa päätök- senteosta	()	()	()	()	()	()
Halu vaikuttaa kiistanalaisiin aiheisiin	()	()	()	()	()	()
Usko siihen, että työskente- lee tärkeiden ai- heiden parissa	()	()	()	()	()	()

25. Halutessanne voitte kertoa lisää häirinnän tai vihapuheen vaikutuksista teihin tai läheisiinne:

Ilmoittaminen ja toimenpiteet

26. Kuinka hyvin koette tietävänne kenelle voitte ilmoittaa, jos kohtaatte vihapuhetta tai häirintää?

- () Erittäin hyvin
() Melko hyvin

- En hyvin enkä huonosti
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti
- En osaa sanoa

27. Kenelle olette ilmoittanut häirinnästä tai vihapuheesta?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Omalle puolueelle
- Kunnan työsuojeluhenkilöstölle (työsuojeluvaltuutettu, työsuojelupäällikkö tai muu luottamushenkilö)
- Poliisille
- Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tai tasa-arvovaltuutetulle
- Verkkopalvelun (kuten Facebookin tai keskusteluryhmän) ylläpitäjälle
- Muulle viranomaiselle, kenelle?:
- Jollekin muulle taholle, mille?:

Ilmoittaminen ja toimenpiteet

28. Miksi ette ilmoittanut poliisille?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Tapaus ei ollut tarpeeksi vakava tai en tullut ajatelleeksi ilmoittamista
- En uskonut, että asialle olisi tehty mitään
- En tiennyt, mihin ilmoituksen voi tehdä
- En halunnut syyllisen joutuvan vaikeuksiin
- Olin liian järkyttynyt tai häpesin tapahtunutta
- Ajattelin, että syy oli minun
- Muu syy, mikä?:

29. Miksi ette ilmoittaneet häirinnästä tai vihapuheesta muille?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Tapaus ei ollut tarpeeksi vakava tai en tullut ajatelleeksi ilmoittamista

- En uskonut, että asialle olisi tehty mitään
- En tiennyt, mihin ilmoituksen voi tehdä
- En halunnut syyllisen joutuvan vaikeuksiin
- Olin liian järkyttynyt tai häpesin tapahtunutta
- Ajattelin, että syy oli minun
- Muu syy, mikä?:

Tuki ja koulutus

30. Minkälainen tuki tai toiminta auttaisivat teitä kun teihin kohdistuu häirintää tai vihapuhetta?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Oman ja läheisten fyysisen turvallisuuden varmistaminen
- Tuki rikosilmoitusten tekemiseen
- Vertaistuki ja muut palvelut henkistä hyvinvointia varten
- Työyhteisön selkeät toimintaohjeet vihapuhe- ja häirintätapausten varalle
- Parempi viestien moderointi julkisissa verkkokeskusteluissa
- Poliisin tai oikeuslaitoksen tehokkaampi toiminta vihapuheen suhteen
- Muiden kuin poliisin puuttuminen vihapuheeseen
- Häirinnän ja vihapuheen julkinen tuomitseminen (esimerkiksi päättäjien taholta)
- En osaa sanoa

31. Halutessanne voitte kertoa lisää siitä minkälaisen tuen tai toiminnan koette hyödylliseksi:

32) Minkälaisen teille tarjotun koulutuksen tai ohjeistuksen kokisitte hyödylliseksi?

Valitkaa kaikki soveltuvat vaihtoehdot. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Ohjeita siihen, kuinka toimia jos joudutte häirinnän tai vihapuheen kohteeksi
- Keinoja estää asiattomien viestien saapuminen
- Ohjeita parempaa tietoturvaa varten
- Keinoja omien yhteystietojen säilyttämiseen yksityisinä
- Keinoja tunnistaa kielletty vihapuhe ja häirintä
- Ohjeita siitä milloin ja miten tehdä rikosilmoitus
- En osaa sanoa

33. Halutessanne voitte kertoa lisää siitä minkälaisen koulutuksen tai ohjeistuksen kokisitte hyödylliseksi:

Tekijät ja motiivit

34. Minkä koette syyksi sille, että olette joutunut häirinnän tai vihapuheen kohteeksi?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Myös yksittäisillä häirinnän tai vihapuheen tapauksilla voi olla useampi syy.

- Sukupuoleni vuoksi
- Ulkomaan kansalaisuuteni tai maahanmuuttajataustani johdosta
- Puolueen tai ryhmän jäsenyys
- Kiistanalaisten päätösten tai aiheiden parissa toimiminen
- Näkyvyys mediassa tai verkkokeskusteluissa (esim. haastattelu)
- Päättäjiä tai poliitikkoja kohtaan tunnettu epäluottamus tai turhautuminen
- Ihmisten ongelmat yksityiselämässä
- Kielivähemmistöön kuulumisen takia, mihin?:
- Muuhun vähemmistöön kuulumisen takia, mihin vähemmistöön?:
- Jonkin muun syyn takia, miksi?:
- En osaa sanoa

35. Kertokaa yleisellä tasolla minkälaiset päätökset tai aiheet koette kokemanne häirinnän tai vihapuheen syyksi?

36. Mitkä vaihtoehdot kuvaavat tekijöitä?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Minulle tuttu
- Oman työyhteisöni jäsen
- Oman puolueeni piirissä toimiva
- Oman kunnan valtuutettu tai luottamustehtävissä toimiva
- Tuntematon tekijä
- Joku muu, kuka/ketkä?:
- En osaa sanoa

37. Mitkä seuraavista kuvaavat tekijöiden toimintaa?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Toiminta vaikuttaa harkitsemattomalta tai äkillisen päätöksen seuraukselta
- Toiminta seuraa julkista ehdotusta kohdistaa minuun häirintää
- Toiminnan taustalla on useampia koordinoitusti toimivia tekijöitä
- Toiminnalla on jokin selkeä tavoite
- Toiminta on suunnitelmallista
- En osaa sanoa

38. Mitkä seuraavista kuvaavat teihin kohdistuneen häirinnän tavoitteita?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Tekemäni päätöksenteon estäminen
- Oman julkiseen keskusteluun osallistumiseni estäminen
- Tietyn poliittisen näkemyksen heikentäminen
- Tietyn vähemmistö- tai muun ihmisryhmän osallistumisen vaikeuttaminen
- Oman edun tavoittelu
- Muu, mikä?:
- En osaa sanoa

39. Kuinka olette saanut tietoa tekijöistä?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Voitte antaa tyhjän vastauksen tai valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Tunnen tekijöitä henkilökohtaisesti
- Olen keskustellut tai ollut kasvotusten tekijöiden kanssa
- Saamieni viestien perusteella
- Poliisi tai muut viranomaislähteet
- Kyseistä henkilöä tai ryhmää koskevat selvitykset tai kirjoitukset
- Muu, mikä?:

40. Kuinka varma olette tekijöitä koskevista vastauksistanne?

- Erittäin varma
- Melko varma
- En varma enkä epävarma
- Melko epävarma
- Erittäin epävarma
- En osaa sanoa

41. Voitte halutessanne kertoa lisää kokemanne vihapuheen tai häirinnän syistä tai tekijöistä:

Havainnot muihin kuin itseen kohdistuvasta vihapuheesta ja häirinnästä

42. Oletteko tietoinen muihin kohdistuneesta häirinnästä tai vihapuheesta, joka on liittynyt heidän virka- tai luottamustehtäviinsä kunnassanne?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

Havainnot muihin kuin itseen kohdistuvasta vihapuheesta ja häirinnästä

43. Onko kyseinen häirintä tai vihapuhe liittynyt heidän virka- vai luottamustehtäviinsä?

- Virkatehtäviin
 Luottamustehtäviin
 Sekä virka- että luottamustehtäviin
 En osaa sanoa

44. Minkälaista kyseinen häirintä tai vihapuhe on ollut ja kuinka usein joku heistä on kohdannut sitä?

Yksittäinen kokemus häirinnästä tai vihapuheesta voi vastata useampaa kuvausta. (Se voi esimerkiksi olla sekä halventavaa että uhkaavaa.)

	Ei koskaan	Yli 12kk sitten	Vähintään kerran viimeisen 12kk aikana	Useammin kuin kerran viimeisen 12kk aikana	Vähintään kerran kuussa viimeisen 12kk aikana	En osaa sanoa
Halventamista tai solvaamista	()	()	()	()	()	()

Uhkaamista tai uhkaavaa käyttäytymistä	()	()	()	()	()	()
Ilkivaltaa tai omaisuuteen kajoamista	()	()	()	()	()	()
Viestejä, jotka sisältävät vihamielisyyttä ihmisryhmiä kohtaan	()	()	()	()	()	()

45. Mitkä vaihtoehdot kuvaavat tekijää tai tekijöitä?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka kuvaavat kyseisen häirinnän tai vihapuheen tekijöitä ainakin yhdessä tapauksessa.

- Heille tuttu
- Heidän oman työyhteisönsä jäsen
- Heidän oman puolueensa piirissä toimiva
- Oman kunnan valtuutettu tai luottamustehtävissä toimiva
- Tuntematon tekijä
- Joku muu, kuka/ketkä?:
- En osaa sanoa

46. Mitä koette syyksi sille, että he ovat joutuneet häirinnän tai vihapuheen kohteeksi?

Valitkaa kaikki vaihtoehdot, jotka pätevät ainakin yhdessä tapauksessa. Yksittäisillä häirinnän tai vihapuheen tapauksilla voi olla useampi syy.

- Sukupuolensa vuoksi
- Ulkomaan kansalaisuuden tai maahanmuuttajataustan johdosta
- Puolueen tai ryhmän jäsenyys
- Kiistanalaisten päätösten tai aiheiden parissa toimiminen
- Näkyvyys mediassa tai verkkokeskusteluissa (esim. haastattelu)
- Päättäjiä tai poliitikkoja kohtaan tunnettu epäluottamus tai turhautuminen
- Ihmisten ongelmat yksityiselämässä

- Muuhun vähemmistöryhmään kuulumisen takia. Mihin ryhmään?:
- Kielivähemmistöön kuulumisen takia, mihin?:
- Jonkin muun syyn takia, miksi?:
- En osaa sanoa

47. Kertokaa yleisellä tasolla minkälaiset päätökset tai aiheet koette heidän kokemansa häirinnän tai vihapuheen syyksi?

48. Kuinka kuntanne virka- että luottamustehtävissä toimiviin kohdistuvan häirinnän ja vihapuheen määrä on muuttunut viimeisen muutaman vuoden aikana?

- Vähentynyt paljon
- Vähentynyt jonkin verran
- Ei muutosta
- Lisääntynyt jonkin verran
- Lisääntynyt paljon
- En osaa sanoa

49. Halutessanne voitte kertoa lisää muihin kohdistuneesta häirinnästä tai vihapuheesta, joka liittyy heidän virka- tai luottamustehtäviinsä kunnassanne:

Julkinen keskustelu ja julkinen tila

50. Kuinka julkisissa keskusteluissa tai julkisessa tilassa havaitsemanne häirinnän tai vihapuheen määrä on muuttunut viimeisen muutaman vuoden aikana?

- Vähentynyt paljon
- Vähentynyt jonkin verran
- Ei muutosta
- Lisääntynyt jonkin verran
- Lisääntynyt paljon
- En osaa sanoa

Vihapuheen tunnistaminen

51. Kuinka hyvin koette ymmärtävänne, milloin teihin kohdistuva puhe täyttää rikoksen tunnusmerkit, kun kyseessä on:

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	En hyvin eikä huonosti	Melko huonosti	Erittäin huonosti	En osaa sanoa
Kunni-anloukkaus	()	()	()	()	()	()
Laiton uhkaus	()	()	()	()	()	()
Kansanryhmää vastaan kiihottaminen	()	()	()	()	()	()

Muu palaute

52. Olette vastanneet kyselyn kaikkiin kysymyksiin. Halutessanne voitte vielä kirjoittaa alle palautetta tai huomioita aiheeseen tai kyselyyn liittyen.

Liite 5 Sosiaalisen median viestien luokittelun toteutus

Vihamielisten viestien tunnistaminen tehtiin kahdessa vaiheessa: Ensin poimimme aineistosta "hälytyssanoja" sisältäneet viestit. Seuraavaksi luokittelimme nämä sen mukaan olivatko viestit uhkaavia, loukkaavia tai leimaavia.

Hälytyssanojen tunnistamiseen sovelsimme Voikko-kirjastoa. Sen avulla aineisto lemmatisoitiin eli yhdyssanat jaettiin perusmuotoisiin osiinsa ja erilliset sanat esitettiin perusmuodoissaan. Näin hälytyssanojen tunnistaminen onnistui riippumatta siitä, missä taivutusmuodossa sanoja käytettiin, ja siitä, käytettiinkö sanoja osana yhdyssanoja.

Luokittelun toista vaihetta varten käytettiin koneoppimisen avulla luotua tilastollista mallia. Tämä vaihe alkoi opetusaineiston luomisesta. Tutkimusryhmä kävi läpi 2350 viestiä ja luokitteli ne vastaamalla "kyllä" tai "ei" kysymykseen "sisältääkö viesti loukkaavaa, uhkaavaa, leimaavaa tai pilkkaavaa kieltä jotakin yksilöä tai ryhmää kohtaan?". Viestien sisällön mallintamisessa käytettiin Turun yliopistossa kehitettyjä sanavektoreja, jotka on luotu Suomi24.fi-aineiston pohjalta, ja jotka sisältävät sanavektoreita myös puhekielisille ilmaisuille. Opetusaineiston pohjalta opetimme yksinkertaisen konvoluutio-neuroverkon (convolutional neural network) tunnistamaan vihamielisiä viestejä. Neuroverkolle syötettiin 35 sanavektoria jokaisesta viestistä. Tämän arkkitehtuurin etuna on, että se voi oppia joitakin sanojen järjestykseen liittyviä piirteitä. Opetetun neuroverkon tulokset olivat kohtalaisia (tunnuslukuina accuracy = 0.709, precision = 0.731, recall = 0.709, F1 = 0.714).

Verkostoanalyysiin sekä verkoston visualisointiin käytettiin Gephi-sovellusta. Ryhmitymien tunnistamiseen (solmujen värittämiseen) käytettiin Louvainin menetelmää ja verkoston kaksikulotteiseen sijoitteluun ForceAtlas-algoritmia.

Liite 6 Hälytyssanojen lista

Kokosimme 221 hälytyssanan listan, joista 182:ta käytettiin Twitter-aineistomme päätäjiin kohdistetuissa viesteissä. Alla on lista sanoista sekä sanan sisältäneiden viestien lukumäärä.

paska: 11888	kusipäinen: 158
helvetti: 8093	dorka: 149
vittu: 8091	luuseri: 146
saatana: 4572	soijapoika: 124
perse: 3605	kukkahattutäti: 124
vituttaa: 1826	hintti: 110
vittuilla: 1804	aivoton: 109
jumalauta: 1529	munaton: 99
neekeri: 978	vatipää: 96
kusipää: 873	sossupummi: 89
huora: 788	molopää: 77
mulkku: 749	harppu: 73
ääliö: 677	portto: 70
akka: 594	lesta: 68
läski: 592	narttu: 65
hyysätä: 449	rättipää: 63
ämmä: 428	kurppa: 62
ryssä: 426	paskainen: 60
muija: 401	vajakki: 60
pervo: 360	ulisija: 56
pillu: 355	runkkari: 56
kyrpä: 350	lutka: 55
aivopieru: 326	älykääpiö: 51
kurttu: 323	perseennuolija: 47
punikki: 311	vajaaälyinen: 47
kätyri: 306	räkänokka: 46
matu: 280	nilkki: 45
kulli: 259	lahtari: 41
kyttä: 256	femakko: 37
öyhötys: 230	hyysääjä: 36
elukka: 215	hupakko: 35
paskiainen: 214	imbesilli: 33
äpäpä: 207	hinaaja: 32
reppana: 205	penikka: 32
turvapaikkaturisti: 203	bimbo: 31
eukko: 192	hyysäri: 30
hihhuli: 179	kusettaja: 30
kikkeli: 173	räpäpale: 30
mustalainen: 173	jutku: 30

lumppu: 27	kumihuuli: 8
natsisika: 26	frigidi: 8
tissiposki: 26	koukkunokka: 7
manne: 25	hinuri: 7
eunukki: 24	vinosilmä: 7
naikkonen: 24	mutakuono: 7
punkero: 24	lessu: 7
ihmisjäte: 23	jakorasia: 7
paviaani: 22	tuhkamuna: 7
tytteli: 22	pikkupillu: 7
kamelikuski: 20	lättäpillu: 7
kanttura: 20	taliaivo: 6
feminatsi: 19	hinttari: 6
pissis: 19	kusenpolttama: 5
tantta: 18	hömelö: 5
limanuljaska: 18	hompeli: 5
kehäraakki: 18	lortto: 5
daiju: 18	mokkakikkeli: 5
persläpi: 18	susinarttu: 5
pirttihirvu: 17	taatelintallaaja: 4
mulkeri: 17	kusiaivo: 4
somppu: 17	pallinaama: 4
älypää: 17	deeku: 4
rullahuuli: 17	epäsikiö: 4
luupää: 16	kumipää: 4
vanhapiika: 16	lerssi: 4
misu: 14	jutsku: 4
maataska: 13	liimapää: 3
ruikuttaja: 13	happopää: 3
munapää: 13	sosiaalitantta: 3
ählämi: 13	maalaisjuntti: 3
vanhapiika: 13	luuska: 3
ituhippi: 12	vesipää: 3
perseaukinen: 10	fagotti: 3
venakko: 10	lakupekka: 3
hutsu: 10	vamppi: 3
debiili: 10	valkoroska: 2
kehari: 9	bönde: 2
vittupää: 9	huara: 2
siiderivalas: 9	mutiainen: 2
runkku: 9	pihtari: 2
mulkvisti: 8	luntu: 2
piipertäjä: 8	vittunaama: 2
sakemanni: 8	huorahtava: 2
kyylä: 8	nokikeppi: 2
sotanorsu: 8	svedu: 2

sosiaaliturkijärjestelmä: 1
mutis: 1
lukkittaja: 1
rööriroupe: 1
lurppa: 1
viirusilmä: 1

ähly: 1
panopuu: 1
svedupelle: 1
lakupelle: 1
talipää: 1

TIETOKAYTTOON.FI

